

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ**

На правах рукопису
УДК 658:330.341.1

До захисту допущено:
Завідувачка кафедри
_____ Вікторія ДЕРГАЧОВА
04 грудня 2020 року

МАГІСТЕРСЬКА ДИСЕРТАЦІЯ

**на здобуття ступеня магістра
за освітньо-професійною програмою
«Менеджмент інвестицій та інновацій»
спеціальності 073 Менеджмент**

**на тему: «Забезпечення розвитку підприємства шляхом реалізації
інноваційного проекту»**

Виконав:

студент 2-го курсу, групи УІ-91мп
СТАРИГІН Дмитро Олегович _____

Наукова керівниця:

доцентка кафедри менеджменту,
к.е.н., доц. ГУК Ольга Володимирівна _____

Рецензент:

завідувач кафедри промислового маркетингу,
д.ф.-м.н., проф. СОЛНЦЕВ Сергій Олексійович _____

*Засвідчую, що у цій магістерській дисертації немає
запозичень з праць інших авторів без відповідних
посилань*

Студент _____

Київ – 2020 року

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Спеціальність – 073 «Менеджмент»

Освітньо-професійна програма – «Менеджмент інвестицій та інновацій»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри

_____ Вікторія ДЕРГАЧОВА

07 листопада 2019 р.

ЗАВДАННЯ

на магістерську дисертацію студенту

СТАРИГІНУ ДМИТРУ ОЛЕГОВИЧУ

1. Тема дисертації «Забезпечення розвитку підприємства шляхом реалізації інноваційного проекту»,

наукова керівниця дисертації Гук Ольга Володимирівна, к.е.н., доц.,
затверджені наказом по університету від 02.11.2020 року № 3179-с.

2. Строк подання студентом дисертації: 01 грудня 2020 року.

3. Об'єкт дослідження: процес забезпечення розвитку підприємства.

4. Предмет дослідження: теоретичні, науково-методичні, практичні аспекти забезпечення розвитку підприємства на основі реалізації інноваційного проекту.

5. Перелік завдань, які потрібно розробити:

а) теоретико-методологічна частина:

- розглянути сутність та економічний зміст розвитку сучасного підприємства;
- дослідити теоретичні аспекти сутності та етапів реалізації інноваційного проекту, розкрити його економічний зміст;
- узагальнити науково-методичні підходи до оцінки ефективності інноваційних проектів на підприємстві, дослідити недоліки існуючих методів та запропонувати шляхи їх удосконалення;

б) дослідницько-аналітична частина:

- проаналізувати загальну фінансово-господарську характеристику діяльності на прикладі ТОВ «Вінницька птахофабрика»;
- здійснити аналіз інноваційної активності підприємства, її стан та перспективи;
- дослідити систему управління інноваційними проектами на підприємстві для визначення передумов напрямів розвитку досліджуваного підприємства;

в) проектно-рекомендаційна частина:

- визначити можливі напрями забезпечення розвитку підприємства на основі реалізації інноваційного проекту;
- оцінити соціальний та екологічний ефект від реалізації інноваційного проекту на підприємстві
- здійснити економічне обґрунтування доцільності реалізації інноваційного проекту.

6. Орієнтовний перелік ілюстративного матеріалу

- 1) сутність поняття «розвиток підприємства» та напрями його забезпечення;
- 2) основні етапи та сутність інноваційного проекту;
- 3) характеристика господарсько-економічної діяльності ТОВ «Вінницька птахофабрика»;
- 4) аналіз інноваційної діяльності ТОВ «Вінницька птахофабрика»;
- 5) система управління інноваційними проектами ТОВ «Вінницька птахофабрика» ;
- 6) можливі напрямки забезпечення розвитку ТОВ «Вінницька птахофабрика»;
- 7) основні екологічні проблеми, з яким зіштовхується підприємство під час виробничого процесу;
- 8) сутність запропонованого інноваційного проекту на базі ТОВ «Вінницька птахофабрика»;
- 9) соціально-екологічні переваги та недоліки запропонованого інноваційного проекту;
- 10) розрахунок економічної ефективності інноваційного проекту.

7. Перелік публікацій за напрямом роботи:

- 1) Старигін Д.О., Гук О.В. Основні напрями інноваційної діяльності вітчизняних підприємств у галузі м'ясопереробки. *Сучасний рух науки: тези доп. XI міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 8-9 жовтня 2020 м. Дніпро, 2020. Т.2 С.263.(тези доповідей)*
- 2) Старигін Д. О., Гук О. В. Оцінка ефективності інноваційних проектів: сутність та шляхи вдосконалення. *Modern Economics. 2020. № 23(2020). С. 204-210.*
DOI:[https://doi.org/10.31521/modecon.V23\(2020\)-32](https://doi.org/10.31521/modecon.V23(2020)-32)(фахова стаття, категорія Б);

8. Дата видачі завдання: 07 листопада 2019 року.

9. Календарний план

<i>№ з/п</i>	<i>Назва етапів виконання магістерської дисертації</i>	<i>Строк виконання етапів магістерської дисертації</i>	<i>Примітка</i>
1.	Збір необхідної інформації, вивчення та аналіз літературних та періодичних джерел з обраної тематики	07.11.2019 – 31.11.2019	
2.	Дослідження теоретико-методичних аспектів забезпечення розвитку сучасного підприємства на засадах інноваційного проектування	01.12.2019 – 31.01.2020	
3.	Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «Вінницька птахофабрика»	01.02.2020 – 10.03.2020	
4.	Дослідження інноваційної активності ТОВ «Вінницька птахофабрика» та діагностика системи управління інноваційними проектами для визначення передумов напрямів розвитку досліджуваного підприємства	11.03.2020 – 26.05.2020	
5.	Виявлення можливих пріоритетних напрямків розвитку підприємства на основі реалізації інноваційного проекту на базі ТОВ «Вінницька птахофабрика»	27.05.2020 – 30.08.2020	
6.	Здійснення оцінки екологічного та соціального ефекту від реалізації запропонованого інноваційного проекту	31.08.2020 – 30.09.2020	
7.	Економічне обґрунтування доцільності реалізації інноваційного проекту	01.10.2020 – 31.10.2020	
8.	Оформлення магістерської дисертації	01.11.2020 – 29.11.2020	

Студент

Дмитро СТАРИГІН

Наукова керівниця

Ольга ГУК

РЕФЕРАТ

Магістерська дисертація на здобуття ступеня магістра на тему «Забезпечення розвитку підприємства шляхом реалізації інноваційного проекту» містить 118 сторінок, 36 таблиць, 13 рисунків, 12 формул, 2 додатків. Перелік посилань нараховує 61 найменування.

Актуальність теми дослідження. Ефективний розвиток підприємства у ринковому середовищі можливий лише за умов постійного вдосконалення його діяльності, підтримання здобутих і формування нових конкурентних переваг. Визначення сфер і напрямів інноваційної діяльності, обґрунтування і вибір інноваційних проектів – у сучасних умовах має стати одним з пріоритетних напрямків розвитку кожного підприємства.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами. Робота виконувалася згідно з планом наукових досліджень факультету менеджменту та маркетингу Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» у межах науково-дослідної теми «Управління розвитком інноваційного підприємництва в умовах неоіндустріальної економіки» (номер державної реєстрації 0118U100598), де автором розроблено теоретичні та науково-практичні рекомендації щодо забезпечення напрямків розвитку сучасного підприємства на основі інноваційного проектування.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування напрямків забезпечення розвитку підприємства та розроблення практичних рекомендацій на основі інноваційного проектування.

Задачі дослідження: дослідити теоретико-методичні аспекти забезпечення розвитку сучасного підприємства; розкрити сутність та особливості етапів розробки інноваційного проекту та проаналізувати науково-методичні підходи до оцінки ефективності; здійснити аналіз про загальний стан та характеристики інноваційної діяльності на підприємстві ТОВ «Вінницька птахофабрика»; здійснити діагностику системи управління інноваційними проектами для визначення передумов напрямів розвитку досліджуваного підприємства;

здійснити оцінку екологічного та соціального ефекту від реалізації запропонованого інноваційного проекту; надати економічне обґрунтування доцільності реалізації інноваційного проекту.

Об'єктом дослідження магістерської дисертації є процес забезпечення розвитку підприємства.

Предметом дослідження теоретичні, науково-методичні, практичні аспекти забезпечення розвитку підприємства на основі реалізації інноваційного проекту.

Базою дослідження виступає ТОВ «Вінницька птахофабрика».

Методи дослідження: системний метод; фінансово-економічний аналіз; методи порівняльного і фінансового аналізу; графічний, проектний метод.

Наукова новизна дослідження. Полягає у виявленні недоліків методів оцінки інноваційних проектів та запропоновано шляхи їх усунення, уточнено та поглиблено існуючі теоретичні положення щодо поняття «розвиток підприємства», виявлено напрямки забезпечення розвитку на базі досліджуваного підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження, викладені в дисертаційній роботі на здобуття ступеня магістра, мають практичне значення, адже проект можна вважати економічно успішним та, що він відповідає цілям сталого розвитку досліджуваного підприємства. Розроблені в роботі рекомендації щодо впровадження інноваційного проекту на базі підприємства були представлені на розгляд керівному складу ТОВ «Вінницька птахофабрика», де було визнано доцільність реалізації запропонованого інноваційного проекту.

Апробація результатів роботи. Основні наукові положення магістерської дисертації були опубліковані на міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Сучасний рух науки»: тези доп. XI міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 8-9 жовтня 2020 р., м. Дніпро та у електронному науковому фаховому виданні «*Modern Economics*» 20 листопада 2020 р., м. Миколаїв.

Ключові слова: розвиток підприємства, інновації, інноваційний проект, методи оцінки ефективності.

ABSTRACT

Master's thesis on «Enterprise development through innovation project implementation » includes 118 pages, 36 tables, 13 drawings, 2 attachments. The bibliography list consists of 61 item.

Relevance of the research topic. Effective development of the enterprise in the market environment is possible only under conditions of constant improvement of its activity, maintenance of the gained and formation of new competitive advantages. Definition of spheres and directions of innovative activity, substantiation and choice of innovative projects - in modern conditions should become one of the priority directions of development of each enterprise.

Connection with scientific programs, plans and themes. The work was performed according to the research plan of the Faculty of Management and Marketing of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute named after Igor Sikorsky" within the research topic "Management of innovative entrepreneurship in a neo-industrial economy" (state registration number 0118U100598), where the author developed and scientific and practical recommendations for ensuring the development of a modern enterprise on the basis of innovative design.

The purpose of the research is to theoretically substantiate the areas of enterprise development and development of practical recommendations based on innovative design.

Tasks of research: to investigate the theoretical and methodological aspects of ensuring the development of modern enterprise; to reveal the essence and features of stages of development of the innovative project and to analyze scientific and methodical approaches to an estimation of efficiency; to carry out the analysis on the general condition and the characteristic of innovative activity at the enterprise of LLC Vinnytsia Poultry Farm; to carry out diagnostics of the management system of innovative projects to determine the prerequisites for the development of the researched enterprise; to assess the environmental and social effect of the proposed innovation project; provide an economic justification for the feasibility of implementing an innovative project.

Object of research is the process of ensuring the development of the enterprise.

Subject of research is theoretical, scientific-methodical, practical aspects of ensuring the development of the enterprise on the basis of the implementation of an innovative project.

The basis of the study is “Vinnytsyka ptahofabrika” LLC.

Research methods: system method; financial and economic analysis; methods of comparative and financial analysis; graphic, design method.

Scientific novelty of research. It consists in identifying shortcomings in the methods of evaluation of innovative projects and proposed ways to eliminate them, clarified and deepened the existing theoretical provisions on the concept of "enterprise development", identified areas for development on the basis of the studied enterprise.

The scientific novelty of the obtained results. The results of the research presented in the dissertation for the master's degree are of practical importance, because the project can be considered economically successful and that it meets the goals of sustainable development of the researched enterprise. The recommendations developed in the work on the implementation of the innovative project on the basis of the enterprise were presented for consideration to the management of “Vinnytsyka ptahofabrika” LLC, where the expediency of the proposed innovative project was recognized.

The practical value of the results. The main scientific provisions of the master's dissertation were published at the international scientific-practical Internet conference "Modern movement of science": thesis add. XI International Scientific and Practical Internet Conference, October 8-9, 2020, Dnipro and in the electronic scientific professional publication "Modern Economics" November 20, 2020, Mykolaiv.

Key words: enterprise development, innovations, innovative project, methods of efficiency assessment.

ЗМІСТ

ВСТУП	10
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗАСАДАХ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЕКТУВАННЯ ...	13
1.1. Економічна сутність розвитку сучасного підприємства.....	13
1.2. Сутність та особливості етапів розробки інноваційного проекту	18
1.3. Науково-методичні підходи до оцінки ефективності інноваційних проектів	30
Висновки до розділу 1	41
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕДУМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА»	42
2.1. Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності підприємства ТОВ «Вінницька птахофабрика» ПрАТ «МХП»	42
2.2. Аналіз інноваційної активності ТОВ «Вінницька птахофабрика».....	54
2.3. Діагностика системи управління інноваційними проектами ТОВ «Вінницька птахофабрика»	60
Висновки до розділу 2	71
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА НАПРЯМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ШЛЯХОМ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЕКТУ.....	72
3.1 Визначення можливих напрямів забезпечення розвитку підприємства на основі реалізації інноваційного проекту	72
3.2. Соціальний та екологічний ефект від реалізації інноваційного проекту на підприємстві ТОВ «Вінницька птахофабрика».....	84
3.3. Економічне обґрунтування доцільності реалізації інноваційного проекту	94
Висновки до розділу 3	104
ВИСНОВКИ.....	105
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	108

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Ефективний розвиток підприємства у ринковому середовищі можливий лише за умов постійного вдосконалення його діяльності, підтримання здобутих і формування нових конкурентних переваг. Визначення сфер і напрямів інноваційної діяльності, обґрунтування і вибір інноваційних проектів – у сучасних умовах має стати одним з пріоритетних напрямків розвитку кожного підприємства.

Теоретичним та практичним аспектам забезпечення розвитку на засадах інноваційного проектування розглядалися у працях таких вчених як Дудар Т. Г., Мельниченко В. В., Федішин. І.Б., Янковець Т. М., Афанасьєв Н. В., Погорєлов Ю.С., Лозовський О. М., Чорна М. В., Трифилова А.А., Маслак О.І., Квятковська Л.А. та інші. Проте, дослідження теоретичних питань забезпечення розвитку підприємства та інноваційного проектування не дають в повній мірі чіткої відповіді виявити взаємозв'язок між цими поняттями, тому питання забезпечення розвитку підприємства на основі інноваційного проектування потребують подальшого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами. Робота виконувалася згідно з планом наукових досліджень факультету менеджменту та маркетингу Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» у межах науково-дослідної теми «Управління розвитком інноваційного підприємництва в умовах неоіндустріальної економіки» (номер державної реєстрації 0118U100598), де автором розроблено теоретичні та науково-практичні рекомендації щодо забезпечення напрямків розвитку сучасного підприємства на основі інноваційного проектування.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування напрямків забезпечення розвитку підприємства та розроблення практичних рекомендацій на основі інноваційного проектування.

Досягнення поставленої мети зумовлює вирішення наступних *задач*:

- дослідити теоретико-методичні аспекти забезпечення розвитку сучасного підприємства;
- розкрити сутність та особливості етапів розробки інноваційного проекту та проаналізувати науково-методичні підходи до оцінки ефективності інноваційних проектів;
- здійснити аналіз про загальний стан та характеристику інноваційної діяльності на підприємстві ТОВ «Вінницька птахофабрика»;
- здійснити діагностику системи управління інноваційними проектами для визначення передумов напрямів розвитку досліджуваного підприємства;
- виявити пріоритетні напрями розвитку підприємства на основі реалізації інноваційного проекту на базі ТОВ «Вінницька птахофабрика»;
- здійснити оцінку екологічного та соціального ефекту від реалізації запропонованого інноваційного проекту;
- надати економічне обґрунтування доцільності реалізації інноваційного проекту.

Об'єктом дослідження магістерської дисертації є процес забезпечення розвитку підприємства.

Предметом дослідження теоретичні, науково-методичні, практичні аспекти забезпечення розвитку підприємства на основі реалізації інноваційного проекту.

Базою дослідження виступає ТОВ «Вінницька птахофабрика» ПрАТ «МХП».

У процесі дослідження застосовувалися такі *методи*: системний метод (для дослідження проблем розвитку підприємства, напрямків його діяльності); фінансово-економічний аналіз (для дослідження стану господарсько-економічної та інноваційної діяльності підприємства); методи порівняльного і фінансового аналізу, методи оцінки економічної ефективності інноваційних проектів); графічний (для наочного представлення результатів дослідження). Для отримання аналітичної інформації були використані дані статистичної звітності, внутрішньої

звітності підприємства. Теоретичним підґрунтям є роботи вчених, що займалися науковими дослідженнями щодо забезпечення напрямків розвитку підприємства на основі інноваційного проектування.

Наукова новизна дослідження полягає у виявленні недоліків методів оцінки інноваційних проектів та запропоновано шляхи їх усунення, уточнено та поглиблено існуючі теоретичні положення щодо поняття «розвиток підприємства», виявлено напрямки забезпечення розвитку на базі досліджуваного підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження, викладені в дисертаційній роботі на здобуття ступеня магістра, мають практичне значення, оскільки на основі аналізу системи управління інноваційними проектами досліджуваного підприємства було визначено основні напрямки забезпечення розвитку підприємства шляхом реалізації інноваційного проекту, та можуть вплинути на розвиток інноваційного потенціалу. Провівши детальний аналіз екологічного та соціального ефекту від реалізації інноваційного проекту, що він відповідає усім критеріям екологічної політики, напрямкам забезпечення розвитку підприємства, а також відбудеться додаткове створення робочих місць у розмірі 30 одиниць. Проект можна вважати економічно успішним та відповідає цілям сталого розвитку досліджуваного підприємства. Розроблені в роботі рекомендації щодо впровадження інноваційного проекту на базі підприємства були представлені на розгляд керівному складу ТОВ «Вінницька птахофабрика», де було визнано доцільність реалізації запропонованого інноваційного проекту.

Апробація результатів роботи. Основні наукові положення магістерської дисертації були опубліковані на міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Сучасний рух науки»: тези доп. XI міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 8-9 жовтня 2020 р., м. Дніпро та у електронному науковому фаховому виданні «*Modern Economics*» 20 листопада 2020 р., м. Миколаїв.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗАСАДАХ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЕКТУВАННЯ

1.1. Економічна сутність розвитку сучасного підприємства

Процес розвитку, як і всі економічні процеси, підпорядкований економічним законам і залежить від соціально-економічних явищ, розвиток підприємств - це окремий випадок прояву цих законів. Підприємству належить основне місце на макро- і мікрорівнях, тому питання розвитку саме на рівні підприємства дуже важливий та актуальний.

Поняття «розвиток підприємства» слід трактувати з урахуванням наступних обставин. Перш за все, необхідно виходити з того, що головною метою розвитку підприємства є збереження його в довгостроковій перспективі, як соціально-економічної системи на основі підвищення конкурентного статусу і рівня стійкості у взаємодії із зовнішнім середовищем. Крім того, слід враховувати, що розвиток підприємства пов'язаний з кількісними та якісними змінами у внутрішньому і зовнішньому середовищі підприємства, а динаміка розвитку залежить від мінливості етапів в життєвому циклі підприємства [3].

Дефініція «розвиток» широкого використання в науковому обігу придбала в середині ХХ століття і не має однозначного тлумачення. Спочатку під розвитком розуміли ідею пристосування, виживання в умовах обмеженості ресурсів і соціальних конфліктів. Згодом, в 50-70-х роках з'явилися гіпотези вчених про циклічність такого розвитку і наявність відповідних його стадій, а саме поняття набувало все більшу різнобічність. У науковій літературі 70-80-х років розвиток розглядався як найважливіший критерій прогресу, як ускладнення, збагачення якостей і потреб людини, розширення ступенів свободи її вибору і поведінки [1].

Розвиток, як процес підпорядкований дії економічних законів загального (закон попиту і пропозиції, закон синергії, закон самозбереження) і часткового

(закони управління виробництвом, закон змагальності кадрів управління) змісту, що відбивають причинно-наслідкові зв'язки соціально-економічних явищ.

Розвиток господарюючих суб'єктів виступає лише наочним проявом дії цих законів. Якщо розглядати різні етапи економічного розвитку, то стає очевидним, що підприємству належало і належить головне місце як на мікро- так і на макрорівні. Тому, проведемо дослідження економічного змісту поняття «розвиток підприємства» з точки зору різних науковців, наведених у табл.1.1., враховуючи той факт, що поняття лежить в основі даної роботи.

Таблиця 1.1.

Сутність поняття «розвиток підприємства» в концепціях вчених.

<i>Визначення</i>	<i>Джерело</i>
Розвиток підприємства - це процес, коли в результаті поліпшення виробничих або бізнес-процесів і управління ними, досягнутий якісний або кількісний приріст корисного результату процесу в порівнянні з колишнім рівнем або рівнем, досягнутим на інших підприємствах	Афанасьєв Н. В.
Розвиток підприємства - безперервний процес, що відбувається за штучно встановленої або природньої програми, як зміна станів підприємства, кожне з яких є якісно іншим, ніж попереднє, через що у підприємства як в більш складної системи виникають, розкриваються і можуть бути реалізовані нові можливості, нові властивості, якості та характерні риси, які сприяють здатності підприємства виконувати нові функції, вирішувати принципово інші завдання, зміцнює його позиціонування у зовнішньому середовищі і підвищує здатність протистояти його негативним впливам	Погорєлов Ю.С.
Розвиток підприємства - довгострокова програма вдосконалення можливостей вирішувати різні проблеми і здібностей до відновлення, особливо шляхом підвищення ефективності управління культурою організації	Гавкалова Н. Л.
Розвиток підприємства - процес переходу системи з одного стану в інший, що супроводжується зміною її якісних і кількісних характеристик	Шубравська Е. В.
Розвиток підприємства - економічна складова життєдіяльності підприємства у всіх її формах і проявах протягом його життєвого циклу, здійснюється під впливом екзогенних і ендогенних факторів і орієнтована на досягнення поставленої власником мети	Турило А.М., Святенко С.В.
Розвиток підприємства - сукупність змін різної економічної природи, спрямованості, інтенсивності, які об'єктивно відбуваються в соціально-економічній системі підприємства під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, а також призводять до переходу та фіксації підприємства в різні організаційно-економічні стану	Богатирьов И.А.

Джерело: складено на основі [3,6,8,15,16,17]

Таким чином, погляди вчених об'єднуються в тому, що розвиток являє собою процес, результатом якого є набуття нових кількісних і якісних

характеристик економіко-виробничої системи, поліпшення показників ефективності функціонування і приріст потенціалу підприємства, який допомагає йому пристосовуватися до динамічних змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі, зберігаючи свою життєздатність.

Узагальнення теоретичних концепцій за даною категорією дає можливість сформулювати власне визначення поняття розвиток підприємства в такій інтерпретації: це трансформаційний процес закономірних якісно-кількісних фазових змін економічної системи у довгостроковому періоді, який відбувається з мобілізацією обмежених економічних ресурсів під дією боротьби співвідношень потреб та інтересів суспільства, підпорядкованими та залежними від загальних економічних законів та відображають причинно-наслідкові зв'язки соціально-економічних явищ для досягнення іншого стану системи, яке буде мати більш високий опір дестабілізуючому впливу зовнішнього середовища, високий рівень ефективності функціонування і забезпечить його високу життєздатність у поточній, середньо - і довгостроковій перспективі.

Розвиток підприємства має процесний характер, тому ряд дослідників розглядає його як процес переходу підприємства з одного стану в інший з наявністю якісних перетворень [15]; процес переходу економіко-виробничої системи в новий, більш якісний стан шляхом нагромадження кількісного потенціалу; процес формування, накопичення та використання стратегічних здібностей; процес нарощування внутрішнього та зовнішнього потенціалу.

Поширеною серед науковців є класифікація розвитку в залежності від об'єкту змін поділяються: на організаційний (вдосконалення системи управління підприємством), техніко-технологічний (якісні зміни у технічному оснащенні підприємства), екологічний, соціальний (якісні зміни соціально-психологічного клімату), економічний розвиток (якісні зміни у фінансово економічній діяльності на підприємстві) [8].

Домінуючу роль серед наведених вище видів розвитку відіграє економічний розвиток, який служить базовою основою, двигуном, що забезпечує життєдіяльність підприємства і є висхідною платформою для інших видів

розвитку. Економічний розвиток пов'язаний не тільки з мікро-, а й макроекономічними проблемами функціонування підприємств і відображає еволюцію механізму господарювання, що призводить до зміни економічних систем в цілому.

На мікрорівні під економічним розвитком підприємства, перш за все, розуміють процес підвищення ефективності. Так розвиток визначає Н.В. Афанасьєв як «процес, коли внаслідок вдосконалення виробничих і бізнес-процесів або управління ними, досягається якісний або кількісний приріст корисного результату процесу в порівнянні з колишнім рівнем або з рівнем досягнутого іншими підприємствами» [3]. У свою чергу Андрійчук В.Г. зазначає, що розвиток полягає насамперед у ефективному перерозподілі ресурсів інвестиційного характеру, за напрямками, які забезпечують максимальну конкурентоспроможність протягом найбільш тривалого періоду, вдосконалення товарів та послуг, поліпшення систем і структури управління організацією [1]. Однак, розгляд економічного розвитку з точки зору підвищення ефективності має кілька напрямків, так як підвищувати ефективність можна як збільшуючи результативність, так і знижуючи рівень ресурсів, використаних при збереженні результатів, а також поєднуючи дані процеси.

В такому випадку можна виділити два підходи до економічного розвитку підприємства, а саме: ефективність виробництва – коли будь-які необхідні товари і послуги виготовляються з найменшими витратами; і ефективність розподілу ресурсів – в цьому випадку ресурси використовуються для виробництва таких товарів і послуг, які в більшому ступені потрібні для суспільства. В свою чергу, Сабадирьова А.Л. і Бабій О.М., представляють економічну сутність розвитку підприємства дещо по іншому. На їхню думку, економічний розвиток компанії складається у правильному балансі між економічним зростанням і стійкістю організації. «У прагненні до успіхів підприємству доводиться вирішувати велику дилему: економічне зростання або стійкість - і часто жертвувати або тим, або іншим у спробах сполучити динамічний розвиток з наявністю достатнього рівня вільних грошових коштів і, відповідно, високим рівнем платоспроможності» [12].

Отже, для економічного розвитку компанії окрім ефективності діяльності також важливою умовою є її стійкість. Стійкість можна уявити як прояв одного з властивостей цілісності й означає здатність компанії знайти такий варіант балансу між елементами всієї своєї системи, створити такі зв'язки між ними, які б дозволили зберегти своє існування, зберігаючи життєво необхідні параметри на заданому рівні.

В рамках запропонованої О.Ф. Івашиною концепції, економічний розвиток підприємства визначається як процес оновлення виробничих або бізнес-процесів, що створюють якісно новий рівень функціонування організації. Автор вважає інноваційну діяльність компанії єдиним основним напрямком її економічного розвитку, що є найбільш достовірним у сучасному середовищі. В даний час інновації є одним з найважливіших елементів підвищення ефективності діяльності підприємства та його розвитку. Під ефективністю діяльності підприємства, розуміється відносний ефект, тобто результат співвідношення отриманого ефекту (результату), вироблених економічних благ до об'єму витрачених на це ресурсів і характеризує результативність певної операції, проекту, діяльності [7].

Розглядаючи теоретичні аспекти поняття розвиток сучасного підприємства, звертаючи увагу на сучасні реалії, було визначено, що застосування інновацій в діяльності підприємства є основною передумовою подальшого його зростання та економічного розвитку, так як проведенням інноваційної діяльності та впровадження її результатів підприємством забезпечує йому постійне оновлення і поліпшення якості продукції, що випускається (послуг, що надаються), застосовуваних технологій, адже, на сьогодні, результати інноваційної діяльності на пряму впливають на комерційний успіх і розвиток підприємства. Інноваційна діяльність допомагає поєднати інтереси виробників і споживачів продукції і поліпшити більшість результатів виробництва. Результатом інноваційної діяльності в технічній сфері є: оновлений і розширений асортимент товарів, підвищення рівня і якості продукту. В економічній сфері: значне зростання ефективності виробництва, велика економія ресурсів, загальне зростання рентабельності і зниження витрат. У сфері соціального розвитку: значне

збільшення задоволених споживачів, поліпшення умов праці та життєдіяльності людини [4].

З вищесказаного можна зробити наступний висновок, що стабільний економічний розвиток - це процес постійних змін, які відбуваються у функціонуванні підприємства, супроводжуваний поліпшеннями показників економічного зростання і ефективності роботи підприємства. Економічний розвиток характеризується такою стійкістю, коли показники економічного зростання і ефективності діяльності підприємства при впливі зовнішніх негативних чинників лише незначно можуть змінюватися в порівнянні з досягнутим рівнем, що досягається, в тому числі за рахунок ведення інноваційної діяльності підприємством.

Незважаючи на те, що представлена класифікація видів і форм проявів розвитку підприємства є досить розгалуженою та різноплановою, варто відзначити її невичерпність. Навіть найуспішніше, на даний момент часу, підприємство не зможе довго виконувати усі поставлені завдання не прогресуючи, не змінюючись із часом та з появою нових винаходів, як промислового так і управлінського характеру. Саме тому на будь-якому підприємстві завжди має проводитися інноваційна діяльність, тобто розробка і впровадження інноваційних проектів, з метою підвищення інноваційної активності підприємства, отримання прибутку та позитивного економічного, соціального та технологічного ефекту.

1.2. Сутність та особливості етапів розробки інноваційного проекту

Однією з пріоритетних цілей розвитку підприємницької діяльності сьогодні є перехід до інноваційного шляху розвитку. Актуальність цієї теми обумовлена рядом чинників. Передусім, тому, що розробка інноваційних проектів продиктовано вимогами сучасного бізнесу. Інноваційні проекти, їх втілення в нових продуктах і новій техніці є основою економічного розвитку підприємства та отриманні переваги в конкурентній боротьбі. Виходячи з проведеного дослідження у попередньому пункті існує необхідність визначити сутність поняття та особливості впровадження етапів інноваційних проектів.

Відповідно, інноваційний проект - це сукупність взаємопов'язаних цілей і програм їхнього досягнення, які представляють собою комплекс науково-дослідних, дослідно-конструкторських, виробничо-технічного, організаційних, фінансових, комерційних та інших заходів, організованих відповідно до ресурсами, строками та виконавцями, оформлених пакетом проектної документації і забезпечують досягнення ефективного вирішення певної науково-технічної задачі, яка в свою чергу призводить до інновацій [20].

Інноваційний проект, будучи комплексним поняттям, містить наступні базові елементи [4]:

- *проведені роботи* які є трудовими процесами, і спрямовані на отримання результатів та вимагають певної кількості ресурсів і часу. Наприклад, виробництво, науково-дослідні роботи, поставки;

- *ресурси* - це та кількість об'єктів, яких необхідно для виконання робіт. Існують людські, матеріальні та інформаційні ресурси;

- *результати* - це продукти діяльності, що виконують цілі проекту. Розрізняють прямі і непрямі, проміжні та кінцеві, матеріальні та нематеріальні результати;

- *ризики*—потенційні негативні наслідки, викликаних впливом зовнішнього середовища.

Між даними елементами існує наступний зв'язок: ресурси використовуються для виконання робіт, плодами яких є результати, що містять основи ресурсів, а ризики усвою чергу впливають на ресурси, роботи, результати. Класифікація інноваційних проектів як системного явища впершу чергу здійснюється з точки зору включення головного елемента нововведення - глибини його обґрунтування.

Класифікація інноваційних проектів як системного явища в першу чергу здійснюється з точки зору включення головного елемента нововведення - глибини його обґрунтування. В сучасних умовах вищим мірилом цього служать науковий метод і підхід. Отже, всі інноваційні проекти можуть бути поділені на дві частини: використовують науково-технічні дослідження, розробки і не

використовують їх. Таким чином, виділяють науково-технічні нововведення, що підрозділяються на продуктові і процесні види інноваційних проектів. Цей поділ виконано подібно до того, як самі інновації за спрямованістю поділяються на унікальні зміни продукту, процесу і стратегії. Продуктові та процесні нововведення взаємопов'язані, так як нововведення у продуктах викликають процесні новації і навпаки. Модель розподілу проектів за даною ознакою представлена на рис.1.1.

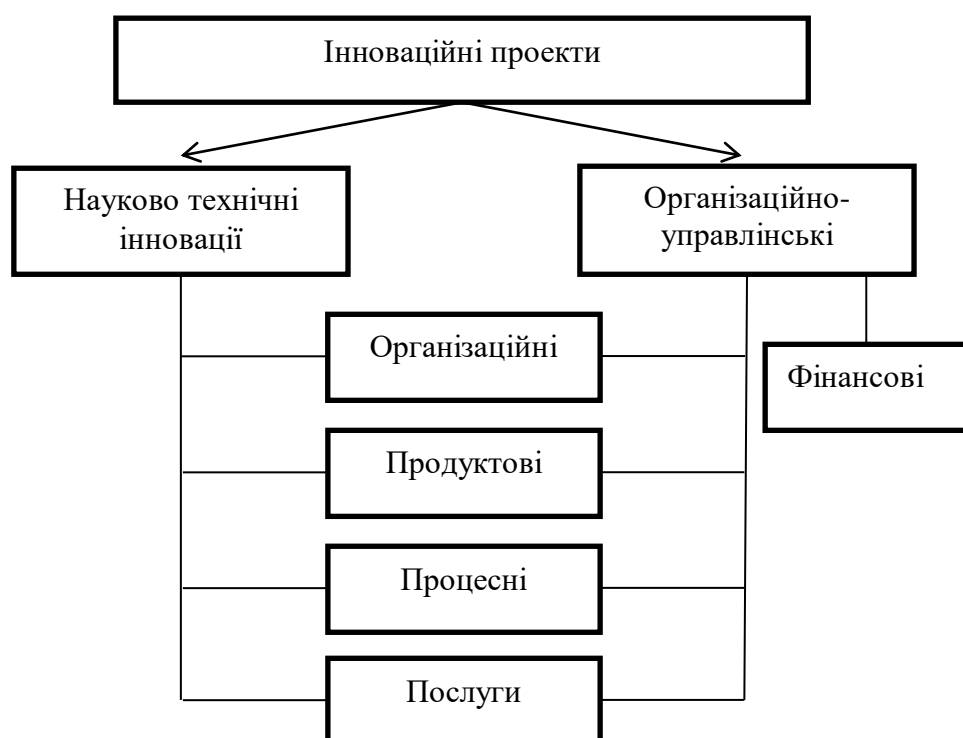

Рис 1.1. Інноваційні проекти за характером нововведень

Джерело: розроблено на основі [30]

Якщо нововведення засноване на науково-технічній розробці, воно для своєї реалізації передбачає виконання проекту. інноваційний проект одним з перших етапів включає стадію НДР. Наступним рівнем класифікації проектів є їх поділ на основі ступеня охоплення стадій інноваційного процесу. Виділяють повний проект розробки та впровадження нововведень, який включає в себе усі етапи проведення НДДКР, освоєння інновації, випуск продукції та після продажне обслуговування; неповний проект першого роду, який включає в себе перші етапи інноваційного процесу і неповний проект другого роду інноваційної

наповненості, який включає завершальні етапи інноваційного процесу. Дана класифікація інноваційних проектів представлена на рис.1 2.

Рис. 1.2. Двофазна модель повного інноваційного проекту

Джерело: розроблено на основі [32]

Види інноваційних проектів діляться також за рівнем науково-технічної значущості і за масштабністю вирішуваних завдань. За першим згаданих класифікаційних ознак проекти поділяються на 4 типи [10]:

1. Модернізаційні проекти. Прототип продукту, його конструктивні особливості, технологія виробництва принципово не змінюються.
2. Новаторські проекти. В цих виробів вносяться істотні поліпшення.
3. Випереджаючі проекти. Використовуються випереджаючі технічні рішення, принципово відрізняють новий продукт від старого.
4. Піонерні проекти. Розробляються абсолютно нові матеріали, конструктивні рішення, з'являються унікальні технології.

Рівень значущості проекту, а згодом і всієї інноваційної програми, визначає складність, тривалість, склад виконавців, масштаб, характер просування результатів інноваційного процесу, що впливає на зміст проектного управління.

Інноваційні проектні завдання з урахуванням масштабності реалізованих проектів діляться на 3 групи [5]:

1. Монопроекти. Єдина інноваційна ідея втілюється і просувається на ринок в рамках дій однієї компанії.

2. Мультіпроекти. Цілий пул монопроектів регулюється з координаційного центру. Мультіпроекти вирішують багатопланові технологічні завдання (створення унікального медичного центру хірургії).

3. Мегапроекти. Багатоцільові і міжгалузеві програми з централізованим державним фінансуванням. Під них створюються спеціальні керуючі центри під контролем центральних органів виконавчої влади (рівень створення проривної технології в галузі, проектів переозброєння галузей і т.п.).

Далі розглянемо класифікацію інноваційних проектів за видами у табл.1.2.

Таблиця 1.2.

Види інноваційних проектів

<i>Класифікація</i>	<i>Види інноваційних проектів</i>
За періодом реалізації проекту розрізняються	<ul style="list-style-type: none"> – короткострокові (1-2 роки); – середньострокові (до 5 років); – довгострокові (більше 5 років)
За рівнем прийнятих рішень	<ul style="list-style-type: none"> – міжнародний рівень; – національний рівень; – регіональний рівень; – галузевий; – на рівні підприємства.
За рівнем витрат проекту:	<ul style="list-style-type: none"> – крупновитратні; – середньовитратних; – низьковитратні.
За характером інноваційних цілей	<ul style="list-style-type: none"> – кінцеві проекти; – проміжні проекти;
За типом інновацій	<ul style="list-style-type: none"> – передбачають введення нового або вдосконаленого продукту; – передбачають створення модифікованих інновацій; – створення нового ринку; – освоєння нового джерела сировини; – реорганізації структури управління.
За рівнем ризику проекту	<ul style="list-style-type: none"> – високоризикові; – середньоризикові; – низькоризикові.
За видом потреб	<ul style="list-style-type: none"> – орієнтовані на задоволення існуючих потреб; – спрямовані на створення нових потреб;

Джерело: складено на основі [1, 4, 19, 20]

Інноваційний проект характеризується множинністю учасників, зацікавлених у його успішній реалізації. В першу чергу зацікавленими сторонами тут є [18]: держава в особі численних інститутів і регіонів; муніципальні органи; фундаментальна наука; суб'єкти науково-дослідних і прикладних розробок; венчурні та інвестиційні фонди; компанії-розробники інноваційних рішень і їх власники; компанії-виробники комплектуючих і самого продукту; кінцеві споживачі продукту.

Учасники інноваційного проекту діляться на осіб, що формують попит на нововведення, на суб'єкти, що пропонують інноваційні рішення, і на учасників-посередників. До першої категорії належать державні органи та інститути (армія, медицина, освіта і т.п.), компанії, що використовують інноваційні продукти для виробництва, кінцеві споживачі. Група учасників, які активно формують (фактично або очікувано від них) пропозицію на ринку інноваційних продуктів, включає: холдинги і підприємства; Науково-дослідні інститути (НДІ) і Вищі навчальні заклади (ВНЗ); інжинірингові компанії; виробники високотехнологічних товарів і послуг [18].

До групи інноваційних посередників входять: ринок інвестиційного капіталу; бізнес-інкубатори; технопарки; вільні економічні зони як суб'єкти господарювання та податкових пільг; інноваційно-технологічні центри; патентно-ліцензійні органи; комерційні банки; страхові та лізингові компанії.

Все, що було відзначено вище, зумовлює склад учасників і зацікавлених сторін в інноваційному проекті. Учасники інноваційного проекту загальну взаємодію вибудовують через розробника. Під розробником розглядається колективний учасник в складі куратора, менеджера інноваційного проекту, групи управління проектом і команди. Серед ближнього оточення можна виділити замовника, інвестора, проектувальника і виконавця (якщо виконавець - окрема компанія).

Для інноваційних проектів характерні наступні відмітні особливості [13]:

- високий ступінь невизначеності параметрів проекту (термінів виконання поставлених цілей, майбутніх витрат і доходів) зменшує вірогідність

оцінки ефективності і передбачає використання додаткових критеріїв оцінки та відбору;

- зазвичай інноваційний проект спрямований на довгострокові результати, що в свою чергу передбачає створення надійного фундаменту прогнозування, а також необхідність врахування фактора часу;
- участь висококваліфікованих працівників, креативних співробітників, залучення унікальних ресурсів;
- високий ступінь отримання несподіваних результатів, які можуть мати потенційну комерційну цінність, зумовлює гнучкість у прийнятті управлінських рішень і можливість освоєння інших галузей бізнесу, ринків.

Як об'єкт оцінки ефективності інноваційні проекти мають наступні особливості [13]:

- багатоетапність;
- створення або придбання об'єктів інтелектуальної власності;
- можливі високі витрати на НДДКР;
- існування специфічних ризиків (наприклад, ризики безрезультатного завершення НДДКР або експериментального впровадження);
- застосування нестандартних форм фінансування, таких як венчурне, бізнес-ангели та інших.

Життєвий цикл інноваційного проекту, як і будь-який інші проектні завдання, підпорядковується певним закономірностям. У ньому послідовно включені основні елементи інноваційного проекту і дві наскрізні тимчасові точки: моменти запуску і закриття. Внутрішні етапи створення нововведень за своїм складом залежать від виду, внутрішньої наповненості і масштабів проекту. Стадії як контрольні точки прийняття доленосних рішень мають особливу специфіку. Тому для інноваційного проекту активно застосовується система поетапної перевірки проміжних результатів і рішень. Перевага даної системи проявляється при розробці плану проектних робіт такого рівня глибини, щоб поставлені завдання дозволяли здійснювати як безперервний, так і поетапний контроль. Всі етапи інноваційного проекту передбачають процедуру підтвердження

задовільним чином їх результатів [4]. Підтвердженню супроводжують проміжні перевірки, що поширюються на ревізію робіт на одному або всіх попередніх етапах. Вони повинні підтвердити, що рівень організації, функціональне середовище незмінні, відповідають стратегії компанії, завданням проекту та очікуванням споживачів. Одним з висновків проміжних перевірок можуть стати рекомендації щодо переорієнтації або закриття проекту за наявності відхилень від вихідних цілей або необґрунтованого їх ігнорування. Основні етапи життєвого циклу інноваційного проекту представлені на рис. 1.3.

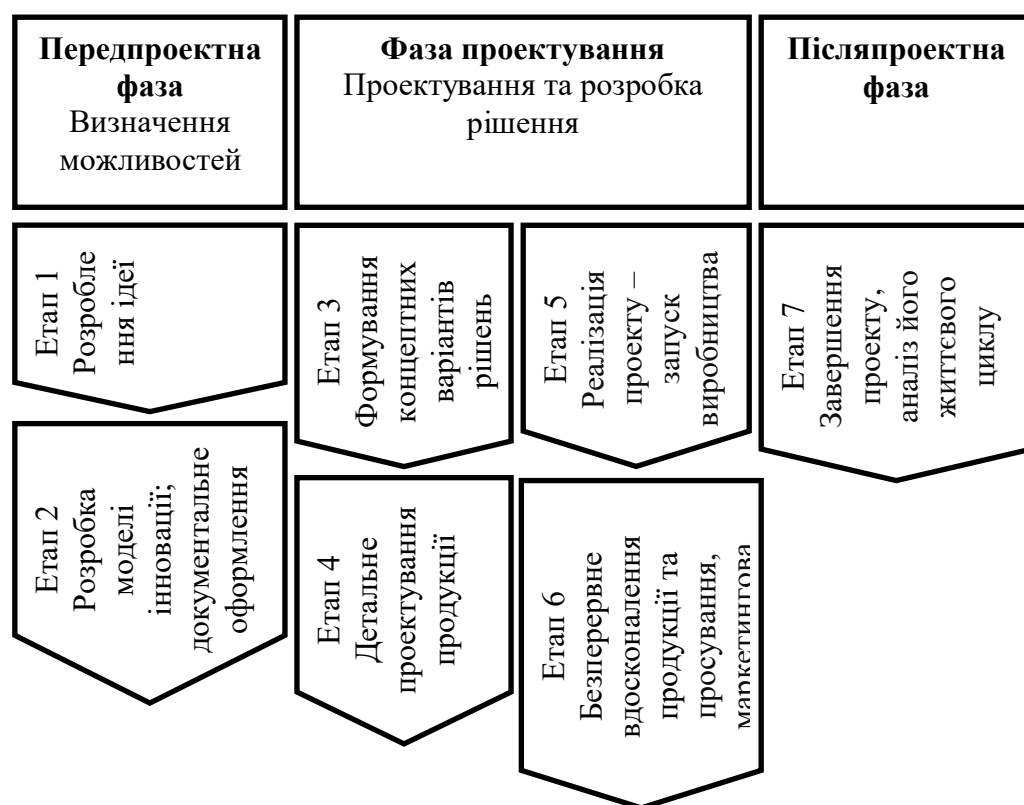

Рис. 1.3. Основні етапи життєвого циклу інноваційного проекту

Джерело: розроблено на основі [4]

Представлена на рис. 4 схема ілюструє етапи проектування нововведення, дослідного виробництва і переходу до масового виробництва та поширенню продукту. Деякі стадії виконуються одночасно. Особливості окремих проектів допускають також наявність додаткових і проміжних етапів всередині фази. Стадії проектування і впровадження підлягають деталізації та конфігурації для цілей оптимального планування. У початковий склад інформації про етапи включаються: відомості загального характеру про етап (найменування,

призначення); завдання, які вирішуються на етапі; список заходів організаційного типу, що підлягають виконанню; склад відповідальних осіб за заходи і завдання етапу; терміни виконання завдань; механізми і ресурси, які залучаються під час виконання певного етапу; методики, методи та інші інструменти інноваційних рішень; результати виконаних завдань та всього етапу; показники для проведення поетапних перевірок [21].

З позицій залучення і освоєння інвестицій у складі життєвого циклу інноваційного проекту можна виділити передінвестиційну та інвестиційну стадії. На кожній з цих стадій менеджери реалізують визначені види діяльності, методики та інструментальні засоби. Життєвий цикл інноваційного проекту в розрізі реалізації передінвестиційної та інвестиційної фаз проекту представлений в табл. 1.3.

Таблиця 1.3.

**Життєвий цикл інноваційного проекту в розрізі реалізації
передінвестиційної та інвестиційної фаз проекту**

Передінвестиційна фаза проекту		Інвестиційна фаза проекту		
Передінвестиційні дослідження і планування проекту	Розробка документації та підготовка до реалізації	Укладення контрактів	Реалізація проекту	Завершення проекту
1. Вивчення ідеї інноваційного проекту	1. Розробка плану проектно - вишукувальних робіт	1.Заклучення контрактів	1. Розробка плану реалізації проекту	1. Роботи по пуску і налагодженні виробництва
2. Аналіз умов для втілення початкового задуму, розробка концепції проекту	2. Завдання на розробку ТЕО і його розробка	2. Договір на поставку обладнання	2. Корекція плану (за необхідності)	2. Запуск виробництва
3. Передпроектне обґрунтування інвестицій	3. Узгодження, експертиза і затвердження ТЕО	3.Договір підряду	3. Розробка графіків виконання робіт	3.Мобілізація ресурсів, аналіз результатів
4. Вибір і узгодження місця розміщення об'єкта	4. Видача завдання на проектування	4. Розробка планів робіт	4. Виконання робіт	4.Експлуатація об'єкту
5. Екологічне обґрунтування	5. Розробка, узгодження і утвердження		5.Моніторинг і контроль	5. Ремонт і розвиток виробництва
6. Проведення експертизи	6. Прийняття остаточного рішення про інвестування		6. Оплата виконаних робіт	6. Закриття проекту, демонтаж обладнання

Джерело: [35]

Склад стадій та етапів життєвого циклу проекту визначається його галузевою та функціональною приналежністю. Створення та реалізація інноваційного проекту включають наступні етапи [29]:

1. Формування інвестиційного задуму (ідеї).
2. Дослідження інвестиційних можливостей.
3. Техніко-економічне обґрунтування (ТЕО) проекту.
4. Підготовка контрактної документації.
5. Підготовка проектної документації.
6. Будівельно-монтажні роботи.
7. Експлуатація об'єкта.
8. Моніторинг економічних показників.

Під розробкою інвестиційного задуму (ідеї) розуміється задуманий план дій. На цьому етапі необхідно визначити суб'єкти і об'єкти інвестицій, їх форми та джерела в залежності від ділових намірів розробника ідеї. Суб'єктом інвестицій є комерційні організації та інші суб'єкти господарювання, які використовують інвестиції. До об'єктів інвестицій можуть бути віднесені об'єкти, що будуються, реконструюються або розгортаються підприємства, будівлі, споруди (основні фонди), призначені для виробництва нових продуктів і послуг, комплекси будуються або реконструюються, орієнтованих на вирішення однієї задачі (програми). Якщо потреби в інвесторів немає і всі роботи проводяться за рахунок власних коштів, тоді приймається рішення про фінансування робіт з підготовки ТЕО проекту [37].

Етап техніко-економічного обґрунтування в повному обсязі передбачає проведення повномасштабного маркетингового дослідження, підготовку програми випуску продукції (реалізації послуг), підготовку початково-дозвільної документації, розробку технічних рішень, в тому числі генерального плану, архітектурно-планувальні і будівельні рішення, інженерне забезпечення, заходи з охорони навколишнього середовища та цивільної оборони, опис організації будівництва, опис системи управління підприємством, організації праці робітників і службовців, формування кошторисно-фінансової документації, оцінки ризиків,

пов'язаних із здійсненням проекту, планування термінів здійснення проекту, оцінку комерційної ефективності проекту, формування умов припинення реалізації проекту [29].

Згідно з думкою вітчизняного наукового діяча С. Ілляшенко основними етапами розроблення й реалізації інноваційного проекту є:

1. Розробка концепції проекту, який передбачає [20]:
  - формування бізнес-ідеї, головної мети та цілей проекту;
  - призначення менеджера проекту та створення проектної команди;
  - бізнес-аналіз – маркетингове обґрунтування проекту у тому числі розроблення за його результатами маркетингової програми просування нового товару на ринок;

- визначення джерел фінансування та техніко-економічне обґрунтування інноваційного проекту.

2. Власне проектування (розроблення комплексу технічної документації: конструкторської, технологічної). На цьому етапі виконуються такі види робіт[20]:

- розроблення технічного завдання (ТЗ), яке містить основні вимоги до розробки (нового товару – виробу чи послуги);

- розроблення технічної пропозиції (ТП). Містить додаткові та уточнені вимоги до розробки, її характеристик і показників якості, які не вказані у ТЗ, технічна пропозиція може слугувати основою для коригування ТЗ, вона розробляється на підставі результатів ринкових досліджень і прогнозів, вивчення науково-технічної інформації, попередніх розрахунків та уточнення ТЗ;

- розроблення ескізного проекту (ЕП), який містить принципові технічні рішення, що передбачають: роботи з ТП, якщо вона не розроблялася; вибір елементної бази розробки й основних технічних рішень; розроблення функціональних і структурних схем виробу; відбір основних конструктивних елементів; метрологічну експертизу проекту; розроблення і випробовування макету;

- розроблення технічного проекту (ТПр). У його межах здійснюють остаточний вибір технічних рішень щодо виробу в цілому і його складових частин; розроблення проектів технічних умов (ТУ) постачання та виготовлення виробу; випробування макетів основних частин виробу в робочих умовах;

- розроблення робочої документації (РД), яка містить комплект конструкторських документів, що підлягають перевірці щодо стандартизації та уніфікації. На цьому етапі розробляють технологічну документацію (технологічний процес виготовлення виробу), дослідний зразок виробу, проводять його налагодження;

- попередні випробовування дослідного зразка, у ході яких визначають його відповідність вимогам ТЗ;

- державні (відомчі) випробування дослідного зразка (за необхідності). Такій перевірці підлягають газове й електричне обладнання, транспортні засоби, медична техніка тощо;

- доопрацювання конструкторської і технологічної документації за результатами випробувань;

- розробка ремонтної та експлуатаційної документації. Відправною точкою для початку робіт на вказаних етапах є обґрунтована ідея нового товару, перевірений на споживачах його задум (концепція), а також ухвалена маркетингова програма просування товарної інновації на ринок [20].

3. Виготовлення і просування на ринок інноваційної продукції, що передбачає :

- підготовку, організацію й управління виробництвом у часі і просторі;
- організацію та управління матеріально-технічним забезпеченням виробництва;

- організацію і управління системою просування і збуту продукції;
- координацію, оперативний контроль за виробництвом і збутом, моніторинг основних показників проекту і його коригування (за необхідності) [8].

Розглянуті етапи ілюструють зміст повного циклу робіт інноваційного проекту. При виконанні робіт конкретного інноваційного проекту слід брати до

уваги можливі варіанти інноваційного циклу і вносити відповідні корективи у зміст робіт проекту [20].

Після підготовки ТЕО розробляється вся необхідна контрактна і проектна документація, укладаються договори з контрагентами, здійснюються пусконаладжувальні роботи, формуються оборотні і необоротні активи підприємства, на базі якого передбачається реалізувати інноваційний проект. Початок виробництва і реалізації продукції за проектом свідчить про настання фази експлуатації, ефективність протікання якої оцінюється за допомогою комплексу техніко-економічних показників у процесі моніторингу ходу проекту, за результатами якого, вносяться корегування у план реалізації інноваційного проекту.

1.3. Науково-методичні підходи до оцінки ефективності інноваційних проектів

Успішна реалізація інноваційного продукту дозволяє компаніям не тільки підвищити свою конкурентоспроможність, а й у разі розробки патентно-чистих винаходів вийти на зовсім інший тип реалізації своєї продукції - реалізацію продукту на ринку без конкуренції. Перш ніж прийняти рішення про впровадження інноваційних проектів в організації головною метою є виявлення основних показників, критеріїв ефективності інновацій. Результативність проекту можна оцінити за допомогою аналізу фінансового результату і співвідношення витрат і виразити через фінансові і економічні показники [14].

Однак далеко не кожен продукт інноваційної діяльності є успішним, тому що найчастіше розробка нового продукту або передового технологічного процесу несе з собою певні ризики - як технічні, так і фінансові.

Для того щоб визначити доцільність і раціональність вкладення грошових коштів в розвиток інноваційних проектів, необхідна система показників оцінки ефективності продуктів інноваційної діяльності, що відповідає вимогам сучасного ринку і яка б враховувала умови технологічного розвитку, що визначає актуальність проблематики оцінки економічних показників ефективності інноваційних проектів [14]. Ефективність інноваційного проекту характеризується

системою економічних показників, що відображають співвідношення пов'язаних із проектом витрат і результатів, що дозволяють судити про його економічну привабливість для учасників, про економічні переваги одних проектів над іншими.

При цьому, можна виділити наступні підходи до оцінки ефективності інноваційного проекту [27]:

- економічний підхід визначає ефективність інноваційного проекту за допомогою розрахунку відносних і абсолютних економічних показників, зокрема чистого дисконтованого доходу, індексу рентабельності, внутрішньої норми доходності та інших;

- науково-технічний підхід найбільш актуально використовувати в високотехнологічних організаціях. При його використанні відбувається оцінка приросту інтелектуальної власності, патентів і ліцензій, науково-технічного потенціалу;

- ресурсний підхід заснований на показниках, що визначають ефективність виробництва інноваційної продукції та ефективність використання ресурсів;

- соціальний підхід базується на громадській значимості розроблених і впроваджених на ринок інновацій, отже, показники для оцінки ефективності інноваційного проекту з урахуванням соціального підходу будуть відноситися до якості життя населення країни;

- екологічний підхід заснований на визначенні кількості шкідливих викидів в атмосферу при виробництві інноваційної продукції. Екологічний ефект може бути пов'язаний зі скороченням екологічної небезпеки виробництва, підвищенням екологічності продукції, що випускається.

Виходячи з дослідженої інформації, можемо бачити, що підприємства в процесі оцінки ефективності інноваційного проекту можуть використовувати один із підходів, або декілька одночасно.

Для оцінки ефективності інноваційних проектів застосовується велика кількість методів. Розглянемо більш докладно найбільш поширені методичні підходи, що застосовуються в практиці оцінки ефективності інновацій [38].

Облікові (статичні) методи оцінки ефективності

Протягом довгого часу цей методичний клас використовувався для отримання найбільш наближеного до дійсності вирішення великої кількості інвестиційних задач, однак у теперішній час домінуючою стала методологія дисконтування грошових потоків. В цьому класі представлені наступні показники: період окупності (PP); коефіцієнт ефективності інвестицій (ARR); показник окупності інвестицій (ROI). Вони не включають в себе динамічний аспект, який впливає на кінцеву вартість, і, як наслідок, ефективність інвестиційного проекту, але дають можливість забезпечити первинну оцінку і відмовитись від найменш вартісних ідей вкладення коштів.

Розглянемо дані показники більш докладно:

Показник окупності інвестицій [38]:

$$ROI = P/IC \quad (1.1)$$

де P – чистий прибуток;

IC – загальний обсяг інвестиційних витрат;

Простий термін окупності інвестицій [38]:

$$PP = \sum_t \frac{K_0}{CF_{cr}} \quad (1.2)$$

де PP – період часу, за який окуплюється проект;

K_0 – початкові інвестиції;

CF_{cr} – вартість, розрахована за середньорічним проміжку чистих грошових надходжень від запуску інвестиційного проекту.

Проект буде розглянутий, якщо даний показник малий.

Коефіцієнт ефективності інвестицій [38]:

$$ARR = \frac{CF}{K_0} \quad (1.3)$$

де CF – середньорічні інвестиційні надходження;

Як зазначалось раніше, дані показники наразі не є основними для визначення ефективності як інвестиційних, так й інноваційних проектів, так як, в першу чергу, в яких грошові потоки, що виникають в різні моменти часу, оцінюються як рівноцінні, та не враховують засадничий принцип "завтрашні

гроші дешевше сьогоднішніх" і, таким чином, врахувати можливість альтернативних вкладень по ставці дисконту [11]. Саме тому, наступним етапом, розглянемо динамічні (дисконтовані) методи оцінки ефективності інноваційних проектів.

Для оцінки ефективності інвестиційних проектів за допомогою моделей DCF (Discounted Cash Flows) необхідно визначити величину ставки дисконтування (RD) виходячи з існуючих ризиків щодо розв'язуваної інвестиційної завдання. Методологічно дані моделі включають в себе такі показники, як індекс прибутковості (profitability index, PI), чисту наведену вартість (net present value, NPV), внутрішню ставку прибутковості (Internal rate of return, IRR) і дисконтований термін окупності (DPP), співвідношення чистого доходу та інвестицій (NBI).

Розглянемо деякі з них більш детально.

Чистий дисконтований дохід [21]: це сума вхідних грошових потоків, що відображає дійсну, наведену вартісну величину, яка буде отримана внаслідок здійснення інноваційного проекту.

$$NPV = \sum_{t=0}^n \frac{CF_t}{(1+r)^t} \quad (1.4)$$

де – CF_t -сукупність розподілених у часі надходжень і видатків грошових коштів та їх еквівалентів, генерованих підприємством у процесі господарської діяльності. t – поточний рік виконання проекту (0,1,2,3...,n); n – останній рік виконання проекту; r – ставка дисконту.

Показник NPV повинен бути позитивною величиною, так як виконання даної умови гарантує один з трьох сприятливих результатів, що підтверджують доцільність фінансового і в цілому ресурсного вкладення узапланований проект. В іншому випадку інвестиції не забезпечать бажаного результату, і, ймовірно, реалізація не призведе навіть до виходу на рівень беззбитковості. Крайня можливість прийняти на себе допустимий рівень ризику - реалізувати інвестиції при нульовому показнику чистої приведеної вартості, що дозволить в довгостроковій перспективі розширити виробництво товару або послуги і вийти в

подальшому на позитивні результати економічної діяльності. Проекти, порівнювані за допомогою даного показника, повинні бути порівняні в своїх фінансових і часових масштабах [23].

Співвідношення чистого доходу і інвестицій (NBI):

Даний індекс являє собою відношення чистих вигод (за вирахуванням експлуатаційних витрат) до інвестицій. Для розрахунку цього показника необхідно виділити в складі витрат капітальні C_t^{kap} і поточні C_t^{nom} , і тоді співвідношення чистого доходу і інвестицій визначається наступним чином [39]:

$$NBI = \frac{\sum_{t=0}^n \frac{D_t - C_t^{nom}}{(1+r)^t}}{\sum_{t=0}^n \frac{C_t^{kap}}{(1+r)^t}} \quad (1.6)$$

Індекс прибутковості проекту (PI):

Індекс прибутковості - це питома величина, яка використовується для розуміння співвідношення вкладених коштів до передбачуваних витрат перших етапів реалізації[28]. Його слід використовувати в сукупності з оцінкою чистої приведеної вартості для отримання максимально адекватних реальному ходу розвитку проекту даних і всебічному і гармонійному розуміння планованих результатів і фінансової віддачі від інвестицій[21]:

$$PI = \left[\sum_{t=0}^n D_t \frac{1}{(1+r)^t} \right] / B_t \frac{1}{(1+r)^t} \quad (1.7)$$

де – D_t та B_t - відповідно припливи грошових коштів (поточні доходи) та відпливи грошових коштів (поточні витрати) в рік t .

Внутрішня норма прибутку інвестицій (IRR):

Внутрішня норма прибутковості - також питома величина, що представляє собою ту процентну ставку, яка забезпечує досягнення нульового рівня чистої поточної вартості. Вона допомагає визначити максимально можливий для реалізації цього проекту обсяг витрат[21]:

$$\sum_{t=0}^T (Dt - Bt) / (1+r)^t = 0 \quad (1.8)$$

Дисконтований термін окупності інвестицій (DPP):

Дисконтований термін окупності інвестицій дозволяє розрахувати ефективність досліджуваного проекту з оглядом на такі ризики, як системний ризик і ризик ліквідності, а також передбачає застосування реінвестування, чим коротший термін окупності, тим менший ступінь ризикованості проекту:

$$DPP = \frac{K_0}{\sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+R)^t}} \quad (1.9)$$

Проблеми оцінки інноваційних проектів та шляхи їх вирішення. У сучасній теорії традиційні підходи до оцінки ефективності інноваційних проектів часто демонструють свою обмеженість, оскільки в більшості своїй призначені для компаній, що функціонують у стабільних сферах бізнесу. А для інноваційних проектів характерні відсутність прибутковості на перших етапах їх реалізації і великий ризик, пов'язаний з високою невизначеністю оцінки генеруються ними прогнозованих грошових потоків, тому стандартні методи не дозволяють комплексно оцінити доцільність інвестицій і кількісно визначити достовірність динаміки прогнозованих показників, особливо у високотехнологічних галузях.

Складнощі оцінки економічної ефективності інноваційних проектів пов'язані з їх специфікою. По-перше, такі проекти відрізняються підвищеним ступенем невизначеності майбутнього. Результат інвестицій в інновації найчастіше просто неможливо передбачити. В умовах значної невизначеності з самого початку реалізації наміченої стратегії бізнес починає отримувати інформацію ззовні, яка була недоступна на стадії планування (реакція конкурентів, поведінка споживачів, непередбачені геополітичні та макроекономічні зміни і т.д.). Перші кроки по реалізації плану можуть виявити прорахунки, допущені на стадії стратегічного планування, або можливі нові шляхи для подальшого розвитку.

По-друге, відсутні історичні дані по таким самим, аналогічним проектам - немає необхідної статистики для побудови прогнозу внаслідок інноваційного характеру аналізованого інвестиційного проекту [25]. Приклад - розробка і запуск компанією Amazon проекту з використання повітряних дронів для швидкої доставки товарів (послуга Amazon Prime Air): в ситуації, коли раніше подібних проектів не існувало, побудова достовірного ряду грошових потоків стає досить важким завданням.

По-третє, необхідні великі початкові вкладення при тривалому терміні окупності. Ці проекти часто включають кілька стадій, не характерних для звичайних інвестиційних проектів: наукові дослідження і розробки, досвідчені випробування, вивчення отриманих характеристик, маркетингове дослідження отриманого продукту, патентування та ін. Все це вимагає додаткових вкладень. Наочним прикладом є фармацевтична промисловість. Вихід на ринок нових ліків супроводжується величезним обсягом робіт: це і лабораторні дослідження нових хімічних сполук, і до клінічні та клінічні випробування, реєстрація нового продукту, будівництво окремого цеху або заводу [22].

По-четверте, оцінка стратегічного ефекту від проекту надзвичайно складна. Здійснення початкових інвестицій, наприклад, в науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) - необхідна умова для подальшої реалізації проекту, або ці початкові інвестиції є ланкою в ланцюзі взаємопов'язаних проектів, що відкривають можливості для майбутнього зростання (нове покоління товарів або технологій, вихід на нові ринки тощо.).

Саме тому, така практика має певні недоліки, зокрема процедура дисконтування задає високі темпи знецінення майбутніх грошових надходжень за проектом, які стають малою величиною [13]. У своїй монографії Янковець Т.В. зазначає, що «при розгляді з системних позицій виявляється, що саме цей критерій є самим незадовільним, ненадійним, суб'єктивним і неправдивим показником, який не відповідає суті розрахунків ефективності інвестицій, різко спотворює реальну ефективність інвестиційних проектів, створюючи лише ілюзію кількісного обґрунтування» [5].

Метод «грошового потоку» здатний оцінити тільки рентабельність інноваційного проекту Лозовський О.М., який відзначав, що первинною точкою інноваційного проекту є оцінка його техніко-економічної доцільності з точки зору підприємства, визначення та оцінка його впливу на регіон і його економіку, навколишнє середовище [14]. Тому можна припустити, що ефективність інноваційного проекту можна розглядати тільки з точки зору економічної ефективності. Зрозуміло, економічна здійсненність і ефективність є вирішальними факторами при виборі інноваційного проекту. Однак, потрібно також враховувати неекономічні показники ефективності, такі як соціальний вплив, вплив на навколишнє середовище, науково-технічний ефект.

Сучасні методи, які використовують для оцінки ефективності інноваційних проектів, не виявляють на ранніх стадіях безперспективні проекти, оскільки не враховують невизначеність і ризики інноваційних проектів, які набагато вище, ніж в інвестиційних проектах. Саме тому, було проведено аналіз методів оцінки інноваційних проектів та запропоновано способи усунення їх недоліків, які наведені у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4.

Методи оцінки інноваційних проектів та способи усунення їх недоліків

№з/п	Методи оцінки інноваційних проектів	Недоліки методу	Способи усунення
1.	Статичний метод	Відсутність урахування фактору часу.	Застосування спеціальних методів, які б враховували специфіку інноваційної діяльності, але спиралися при цьому на загальновідомі механізми оцінки проектів.
2.	Динамічний метод	Відсутність повного аналізу існуючих сценаріїв проекту.	Застосування синтезу методів дерева рішень та чистої приведеної вартості для підвищення ефективності інвестицій

Продовження таблиці 1.4.

3.	Метод фінансових опціонів	Неможливість використання при оцінці інноваційних проектів	Перенесення створеного інструментарію управління ризиками за допомогою опціонних контрактів з фінансового сектора в реальний сектор економіки.
4.	Метод реальних опціонів	Складність використання методу на практиці та інтерпретації результатів.	Доопрацювання теоретичних засад методу, експериментальним шляхом.
5.	Комплексний метод	Великий об'єм роботи, не зважаючи на більш достовірні результати дослідження.	Пошук нових більш ефективних методів оцінки інноваційних проектів та застосування їх на практиці.

Джерело: складено автором на основі [39]

Недоліком динамічних методів оцінки інноваційних проектів виступає відсутність повного аналізу існуючих сценаріїв проекту. Одним зі способів усунення цього недоліку є своєрідний синтез дерева рішень і методу чистої приведеної вартості, який являє собою оцінку за допомогою методу реальних опціонів (ROV - realoptionsvaluation). Метод реальних опціонів введений в літературу, як підхід, здатний подолати обмеження NPV при оцінці інвестиційних можливостей. Оскільки метод реальних опціонів впливає з методу фінансових опціонів, приступимо до короткого опису фінансових опціонів, щоб краще проаналізувати реальні.

Метод фінансових опціонів - метод, який був задуманий, як впливає з назви, в області операцій на фінансових ринках. Фінансові опціони - інструменти, які при виплаті премії дають право купувати або продавати актив, що лежить в основі опціону (який може бути акцією або облігацією) за вказаною ціною, яка встановлена при укладанні опціону. Це право може бути здійснено на певну дату в разі європейського типу опціону або протягом певного терміну в разі американського типу опціону. У разі опціону, що дозволяє купувати акції в

певний термін (колл-опціон) при покупці акції вартість базового активу може бути вище, ніж ціна, погоджена в опціон [40].

Ціна виконання, що робить використання опціону зручним, даючи позитивний виграш, який визначається різницею між ціною виконання і базовою вартістю. З іншого боку, в разі пут-опціону або опціону продажу, позитивний результат виходить в разі, якщо ціна виконання перевищує вартість базового активу.

Що стосується реальних опціонів, то вони дають можливість змінювати характеристики операцій в процесі реалізації інноваційного проекту, що дає змогу пов'язувати реальні та фінансові опціони. В свою чергу опціони сприяють впровадженню і модифікації будь-яких проектів компанії. Янковець Т.М. визначив «реальний опціон» як можливість прийняття гнучких рішень в умовах невизначеності, а також як інструмент, спрямований не так на страхування ризику, а на максимізацію зростання [5].

Оцінка проектів методом реальних опціонів проводиться у декілька етапів. Спочатку здійснюють аналіз фінансування за динамічними методами оцінки його ефективності, потім – за допомогою методу дерева подій моделюють невизначеності, в яких проект розділяється на етапи і виділяють основні віхи проекту. Розраховують динамічні показники, але вже в різних варіантах, виходячи з невизначеностей проекту. Далі визначають ключові рішення для реалізації проекту, щодо подальшого розвитку проекту (збільшення, відстрочка розвитку, коригування стратегії, відмова від проекту) [9]. Ключова відмінність методу реальних опціонів полягає в тому, що він враховує можливість змін умов проекту і наявність вибору альтернатив на різних етапах його реалізації.

Існуючі методи оцінки інноваційного проекту враховують лише економічний ефект від реалізації проекту внаслідок того, що методи засновані тільки на кількісних оцінках. Для повного аналізу проекту необхідно розділити процес оцінки ефективності інноваційного проекту на етапи:

1. На першому етапі здійснюється оцінка інноваційних проектів за неекономічними індикаторами. Кожен показник підлягає експертній оцінці

ризик, а також оцінці ризику з урахуванням ваги показника. За допомогою експертних оцінок знаходять коефіцієнт вартості кожного показника. На підставі результатів експертизи визначають рівень ризику інноваційного проекту. Перевага цього підходу – сукупність технологічних і стратегічних аспектів, а також спрощення оцінки в умовах невизначеності наукомістких інноваційних проектів.

2. На другому етапі оцінюють проекти методом реальних опціонів, використовуючи дерево подій для моделювання невизначеностей проекту.

3. На третьому етапі розраховують економічну ефективність проекту методом дисконтування грошового потоку (показники NPV, IRR, PI, DPP). Якісна оцінка ефективності інноваційного проекту може бути отримана тільки за допомогою об'єднання різних методів оцінки. Для інноваційних проектів, які реалізують за рахунок державних коштів, важливо не лише здійснювати їх економічну оцінку але й розглядати їх з точки зору поліпшення навколишнього середовища, розробки нових технологій і поліпшення позицій держави на міжнародному рівні. В управлінні інноваціями, інноваційними проектами та інноваційними процесами доцільно здійснювати не лише кількісну але і якісну оцінку їх ефективності [5].

Висновки до розділу 1

Отже, під час написання теоретичного розділу даної роботи, було проаналізовано теоретичні аспекти розвитку сучасного підприємства на засадах інноваційного проектування, та було визначено, що розвиток підприємства являє собою процес, результатом якого є набуття нових кількісних і якісних характеристик економіко-виробничої системи, поліпшення показників ефективності функціонування і приріст потенціалу підприємства, який допомагає йому пристосовуватися до динамічних змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі, зберігаючи свою життєздатність. Також, було визначено, що звертаючи увагу на сучасні реалії, застосування інновацій у діяльності підприємства є основною передумовою подальшого його зростання та економічного розвитку, так як проведенням інноваційної діяльності та впровадження її результатів підприємством забезпечує йому постійне оновлення і поліпшення якості продукції, що випускається (послуг, що надаються), застосовуваних технологій, адже, на сьогодні, результати інноваційної діяльності на пряму впливають на комерційний успіх і розвиток підприємства.

Було визначено сутність поняття інноваційний проект та основні етапи його розробки, а також на основі критичного аналізу існуючих методик оцінки економічної ефективності інноваційних проектів, можна зазначити, що незважаючи на недоліки і переваги всіх розглянутих показників ефективності інвестицій вони є взаємопов'язаними між собою і дозволяють оцінювати результативність інвестицій з різних сторін, а тому їх слід застосовувати комплексно. Необхідно відзначити, що представлений перелік методів оцінки ризиків та ефективності інноваційних проектів, не є абсолютно повним, саме тому дана тема є актуальною і перспективною для подальших досліджень визначення нових ефективних методів оцінки інноваційних проектів.

РОЗДІЛ 2. ПЕРЕДУМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП»

2.1. Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності підприємства ТОВ «Вінницька птахофабрика» ПрАТ «МХП»

Підприємство ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП» входить до складу вертикально інтегрованого холдингу група компаній «Миронівський хлібопродукт».

ТОВ «Вінницька птахофабрика» – одне з найбільших в Україні та Європі, оснащене сучасним обладнанням з використанням новітніх технологій. До складу підприємства входять Філія «Переробний комплекс» та Філія «Птахокомплекс». ТОВ «Вінницька птахофабрика» виробляє один з найпопулярніших брендів на ринку курячого м'яса України – ТМ «Наша Ряба». Виробничі потужності компанії:

Філія «Переробний комплекс» ТОВ «Вінницька птахофабрика». Рік заснування: 2011 р., Вінницька обл., м. Ладижин, вул. Хлібозаводська, 2Б.

Філія «Птахокомплекс» ТОВ «Вінницька птахофабрика»

Рік заснування: 2011 р. Вінницька область, м. Ладижин, вул. Хлібозаводська, 14.

Основними видами діяльності ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП» є:

- 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур;
- 01.47 Розведення свійської птиці;
- 10.12 Виробництво м'яса свійської птиці;
- 35.11 Виробництво електроенергії;
- 35.14 Торгівля електроенергією;
- 35.21 Виробництво газу;
- 47.22 Роздрібна торгівля м'ясом і м'ясними продуктами в спеціалізованих магазинах.

Щоб випускати високоякісну та безпечну продукцію, на підприємстві контролюються всі етапи виробництва - від надходження яйця до отримання готової продукції, а також використовуються найсучасніші технології.

Після введення комплексу в експлуатацію в 2012 р. вже в 2014 р. підприємство вийшло на 100% виробничої потужності на двох існуючих технологічних лініях. У 2018 р. потужність підприємства було збільшено завдяки введенню в експлуатацію третьої технологічної лінії виробництва. В 2012 р. при експлуатації першої технологічної лінії виробництва, проектна потужність якої складала 11,5 тис. голів/год, за рік було виготовлено близько 20 тис. т продукції. Станом на початок 2019 р. підприємство виробляє близько 31,2 тис. т готової продукції щомісячно, або 374,4 тис. т. на рік [2].

Продукція фабрики успішно реалізується на ринках не лише України, а й більш ніж 70 країн, серед яких 36 країн Європи. Випуск продукції здійснюється під торговими марками «Наша Ряба», «Qualiko», «UkrainianChicken», «AlHassanat», «Вінницькі курчата», «Sultanah», «Assilah». 7 листопада 2014 р. Філія «Переробний комплекс» отримала дозвіл на експорт курятини до країн ЄС.

Операційна діяльність ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП» характеризується наступними показниками [1]:

Філія «Птахокомплекс» ТОВ «Вінницька птахофабрика» станом на 2020 рік:

- інкубаторій (потужність – 75 млн яєць/рік; вивід, % – 80,71 %; інкубовано яєць (шт) – 41 млн яєць/рік);

- 3 відділення - 16 ділянок з вирощування птиці - 38 пташників на кожній ділянці - поголів'я в 1 пташнику – 54 тис. голів;

- транспортна служба, розташована на території Ладижинської міської ради.

- водофільтрувальна станція, розташована на території Заозерненської сільської ради.

Філія «Переробний комплекс» ТОВ «Вінницька птахофабрика» станом на 2020:

- 3 виробничі лінії потужністю 13 500 гол./год кожна;

- загальна виробнича потужність комплексу – 40 500 гол./год.;
- потужність виробництва м'ясних виробів на 1 лінії в середньому досягала 30 т/год.;
- середній обсяг виробництва м'ясних виробів – 811 т/день, 24 654 т/місяць.;
- фактичний обсяг виробництва м'ясних виробів – 295 842 т/рік;

Також ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП» належать очисні споруди та комплекс з виробництва біогазу проектна потужність якого становить 20 МВт, наразі він функціонує не на повну потужність, через нестачу сировини, тому наразі його потужність складає 12 МВт [1].

Наявність власної біогазової установки є суттєвим надбанням та цінним активом підприємства. За допомогою біогазової установки можна переробляти відходи тваринництва, сільського господарства з отриманням цінного продукту – біогазу.

Розглянемо та проаналізуємо основні показники операційної діяльності підприємства у табл. 2.1.

Таблиця 2.1.

Основні показники операційної діяльності підприємства ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» у 2017-2019 роки, тис.грн

Показники	Період			Темп, %	
	2017	2018	2019	2018/2017	2019/2018
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	9 450 423	10 846 145	12 816 489	14,77	18,17
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	6 294 759	7 612 341	9 247 531	20,93	21,48
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн	2 551 992	1 893 633	2 933 461	-25,8	54,91
Чистий прибуток, тис.грн	2 326 893	1 567 984	2 517 233	-32,61	60,54

Джерело: Складено за даними річної звітності

Чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 14,77% у 2018 році відповідно до 2017 року, а також на 18,17% у 2019 році до 2018 року, але також, можемо спостерігати збільшення собівартості реалізованої продукції, що обумовлено збільшенням обсягів реалізації продукції. Графічно динаміка фінансових результатів ТОВ «Вінницька птахофабрика» представлена на рис. 2.1.

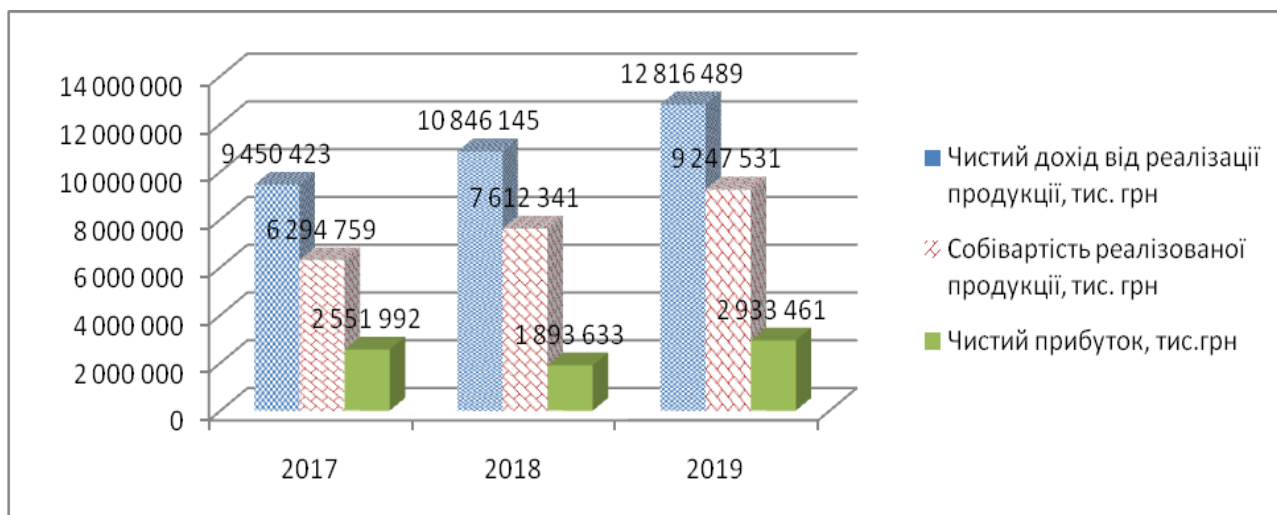

Рис. 2.1. Динаміка результатів операційної діяльності підприємства ТОВ «Вінницька птахофабрика», тис. грн.

Джерело: Складено на основі табл.2.1

Чистий прибуток за підсумками 2019 року становив 2 517 233 тис. грн., що є позитивною ознакою, якщо порівнювати із аналогічним періодом 2018 року, то спостерігається зростання прибутку на 60,54%. Далі розглянемо операційні витрати досліджуваного підприємства за функціями у табл. 2.2.

Таблиця 2.2.

Операційні витрати ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» за функціями у 2017 -2019 рр., тис. грн.

Структура операційних витрат	2017		2018		2019	
	тис. грн.	частка, %	тис. грн.	частка, %	тис. грн.	частка, %
Собівартість реалізованої продукції	6 294 759	79,6	7 612 341	82,1	9 247 531	83,1
Адміністративні витрати	259 142	3,3	318 531	3,4	345 458	3,1
Витрати на збут	1 157 651	14,6	947 621	10,2	1 049 782	9,4
Інші операційні витрати	201 143	2,5	398 597	4,3	488 143	4,4
Усього	7 912 695	100	9 277 090	100	11 130 914	100

Джерело: Складено за даними річної звітності

Основну частку операційних витрат складає собівартість реалізованої продукції. Операційні витрати збільшувалися протягом трьох досліджуваних років. При цьому частка витрат на збут зменшувалась у досліджувані роки. Показник собівартості у 2019 році виявив зростання на 21,48%, порівняно із 2018 роком.

Тобто, спостерігається перевищення темпів зміни собівартості над темпами зміни виручки, що є не дуже позитивним показником. Але наразі на підприємстві проводиться оптимізація виробничих процесів, яка вже у 2019 році показує, що господарська діяльність ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» є такою, що покращується.

Для того щоб визначити матеріально-технічний та технологічний рівень підприємства необхідно:

- 1) визначити склад та динаміку необоротних активів підприємства, частку основних засобів їх складі, забезпеченість ними операційної діяльності підприємства;
- 2) обчислити показники якісного стану і руху основних засобів підприємства у звітному періоді;
- 3) визначити показники ефективності і використання основних засобів підприємства у звітному періоді;

Оцінимо стан, динаміку та структуру необоротних активів за даними представленими у табл. 2.3. Однакова тенденція до зменшення частки спостерігається для нематеріальних активів та незавершених капітальних вкладень.

Основні засоби у 2018 році, порівняно з 2017 роком суттєво збільшено, що було обумовлено збільшенням виробничих потужностей підприємства, а також введення в експлуатацію другої частини біогазового комплексу.

Таблиця 2.3.

**Склад та динаміка необоротних активів ТОВ «ВІННИЦЬКА
ПТАХОФАБРИКА» у 2017-2019рр., тис.грн.**

Засоби підприємства	2017		2018		2019		Темп, %	
	тис. грн.	Частка, %	тис. грн.	Частка, %	тис. грн.	Частка, %	2018/2017	2019/2018
Нематеріальні активи	18346	0,7	50040	0,5	65800	0,5	272,8	131,5
Основні засоби	369132	14,9	7641470	74,5	10779610	77,6	2070,1	141,1
первісна вартість	461345	-	7902213	-	11100171	-	1712,9	-
знос	92213	-	260743	-	320561	-	282,8	-
Незавершені капітальні вкладення	91131	3,7	564213	5,5	1037126	7,5	619,1	183,8
Довгострокові фінансові вкладення	2000000	80,7	2000000	19,5	2000000	14,4	100	100
Інвестиційна нерухомість	-	-	-	-	-	-	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	-	-	-	-	80	0,057	-	-
Усього	2478609	100	10255723	100	13882616	100	-	-

Джерело: Складено за даними річної звітності

Щодо структури необоротних активів (табл. 2.3), то у 2019 році тут наявне переважання основних засобів – 77,6 %, що є на 62,7 відсотки більше, ніж у 2017 році.

Підвищення ефективності виробництва також досягається за рахунок інновацій – кращого використання необоротних активів підприємства, що сприяє технічному оновленню підприємства та забезпечує збільшення обсягу виробництва продукції. Аналіз руху основних виробничих засобів ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП» наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

**Рух основних виробничих засобів ТОВ «ВІННИЦЬКА
ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП» у 2017-2019рр., тис.грн**

<i>Показники</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	<i>2019 р. в % до 2017 р.</i>
Рух основних виробничих засобів				
Наявність на початок року, тис. грн.	402 746	461 345	7 902 213	1962,1
Надійшло, тис. грн.	67546	7798811	3419436	5062,4
Вибуло, тис. грн.	8 947	357943	221 478	2475,4
Наявність на кінець року, тис. грн.	461 345	7 902 213	11 100 171	2406
Річний приріст (+), зниження (-), тис. грн.	58 599	7 440 868	3 197 958	5457,4
Коефіцієнт росту, %	14,5	1612,9	40,5	279,3
Коефіцієнт вибуття, %	2,221	77,587	6,803	126,2
Коефіцієнт оновлення, %	14,6	88,7	30,8	211
Стан основних виробничих засобів				
Нараховано зносу, тис. грн.				
а) на початок року	89467	92 213	260 743	291,4
б) на кінець року	92 213	260 743	320 561	347,6
Амортизаційні відрахування, тис. грн.				
Залишкова вартість основних виробничих засобів, тис. грн.	313 279	369132	7641470	2439,2
а) на початок року	369132	7641470	10779610	2920,3
б) на кінець року				
Коефіцієнт зносу, %	28,6	25	3,4	11,9
а) на початок року	25	3,4	3	12
Коефіцієнт придатності, %				
а) на початок року	71,4	75	96,6	135,3
б) на кінець року	75	96,6	97	129,3

Джерело: розраховано за даними річної звітності

За даними таблиці 2.4 показники руху основних виробничих засобів ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП» можна оцінити як достатньо позитивні, оскільки у досліджуваному періоді відбулася заміна зношених основних виробничих засобів на балансі підприємства. Так, наприкінці 2019 р. вибуло 6,803% зношених основних засобів, для порівняння, у попередніх роках цей показник становив 2,221% та 77,587%. Максимальне значення показнику оновлення основних засобів спостерігалось у 2018 р. (88,7%), таке значне

зростання оновлення основних засобів зумовлене введенням в експлуатацію другого блоку біогазового комплексу та значному оновленню виробничих потужностей та наприкінці 2019 р. показник оновлення склав 30,8 % .

Про достатні темпи оновлення засобів свідчить і коефіцієнт придатності основних виробничих засобів, який значно зріс наприкінці 2019 р.: якщо наприкінці 2015 р. його значення складало 2,221% то наприкінці 2018 р. – 77,587%. Це дає підстави казати про достатність інновацій, які ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» вкладає у виробництво. Ефективність використання основних засобів розрахована та представлена у табл. 2.5.

Таблиця 2.5.

**Показники ефективності використання основних засобів ТОВ
«ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» у 2017-2019 рр, тис. грн.**

Показники	Роки			Відхилення, %	
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2019/2018	2019/2017
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	9 450 423	10 846 145	12 816 489	114,8	135,6
Чистий прибуток, тис. грн.	2 326 893	1 567 984	2 517 233	67,4	108,2
Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн.	369132	7641470	10779610	2070,1	2920,3
Середньорічна чис. працюючих, чол.	1457	1836	2248	126,0	154,3
Фондовіддача, грн.	12,87	2,59	1,35	11,9	6,2
Фондомісткість, грн.	0,05	0,39	0,74	843,3	1621,6
Фондоозброєність, тис. грн./чол.	296,53	2277,66	4226,51	768,1	1425,3
Прибутковість основних засобів	1,304	0,773	0,376	10,6	5,1

Джерело: розраховано за даними річної звітності

Показники фондовіддачі та фондомісткості продукції, а також фондоозброєності, прибутковості основних засобів, характеризуючи ефективність роботи підприємства, відображають вплив інноваційних процесів у виробництві. Аналіз цих показників для ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» наведено в таблиці 2.5.

Дані таблиці 2.5 свідчать про те, що показники фондовіддачі ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» мають тенденцію до скорочення, а показники фондомісткості продукції до зростання. Це пов'язано з закупівлею нового обладнання та розширенням виробництва у 2018 р., що обумовлює зниження показнику фондовіддачі. Далі проведемо аналіз основних фінансових результатів діяльності підприємства ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» у табл. 2.6.

Таблиця 2.6.

Основні фінансові показники діяльності ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП» за 2017-2019 рр, тис. грн.

Показники	Період			Темп приросту, %	
	2017	2018	2019	2018/2017	2019/2018
Валовий прибуток	3 155 664	3 233 804	3 568 958	102,5	110,4
Чистий прибуток	2 326 893	1 567 984	2 517 233	67,4	160,5
Нерозподілений прибуток	3 007 668	2 802 347	2 100 000	93,2	74,9
Середньорічна вартість активів	10 036 231	13 560 171	19 046 950	135,1	140,5
Середньорічна вартість основних засобів	432 046	4 181 779	9 501 192	967,9	227,2
Середньорічна вартість власного капіталу	3 112 563	4 472 008	5 965 174	143,7	133,4

Джерело: розраховано за даними річної звітності

З вище наведеної таблиці, можемо спостерігати, що всі показники, за виключенням чистого прибутку у 2018 році, що обумовлений великою кількістю виробничого браку продукції. В цілому, показники мають впевнену тенденцію до зростання, що характеризує позитивну динаміку для підприємства. Валовий прибуток ТОВ «Вінницька птахофабрика» збільшився у 2019 році порівняно з 2017 р. на 413 294 тис. грн., що приблизно на 13%, що є позитивним фактором для розвитку підприємства.

Здійснимо оцінку ліквідності та платоспроможності. Коефіцієнти ліквідності показують здатність підприємства вчасно виконувати свої поточні (короткострокові) зобов'язання, мобілізувавши ліквідні активи у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7.

**Аналіз ліквідності та платоспроможності ТОВ «ВІННИЦЬКА
ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП» за 2017 – 2019 рр., тис.грн.**

Показник	Період			Абсолютне відхилення		Оптимі- льний рівень
	2017	2018	2019	2018/2017	2019/2018	
Коефіцієнт покриття	1,6406	1,6847	1,283	0,0441	-0,4017	1,0 – 3,0
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,4415	1,4166	1,0915	-0,0249	-0,3251	Більше 1,0
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0003	0,0415	0,0442	0,0412	0,0027	Більше 0,2

Джерело: розраховано за даними річної звітності на основі [12]

Коефіцієнт покриття демонструє, що у 2019 році в компанії було 1,283 грн оборотних коштів на кожну гривню поточних зобов'язань, даний показник є меншим відносно 2017-2018 рр., тому чіткої тенденції до збільшення або зменшення не простежується, але за усі три роки значення цього показника знаходилося в межах оптимального рівня, що свідчить про здатність підприємства відповідати за поточними зобов'язаннями за допомогою оборотних активів.

В свою чергу, коефіцієнт швидкої ліквідності відповідав рекомендованим значенням протягом 2017-2019 рр.: значення коефіцієнту складало відповідно 1,4415; 1,4166 та 1,0915. Коефіцієнт абсолютної ліквідності ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП» є більшим за 1 протягом всього періоду, що також свідчить про здатність підприємства відповідати за свої зобов'язання. Щодо коефіцієнту абсолютної ліквідності, то це індикатор, що характеризує негайну готовність підприємства ліквідувати короткострокову заборгованість. Протягом усіх трьох досліджуваних років підприємство було не готове до вчасного погашення боргів у випадку, якщо термін платежів настане незабаром, через причину зменшення грошових коштів підприємства щороку.

Розглянемо обсяг, структуру та динаміку росту кредитних ресурсів підприємства у табл. 2.8.

Таблиця 2.8.

Обсяг та структура кредитних ресурсів ТОВ «Вінницька птахофабрика» ПрАТ «МХП» у 2017-2019 рр., тис.грн.

	2017		2018		2019	
	тис. грн.	частка, %	тис. грн.	частка, %	тис. грн.	частка, %
Довгострокові зобов'язання	2 310 375	39	5 101 573	66	5 301 964	55
Поточні зобов'язання	3 676 007	61	2 635 726	34	4 372 981	45
Усього позикових коштів	5 986 382	100	7 737 299	100	9 674 945	100

Джерело: складено за даними річної звітності

За звітними даними діяльності підприємства розрахуємо показники, що характеризують його фінансову стійкість у табл. 2.9

Таблиця 2.9.

Аналіз фінансової стійкості ТОВ «Вінницька птахофабрика» ПрАТ «МХП» у 2017-2019 рр, од.

Показник	Період			Оптимальний рівень
	2017	2018	2019	
Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,313	0,340	0,392	0,4-0,6
Коефіцієнт фінансової залежності	3,196	2,940	3,426	1,6-2,5
Коефіцієнт заборгованості	0,580	0,460	0,454	0,4-0,9
Відношення довгострокових кредитів до власного капіталу	0,716	0,892	0,853	0,4-0,7

Джерело: розраховано за даними річної звітності на основі [9]

Аналіз фінансової стійкості підприємства ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП» показав, що майже всі показники знаходяться за межами нормативних значень, що свідчить про збільшення фінансової залежності підприємства, від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто про зниження фінансової стійкості. Відповідно, для зниження залежності необхідно працювати в напрямку збільшення обсягу власного капіталу.

Для цього можна вкласти отриманий прибуток в роботу компанії, використовувати інші доступні заходи, наприклад, здавати своє майно в аренду. Це дозволить активізувати виробничу і збутову діяльність, що призведе до

збільшення фінансового результату роботи компанії або дозволить досягти інших цілей. Збільшення швидкості обороту призводить до збільшення капіталу, але в той же час вимагає високу продуктивність праці, вдосконалення системи управління, збуту і постачання. Також слід скорочувати виробничий цикл і знижувати трудомісткість продукції. Проаналізуємо рентабельність досліджуваного підприємства у табл. 2.10.

Таблиця 2.10.

**Аналіз рентабельності ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ
«МХП» за 2017 – 2019 рр., %**

Показник	Період			Абсолютне відхилення	
	2017	2018	2019	2017/2016	2018/2017
Рентабельність активів	23,52	11,56	13,22	-11,96	1,66
Рентабельність власного капіталу	74,91	35,06	42,2	-39,85	7,14
Рентабельність діяльності	24,62	14,46	19,64	-10,16	5,18
Рентабельність продукції	36,97	20,6	27,22	-16,37	6,62

Джерело: розраховано за даними річної звітності

На підприємстві ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП» спостерігається загальна тенденція зменшення показників рентабельності у 2018 році, що спричинено зменшенням чистого прибутку.

Рентабельність активів характеризує віддачу від використання усіх активів підприємства. Коефіцієнт показує здатність організації генерувати прибуток без урахування структури капіталу, якості управління активами. Цей показник враховує усі активи організації. У 2017 році величина прибутку складає 23,52 копійок з кожної гривні вкладеної в активи організації, у 2018 році – 11,52, а у 2019 році – 13,22.

У 2017 році кожна залучена гривня власних коштів дозволила отримати 74,91 копійки чистого прибутку, у 2018 році – 35,06, а у 2019 році – 42,2. Рентабельність діяльності показує обсяг чистого прибутку, який генерує кожна

гривня продажів. Так, у 2017 році кожна гривня продажів принесла 1,13 копійок чистого прибутку, у 2018 році - 0,89, а у 2018 році – 1,64.

Рентабельність продукції показує обсяг чистого прибутку, який генерує кожна гривня, витрачена на виробництво та реалізацію продукції. Так, у 2017 році кожна гривня собівартості принесла 24,62 копійок чистого прибутку, у 2018 році 14,46, а у 2019 році – 19,64. Знову ж таки, спостерігається загальна тенденція погіршення показників у 2018 році. Загалом, усі розраховані показники рентабельності більше одиниці, що свідчить про ефективність використання активів, власних коштів та виробничої діяльності підприємства, але усі показники сягають невеликого значення, що свідчить про необхідність покращення рентабельності ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА».

2.2. Аналіз інноваційної активності ТОВ «Вінницька птахофабрика»

Інноваційну діяльність підприємства ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП» регулюють наступні локальні нормативно-правові акти. Слід зазначити, що якість продукції є пріоритетом для ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП», тому підприємство приділяє особливу увагу якості і безпеці усіх видів продукції, яка виробляється й інвестує в інновації в якість. Також у ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» діє система менеджменту якості та безпечності харчової продукції (Система НАССР – Hazard Analysis and Critical Control Points) й належної виробничої практики (GMP – Good Manufacturing Practice), підприємство сертифіковано на відповідність вимогам ключових стандартів управління.

У 2016 році розпочато впровадження інтегрованої системи управління сільськогосподарським виробництвом Global G.A.P., яка охоплює процеси вирощування птиці від отримання яйця до транспортування птиці на забій. Вимоги стандарту ґрунтуються на належній сільськогосподарській практиці (GAP – Good Agricultural Practice), системі аналізу ризиків та критичних точок контролю (Система НАССР), охороні навколишнього середовища, здоров'ї та добробуті працівників, благополуччі тварин [6].

Підприємство з виробництва курятини працює у замкнутому циклі, у якому задіяні сучасні інкубатори, зони вирощування курчат бройлерів, комплекси з переробки м'яса птиці та комбікормові заводи. Така структура дозволяє контролювати кожну ланку виробництва, знизити ризики зараження та хвороб птиці на тому чи іншому етапі виробництва, виробляти безпечну та якісну продукцію. Отже, у наступній таблиці проаналізуємо рівень оновлення асортименту продукції, кількість нових видів продукції, що представлені у табл.2.11.

Таблиця 2.11.

**Виробництво нових видів продукції ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА»
ПрАТ «МХП» у 2017-2019 рр, од.**

<i>Види продукції,</i>	<i>2017 рік</i>	<i>2018 рік</i>	<i>2019 рік</i>	<i>Темп росту 2019/2017 р, %</i>
Кількість запроваджених нових видів продукції, од:	4	3	6	150
Продукція м'яса птиці, яєць	2	1	2	100
Інша продукція	3	2	4	133,33
Вартість нових видів продукції, тис. грн.:	314 738	685 111	1 017 228	323,20
Продукція м'яса птиці, яєць	138 485	267 193	661 198	477,45
Інша продукція	176 253	417 918	356 030	202
Частка нових видів у загальному випуску (за вартістю)	5,14	9,004	11,1	215,95

Джерело: складено за даними річної звітності

За даних наведеної таблиці, можемо спостерігати, що для підприємства з виробництва продукції м'яса птиці, ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» щороку вводяться нові види продукції, переважна частина якої є м'ясом птиці. До іншої продукції можна долучити природні добрива від переробки біогазового комплексу, а також видобуток екологічно чистої електроенергії тощо. На наступних рисунках 2.2. та 2.3., можемо побачити динаміку вартості нових видів продукції та частку нових видів у загальному випуску продукції досліджуваного підприємства у 2017-2019 рр.

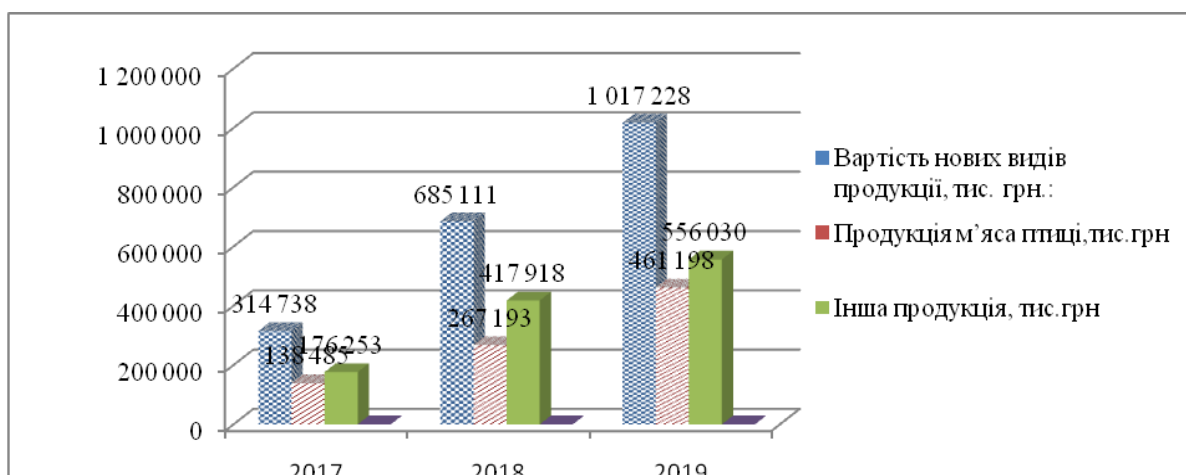

Рис. 2.2. Динаміка вартості нових видів продукції ТОВ «Вінницька птахофабрика» у 2017-2019 рр., тис. грн.

Джерело: Розроблено автором на основі табл. 2.11.

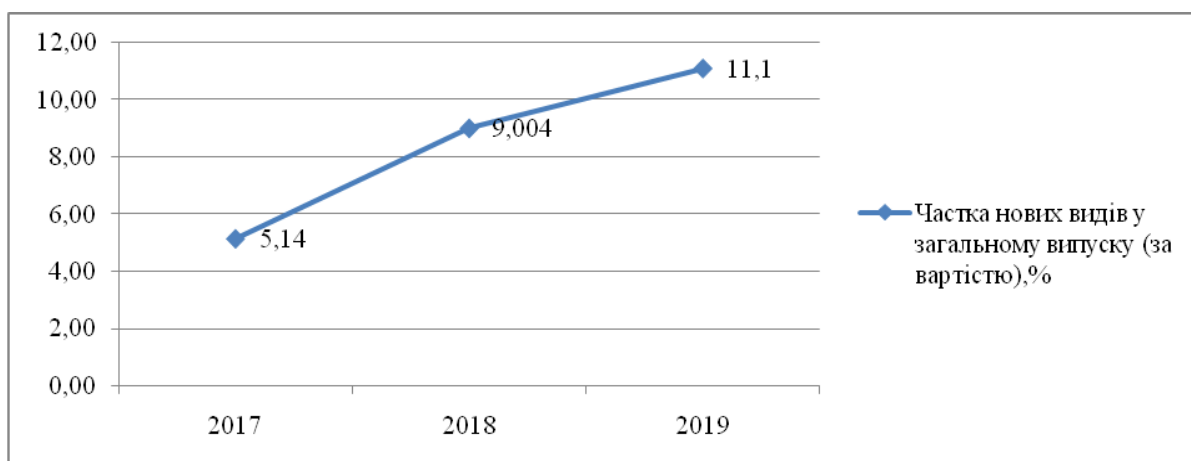

Рисунок 2.3 – Частка нових видів у загальному випуску (за вартістю) ТОВ «Вінницька птахофабрика» у 2017-2019 рр., тис. грн.

Джерело: Розроблено автором на основі табл. 2.11.

З вище наведених рисунків 2.1. та 2.2., можемо побачити, що щорічно зростає й вартість впроваджених у виробництво нових видів продукції та послуг, а також і частка нових видів продукції у загальному випадку у 2019 році, збільшилась на 6% відповідно до 2017 року, що збільшує обсяги реалізації і показує, що асортимент продукції розширюється. Зазначене говорить про прагнення підприємства оновлювати асортимент, вивчати і задовольняти потреби споживачів у новій продукції.

Також зазначене свідчить про те, що ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» протягом 2017-2019 рр. впроваджувало нові види продукції, виробництво яких є прибутковим.

Для більш повного аналізу інноваційної діяльності на ТОВ «Вінницька птахофабрика» розглянемо сумарну динаміку витрат на інновації підприємством у динаміці з 2017 р. по 2019 р., які наведені в табл. 2.12.

Таблиця 2.12.

**Витрати ТОВ «Вінницька птахофабрика» на інновації у 2017-2019 рр.,
тис.грн.**

Показники	2017	2018	2019	Відхилення 2019 р. /2017 р.	
				(+,-)	%
Загальна сума витрат у тому числі:	241 750	1 675 891	1 185 642	943 892	490,441
поточні витрати	65 412	174 585	152 698	87 286	233,44
нематеріальні інновації	17 841	42 632	58 679	40 838	328,9
капітальні вкладення (довгострокові інвестиції)	158 497	1 458 674	974265	815 768	614,69
За напрямками використання					
виробниче проектування, інші види підготовки виробництва для випуску нових продуктів, впровадження нових методів їх виробництва	63 178	170 146	148 746	85 568	235,44
дослідження і розробки (без амортизації)	2 234	4 439	3 952	1 718	176,902
придбання нових технологій	17 841	42 632	58 679	40 838	328,9
придбання машин, обладнання, інших основних фондів пов'язаних із упровадженням інновацій	158 497	1 458 674	974 265	815 768	614,69
Із загальної суми витрат - за типами інновацій : продуктові інновації	65412	1675891	152698	87 286	233,44
продуктові інновації	65412	174585	152698	87 286	233,44
процесові інновації	176 338	1 501 306	1 032 944	856 606	585,775

Джерело: складено за даними річної звітності

Динаміку витрат ТОВ «Вінницька птахофабрика» ПрАТ «МХП» наведено у табл. 2.12. Таким чином, за даними табл. 2.12 протягом 2017-2019 рр. сума

поточних витрат на інновації на підприємстві була меншою за капітальні витрати на інновації, що є позитивною характеристикою інноваційних процесів на досліджуваному підприємстві.

Отже, підсумовуючи отримані результати, ПрАТ «МХП Еко Енерджи», зважаючи на специфіку діяльності, веде досить виважену та ефективну інноваційну діяльність, вкладаючи кошти у процесні інновації, а саме: закупівля нового обладнання, розширення виробництва, покращення технології підвищення якості продукції, енергозберігаючі технології тощо.

Проаналізуємо інноваційний розвиток підприємства у табл. 2.14, використовуючи вихідні дані у табл. 2.13.

Таблиця 2.13.

Вихідні дані для оцінювання ефективності інноваційного процесу ТОВ «Вінницька птахофабрика» ПрАТ «МХП» за 2017 – 2019 роки, тис. грн.

Назва витрат	Рік			Абсолютне відхилення	
	2017	2018	2019	2018/2017	2019/2018
Дохід від інноваційної діяльності (Di)	850 538	1 301 537	1 666 144	1,53	1,28
Витрати на інноваційний процес (Bin)	241 750	1 075 891	1 185 642	4,45	1,102
Прибуток від інноваційної діяльності (Pi)	608 788	225 646	480 502	0,371	2,129
Валовий дохід підприємства (De)	3 155 664	3 233 804	3 568 958	1,025	1,104
Валові витрати підприємства (Be)	1 617 936	1 664 749	1 883 383	1,029	1,131

Джерело: складено за даними річної звітності

З таблиці 2.13., можемо бачити, що дохід від інноваційної діяльності досліджуваного підприємства, протягом 2017-2019 рр., має тенденцію до зростання, аналогічна ситуація із витратами на інноваційну діяльність, що пов'язано із збільшенням обсягу виробництва інноваційної продукції. Далі розглянемо ефективність інноваційних процесів підприємства у табл. 2.14.

Таблиця 2.14.

**Ефективність інноваційних процесів на
ТОВ «Вінницька птахофабрика» ПрАТ «МХП» у 2017 – 2019 рр.**

Показник	Формула розрахунку	Період		
		2017	2018	2019
Коефіцієнт інноваційної місткості витрат	$K_{im}=Bin/B_v$ (2.6)	0,149	0,646	0,63
Коефіцієнт інноваційної місткості доходу	$K_{im\delta}=Bin/D_i$ (2.7)	0,284	0,827	0,712
Коефіцієнт дохідності витрат на інноваційні процеси	$K_{\delta in}=D_i/D_v$ (2.8)	0,27	0,402	0,467
Коефіцієнт рентабельності витрат на інноваційні процеси	$K_p=\Pi i/Bin$ (2.9)	2,518	0,21	0,405

Джерело: складено за даними річної звітності

Коефіцієнт інноваційної місткості витрат показує частку витрат на інноваційні процеси в загальній структурі витрат підприємства (табл.2.14.).

Коефіцієнт інноваційної місткості доходу показує частку витрат на інноваційні процеси в структурі доходу від інноваційної діяльності. Частка витрат у структурі доходу від інноваційної діяльності на досліджуваному підприємстві у 2017 році складала 28,4%. Тобто, для отримання доходу від інноваційної діяльності в 1 грн, підприємство витрачало: у 2017 році - 0,284 грн, у 2018 році – 0,827 грн, у 2018 році – 0,712 грн. Усі розраховані коефіцієнти графічно представлені на рис.2.4., складеного на основі табл. 2.14.

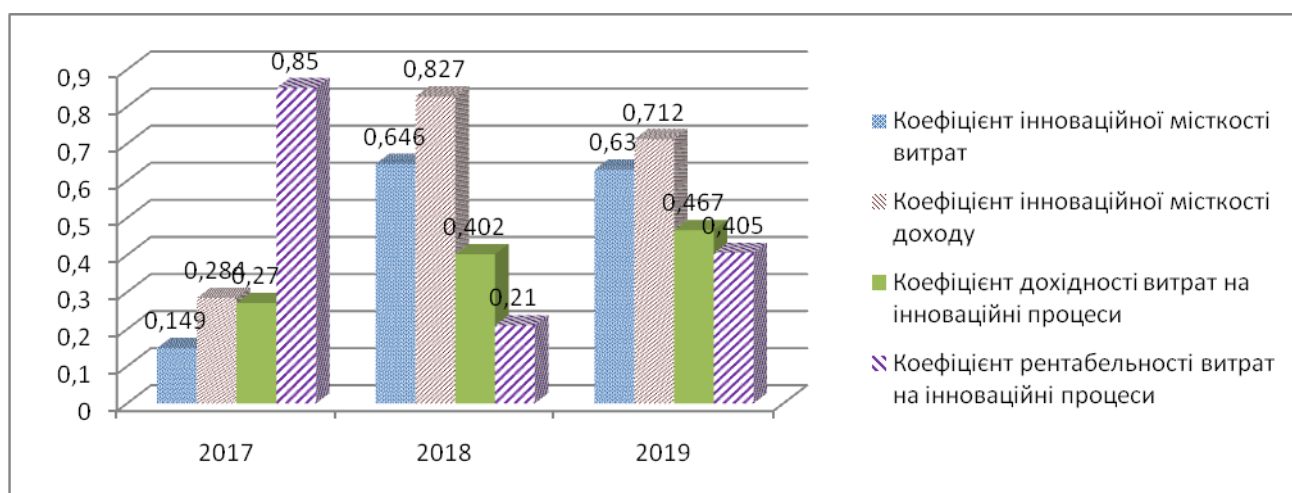

Рис. 2.4. Аналіз коефіцієнтів інноваційної ефективності ТОВ «Вінницька птахофабрика», 2017-2019 рр., од.

Розроблено автором на основі табл. 2.6.

Коефіцієнт доходності витрат на інноваційні процеси показує яка частка доходу, отриманого від витрат на інноваційні процеси, у валовому доході підприємства.

Витрати на інноваційні процеси не складають значної частки у загальній кількості витрат протягом трьох досліджуваних років, та складають не більше 15% від загального обсягу витрат.

Дохід від інноваційної діяльності складає незначну частку у загальному валовому доході підприємства, що, свідчить про те, що інноваційні продукти у вигляді товарів, не є головною та пріоритетною ціллю для підприємства, адже на даному підприємстві важко виокремити інноваційну продукцію від традиційної, через сферу діяльності підприємства. Саме тому, підприємство звертає більшу увагу на процесні інновації, ніж на продуктові, шляхом розширення виробничих потужностей, оптимізації виробничих процесів, диверсифікації виробництва тощо.

Результати реалізації інноваційних процесів на підприємстві супроводжується достатньо ефективним використанням ресурсів, додатковим завантаженням потужностей підприємства, оновленням основних виробничих засобів, економії витрат виробництва. Внаслідок цього ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП» має значну віддачу від витрачених на інноваційну діяльність ресурсів і їх задовільну керованість, що може призводити до зростання прибутку внаслідок реалізації інноваційних проектів у довгостроковому періоді. Але вже сьогодні підприємство отримує позитивну динаміку результативності вкладених у інновації інвестицій, про що свідчить проведений аналіз.

2.3. Діагностика системи управління інноваційними проектами ТОВ «Вінницька птахофабрика»

ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП» є інноваційно орієнтованим та активно застосовує новітні технології в різних сферах виробництва, за рахунок чого підприємства холдингу є одними з найсучасніших технічно оснащених в Україні та світі. Автоматизація більшої частини

виробничих процесів підприємства ефективно й економно забезпечує незмінно високу якість продукції.

Проте, здійснивши аналіз часткових показників інноваційної діяльності у попередньому розділі, виявили, що інноваційне зростання підприємства відбувається невисокими темпами. В цілому зазначені показники є такими, що позитивно характеризують інноваційну активність ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА», вказують, що підприємство досить активно вкладає кошти у оновлення необоротних активів, але вкладає малу кількість коштів саме на розширення асортименту товарів та має дуже малі показники інтелектуальної власності, що є негативним фактором інноваційної активності, але знову ж таки, це пов'язано з виробництвом продукції, що є традиційною, та поява нових найменувань неохоче сприймається споживачами даної продукції.

Отже, розглянемо більш детально, які саме інноваційні проекти впроваджує досліджуване підприємство.

«Геоінформаційна система та точне землеробство». Проект було започатковано у 2016 році по ініціативі Департаменту із виробництва продукції рослинництва і тваринництва. Основними були визначені наступні цілі [42]:

- збереження земельного банку;
- оптимізація витрат на агровиробництво;
- проведення аудиту земельного банку та затвердження єдиних стандартів для всіх підприємств МХП.

Було створено єдину платформу для зведення, зберігання та подальшої обробки даних земельного банку з чітким геопозиціонуванням. Основними етапами впровадження проекту на підприємствах стали: створення картографічної бази контурів земельних ділянок та полів; розробка обміну даними із обліковою системою; аналіз та оптимізація бізнес-процесів, проведення аудиту; створення зручної системи звітності та проведення навчання персоналу.

Геоінформаційна система стала міцним фундаментом для розробки та впровадження рішень комплексної автоматизації агровиробництва. Актуальні контури полів та посівів використовуються для підвищення точності та контролю

за виконанням технологічних робіт та відповідності оптимальній технології вирощування, що в свою чергу впливає на виробничі показники та ефективність працевитрат в суміжних проектах загальної стратегії автоматизації агровиробництва. А саме, даний проект дав можливість реалізувати суміжний проект під назвою – «Точне землеробство», який є важливим елементом ресурсозберігаючих технологій в сільському господарстві. Точне землеробство - це управління продуктивністю посівів з урахуванням середовища проживання рослин. Умовно кажучи, це оптимальне управління для кожного квадратного метра поля. Метою такого управління є отримання максимального прибутку за умови оптимізації сільськогосподарського виробництва, економії господарських і природних ресурсів. При цьому відкриваються реальні можливості виробництва якісної продукції і збереження навколишнього середовища.

Щодо діджиталізації бізнес-процесів, то з вересня 2017 році впроваджується система електронного документообігу (СЕД) Edocs з метою оптимізації та прозорості документообігу та бізнес процесів підприємства, швидкого доступу до інформації з будь-якого куточку світу. Електронним документообігом можна вже користуватися не тільки з комп'ютера, але й в мобільному додатку. На першому етапі впровадження проекту було узгоджено договори закупівлі, відпусток, відряджень, рекламацій, загальний документообіг, та інші можливості [42]. Також цей проект матиме й позитивний вплив на довкілля через зменшення обсягів використаного паперу.

Інноваційний проект з оптимізації бізнес-процесів «Qlik Sense» – впровадження BI (Business Intelligence) – платформи як єдиного аналітичного інструменту для усіх напрямків діяльності підприємства з метою отримання єдиної аналітичної платформи для аналітики ключових показників та проведення дослідження даних, скороченням трудовитрат аналітичної служби на підготовку аналітичних даних (підготовка даних, консолідація даних, візуалізація даних) є невід'ємною частиною розвитку компанії, що стрімко прямує у майбутнє. В результаті впровадження BI у 2017 році було розроблено аналітичний інструмент на платформі QlikSense для оперативного аналізу каналу продажів. Тому тепер у

співробітників Компанії є можливість аналізувати дані за період (за тиждень) більш ніж з 900 брендovаних торгових точок продажів курятини ТМ «Наша Ряба» (до реалізації проекту це було неможливо зробити через обмеження програми Excel). Також цей проект допоміг заощадити витрати на роботу аналітиків зі збору, підготовки та консолідації даних каналу продажів[42].

Головним надбанням ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» є побудований інноваційний біогазов комплекс з переробки відходів від виробництва. У березні 2017 року було анонсовано проект будівництва нового біогазового комплексу на Вінницькій птахофабриці, яке закінчиться у 2021 році. Проектна потужність складатиме 20 МВт[43]. Станом на 2020 рік, введена в експлуатацію лише перша черга біогазового комплексу. Він може стати найбільшим біогазовим комплексом у світі. Біогаз у свою чергу є енергоносієм, який можна конвертувати за допомогою спеціальних генераторів на електроенергію, тепло чи пар.

Даний спосіб утилізації відходів наразі є найбільш ефективним та інноваційним, адже біогаз після доочищення може бути використаний для виробництва:

- теплової енергії (як заміна природному газу) шляхом спалення біогазу в котлі;
- теплової енергії з одночасним виробленням електроенергії у так званих когенераційних установках;

У табл.2.15 представлені основні види відходів підприємства від виробничої діяльності та їх кількість у тоннах.

Таблиця 2.15.

Основні види відходів від виробничої діяльності ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП»

Показники	Період			Абсолютне відхилення	
	2017	2018	2019	2018/2017	2019/2018
Пташиний послід, тонн	66 000	72 000	81 000	6 000	9 000
Відходи від переробки тушок, тонн	52 000	60 000	67 000	8 000	7 000

Продовження табл.2.15

Флотаційний шлам (рідкий), тонн	14 600	17 500	20 300	2 900	2 800
Вода з мийки пташників, тонн	13 000	15 400	18 900	2 400	3 500
Силосна маса сорго, тонн	18 000	21 300	24 700	3 300	3 400
Вода з очисних будівель, тонн	128 000	141 000	156 000	13 000	15 000
Усього відходів	291 600	311 800	367 900	-	-

Джерело:[43]

Виходячи з даних табл.3.1. можемо бачити, що підприємство ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА», має величезну кількість відходів, адже сільське господарство створює більший вплив на природне середовище, ніж будь-яка інша галузь народного господарства, що й стало передумовою реалізації інноваційного проекту біогазового комплексу на підприємстві. Щодоби середня за масштабами птахоферма виробляє до 300 тонн посліду.

Зокрема, громади трьох сіл Вінницької області подали офіційні скарги у Світовий банк і Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР) на компанію ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП» з приводу забруднення нею навколишнього середовища. У скарзі зазначено, що з початку діяльності МХП у Вінницькій області в 2010 році місцеві жителі страждають від постійного смороду і пилу від численних виробничих потужностей, а зберігання курячого посліду під відкритим небом на сусідніх полях ускладнює життя місцевих громад [47].

Своєчасне неприйняття примусово попереджувальних заходів щодо утилізації цих відходів призвело до того, що багато птахофабрик, що розміщуються біля великих міст і селищ, стали чинити негативний вплив на санітарно-екологічне стан навколишнього природного середовища. В кінцевому підсумку наноситься серйозний економічний, екологічний та соціальний збиток не тільки сільськогосподарським землям, а й мешканцям прилеглих населених пунктів. Саме тому, керівництво ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» приділяє детальну увагу щодо утилізації виробничих відходів підприємства. Використання біогазової установки дозволяє зменшити потребу ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП» в покупних енергоносіях та

отримати економію коштів і найголовніше – забезпечити екологічну утилізацію відходів промисловості.

У підсумку на підприємстві зуміли налагодити замкнутий цикл виробництва. Крім економічної вигоди є й екологічна - в компанії практично нічого не викидають, а отже, не забруднюють навколишнє середовище.

Завдяки, реалізації інноваційного біогазового комплексу, було перероблено велику кількість шкідливих відходів від виробництва та конвертовано у чисту екологічну енергію, дані щодо діяльності комплексу наведені у табл.2.16. нижче.

Таблиця 2.16.

Показники діяльності біогазового комплексу у 2018-2019 рр.

Показник	2018	2019	Абсолютне відхилення
Перероблено відходів, тонн	187 080	220 740	33 660
Вироблено біогазу, тис.м ³	43 800	57 419	13 619
Вироблено зеленої енергії тис. кВт	87 964	115 645	27 681

Джерело: розроблено на основі [42]

Проаналізувавши табл.2.16, можемо бачити, що завдяки введенню в експлуатацію біогазового комплексу було перероблено 187 тис.тонн відходів у 2018 р, та 221 тис. тонн у 2019 відповідно. Якщо подивитися на загальну кількість відходів виробництва, то завдяки комплексу було утилізовано та перероблено близько 60% відходів.

Проте, не зважаючи на наявність сучасних технологій утилізації та переробки відходів промисловості, питання залишається невирішеним остаточно, адже підприємство активно розширює свої виробничі потужності, а також збільшує обсяг випуску продукції. Це обумовлює збільшення відходів від господарської діяльності, транспортування відходів стає дедалі не вигідним, а також проблема полягає в тому, що існують певні обмеження максимальної потужності біогазового комплексу та ґрунти, які удобрюють поля, не потребують постійного проведення процедури.

Саме тому, на основі цих двох факторів, а саме: постійне збільшення відходів виробництва та проблема транспортування та збереження перероблених

відходів (високо екологічного добрива у рідкому стані), було запропоновано інноваційний проект щодо переробки пташиного посліду в екологічно чисті добрива, шляхом гранулювання сировини, дослідження якого проведено у наступному розділі роботи.

Щодо системи управління інноваційними проектами на підприємстві, то вона розроблена головним офісом «МХП», на основі пріоритетних цілей інноваційного та сталого розвитку компанії, а також, індивідуальним цілям кожного окремого підприємства. Даній програмі підпорядковуються усі підприємства, які входять до складу холдингу, в тому числі, досліджуване підприємство.

Система управління інноваційними проектами ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП» складається з наступних етапів:

1. Ініціація інноваційних проектів. Забезпечує формування переліку інноваційно-інвестиційних проектів, доцільних для реалізації.
2. Формування програми інновацій на черговий плановий період. У рамках цього процесу здійснюється вибір проектів з переліку інноваційно-інвестиційних проектів.
3. Коригування програми інновацій.
4. Координація і моніторинг виконання програми. Відноситься до операційного управління, націленого на своєчасне виконання затвердженої програми інновацій. До завдань моніторингу виконання відноситься відстежування і своєчасне реагування на негативні події і тенденції, що виникають у процесі реалізації програми інновацій підприємства.
5. Формування звітності і аналіз виконання програми. Є регулярним процесом, за результатами якого приймаються рішення, що відносяться як до виконання програми інновацій, так і до необхідності її коригування.

До складу джерел фінансування інноваційної програми ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП» входять власні та залучені джерела. До власних джерел відносяться:

- амортизація;

- чистий прибуток звітнього року;
- інші власні джерела.

До залучених джерел фінансування інновацій ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП» відносяться:

- позикові кошти;
- кошти, отримані від ПрАТ «МХП»;
- кошти державного та місцевого бюджетів;
- гранти від зарубіжних інвесторів, міжнародних установ.

Підприємство активно співпрацює із міжнародними установами, такими як Європейський банк реконструкції та розвитку(ЄБРР), який вкладає кошти у розвиток «зеленої» енергетики та екологічно безпечних технологій. Так досліджуваному підприємству було надано Європейським банком реконструкції та розвитку кредитні кошти у розмірі 15 млн. доларів для побудови біогазового комплексу у 2017 році Це свідчить про те, що підприємство має високий інноваційний потенціал та можливості подальшого всебічного розвитку.

Основними пріоритетами розвитку компанії в інноваційній сфері є:

1. Інновації в автоматизації промислового виробництва та процесів;
2. Енергоефективність, «зелена енергетика» та управління відходами;
3. Агробіотехнології;
4. Інновації кінцевого продукту;
5. Інновації в корпоративному управлінні;
6. Діджиталізація бізнес-процесів;

На рисунку 2.5. нижче, представлено схематично, систему управління інноваційними проектами на підприємствах групи «МХП», в тому числі ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА». Дана система, взята за основу, відображує чіткий механізм управління інноваційними проектами на підприємстві, а також, полегшує розподіл функціональних обов'язків кожного суб'єкту, який приймає участь у впровадженні проекту.

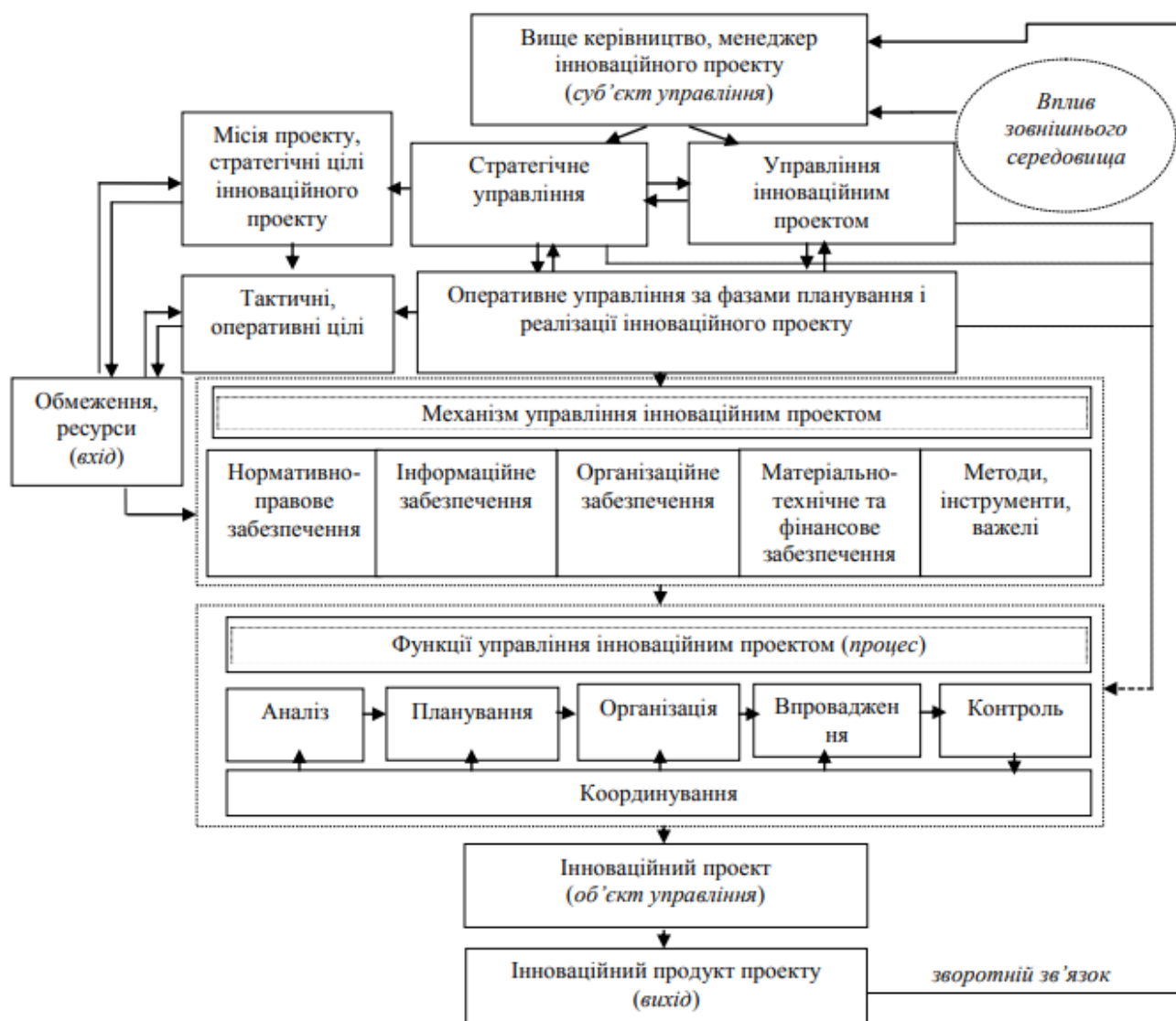

Рис. 2.5. Система управління інноваційними проектами ТОВ «Вінницька птахофабрика»

Джерело: Розроблено автором на основі [11,23]

На рис. 2.5. представлена система управління інноваційними проектами на досліджуваному підприємстві, та можемо бачити, що використовується системний підхід, який дозволяє спростити процес управління проектами, за допомогою сукупності принципів, методів та інструментів, механізмів управління інноваційними проектами.

Як вже зазначалось у попередніх пунктах роботи, підприємство активно вкладає кошти у процесні інновації, які безпосередньо призводять до зниження питомих витрат різних ресурсів в розрахунку на одиницю продукції і збільшення ресурсовіддачі. В результаті знижується собівартість продукції і, при інших

рівних умовах, збільшується прибуток. Процесні інновації можуть також призводити до підвищення якості продукції, що, в свою чергу, підвищує рівень лояльності споживачів, а також збільшити рівень продажів.

Щодо інноваційних проектів, то вони також мають свої певні вектори розвитку та впливу на підприємство, які представлені на рис.2.6. нижче.

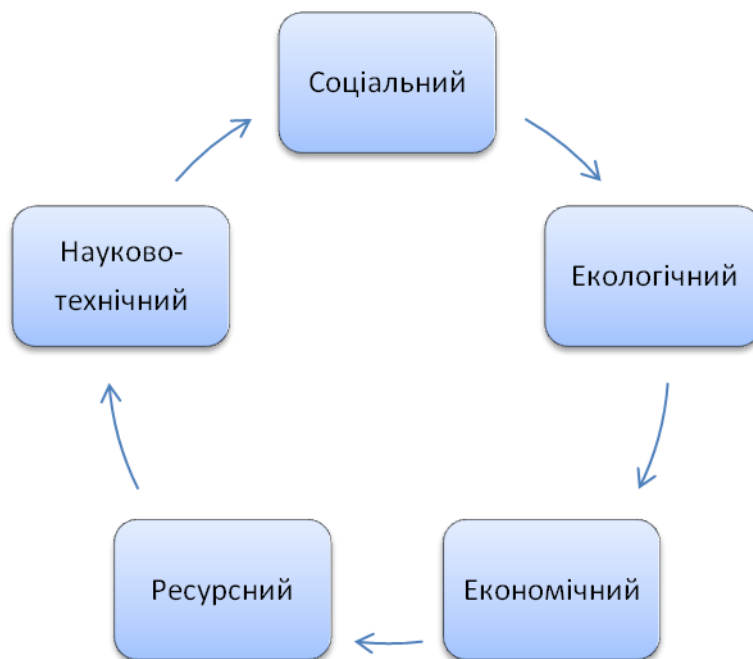

Рис. 2.6. Вектори впливу інноваційних проектів на розвиток підприємства
Джерело: складено автором на основі [17]

Розглянемо більш детально кожний:

- економічний – враховує всі видів результатів і витрат внаслідок здійснення інноваційної діяльності (прибуток від впровадження винаходів, патентів, ноу-хау; збільшення продажів, зростання продуктивності праці, збільшення фондів віддачі);
- наукові та технічні характеризуються новизною, простотою, корисністю, естетикою, компактністю (кількість зареєстрованих патентів, підвищення коефіцієнта автоматизації виробництва, праці та організаційний рівень виробництва, підвищення конкурентоспроможності сировинних товарів і підприємства в цілому);
- ресурсний – відображає вплив інновацій на виробництво і споживання певного типу ресурсу;

- соціальний – бере до уваги соціальні результати здійснення інновацій (збільшення доходів працюючих, підвищення ступеню задоволеності потреб працівників, а також лояльності до працедавця, поліпшення умов праці і відпочинку, якість життя);

- екологічний – враховує вплив інновацій на навколишнє середовище; проявляється в зниженні викидів, скороченні обсягу відходів, підвищення екологічності та ергономічності товарів.

Отже, провівши детальний аналіз та підсумовуючи отримані результати, ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА», зважаючи на специфіку діяльності, веде досить ефективну інноваційну діяльність, має виважену систему управління інноваційними проектами, та вкладає кошти у процесні інновації, а також, а саме: закупівля нового обладнання, розширення виробництва, покращення технології підвищення якості продукції, енергозберігаючі технології, вирішення проблеми з утилізації відходів.

Висновки до розділу 2

Було проведено виробничо-господарський аналіз та здійснено оцінку інноваційної діяльності на ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» яке займається вирощуванням та переробкою курятини. Загальний підсумок за проведеним аналізом господарсько-економічної діяльності полягає у тому, що протягом 2017-2019 рр. компанія покращила свою господарську діяльність. Це свідчить підвищення фінансової результативності підприємства протягом досліджуваних років, а також задовільна оцінка фінансових показників організації. Чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 14,77% у 2018 році відповідно до 2017 року, а також на 18,17% у 2019 році до 2018 року, але також, можемо спостерігати збільшення собівартості реалізованої продукції, що обумовлено збільшенням обсягів реалізації продукції. Чистий прибуток за підсумками 2019 року становив 2 517 233 тис. грн., що є позитивною ознакою, якщо порівнювати із аналогічним періодом 2018 року, то спостерігається зростання прибутку на 60,54%.

Аналіз показників інноваційної діяльності підприємства виявив, що основні інвестиції відбуваються у модернізацію технології виробництва та розширення виробничих потужностей підприємства, з метою покращення якості продукції, що є позитивним фактором. Прибуток від інноваційної діяльності у 2019 р. склав 480 502 тис. грн, що є більшим у порівнянні з попереднім роком, у якому він складав 225 646 тис. грн. Частка витрат у структурі доходу від інноваційної діяльності на досліджуваному підприємстві у 2017 році складала 28,4%. Тобто, для отримання доходу від інноваційної діяльності в 1 грн, підприємство витрачало: у 2017 році - 0,284 грн, у 2018 році – 0,827 грн, у 2018 році – 0,712 грн.

Наявність досвіду з реалізації масштабних інноваційних проектів у підприємства, як приклад, біогазовий комплекс з переробки курячого посліду, дає можливість зробити висновок, що підприємство має достатньо великий потенціал для впровадження нових інноваційних проектів.

РОЗДІЛ 3.

РОЗРОБКА НАПРЯМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ШЛЯХОМ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЕКТУ

3.1 Визначення можливих напрямів забезпечення розвитку підприємства на основі реалізації інноваційного проекту

Проведені дослідження теоретичних аспектів розвитку підприємства на основі інноваційного проектування, виду діяльності досліджуваного підприємства, аналізу господарської та інноваційної діяльності, а також системи управління інноваційними проектами на прикладі ТОВ «Вінницька птахофабрика», дають можливість виявити напрямки забезпечення розвитку підприємства, які є необхідними для подальшої його успішної діяльності у сучасних умовах. Основні пріоритетні напрями забезпечення подальшого розвитку досліджуваного підприємства зображено на рисунку 3.1.

Рис. 3.1. Напрямки забезпечення розвитку ТОВ «Вінницька птахофабрика»

Джерело: розроблено автором

На рисунку 3.1 можемо бачити, які потенційні пріоритетні напрямки слід розглядати досліджуваному підприємству, задля подальшого успішного стійкого

розвитку. Неодмінно зрозуміло те, що кожен напрямок взаємопов'язан з іншим та, разом, вони мають ефект синергії, який розповсюджується на всі напрями розвитку. Проаналізуємо більш детально кожен вектор розвитку:

– економічний вектор – є, безумовно, одним із найважливіших у виробничій діяльності, головними цілями даного напрямку в досліджуваного підприємства є розширення потужностей виробництва за рахунок побудови третьої черги комплексу з вирощування та переробки курятини, що дозволить підприємству збільшити кількість виробленої продукції на 120 тис. тонн курятини на рік. Орієнтовно це має збільшити доходи підприємства на 30% після введення в експлуатацію. Щодо диверсифікації виробництва, то це є дуже перспективним шляхом розвитку для ТОВ «Вінницька птахофабрика». Для того, щоб втримувати лідерство на ринку, йому необхідно постійно збільшувати свої конкурентні переваги шляхом розширення асортименту продукції, саме стратегія диверсифікованого росту дозволить сформувати величезний потенціал розвитку, доцільність реалізації цього напрямку доцільна завдяки наявності ресурсів і необхідного досвіду у компанії для розвитку супутніх напрямків діяльності таких як – виробництво добрив, розширення товарної номенклатури (розведення інших видів тварин) нададуть вихід на нові ринки збуту.

– Науково-технічний вектор – проаналізувавши інноваційну діяльність та систему управління інноваційними проектами на підприємстві, з попереднього пункту роботи, можемо бачити, що підприємство активно інвестує в інноваційний розвиток, модернізує застаріле обладнання, тим самим покращуючи якість продукції. Розвитку в цьому напрямі не має кордонів, адже сучасні технології дуже стрімко розвиваються, саме тому слід постійно проводити моніторинг нових технологій в галузі. Підприємство активно розвиває напрямок виробництва «зеленої» енергії, за рахунок біогазового комплексу, адже виробництво курятини, по-перше є дуже енергозатратним, а також, має велику кількість відходів. Цей комплекс частково вирішує проблему з утилізацією відходів, а також, виробляє екологічно чисту електроенергію. Саме тому, слід надалі розглядати напрям науково-технічного розвитку за рахунок реалізації нових інноваційних проектів.

– Екологічний та соціальний вектор – дані напрямки дуже тісно пов’язані між собою, та також, мають серйозний вплив на стійкий розвиток підприємства та його фінансову успішність. Адже, на сьогодні, дуже гостро стоїть питання, щодо охорони навколишнього середовища та мінімізації шкідливого впливу на нього. Особливої уваги підприємству варто приділити охороні навколишнього середовища, адже відходи від виробництва курятини, без належної утилізації, являються дуже шкідливими для довкілля та населення.

Наведемо основні види відходів від виробництва ТОВ «Вінницька птахофабрика» у табл.3.1.

Таблиця 3.1.

**Основні види відходів від виробничої діяльності ТОВ «ВІННИЦЬКА
ПТАХОФАБРИКА»**

Показники	Період			Абсолютне відхилення	
	2017	2018	2019	2018/2017	2019/2018
Пташиний послід, тонн	66 000	72 000	81 000	6 000	9 000
Відходи від переробки тушок, тонн	52 000	60 000	67 000	8 000	7 000
Флотаційний шлам (рідкий), тонн	14 600	17 500	20 300	2 900	2 800
Вода з мийки пташників, тонн	13 000	15 400	18 900	2 400	3 500
Силосна маса сорго, тонн	18 000	21 300	24 700	3 300	3 400
Вода з очисних будівель, тонн	128 000	141 000	156 000	13 000	15 000

Джерело: складено автором на основі [3]

Виходячи з даних табл.3.1. можемо бачити, що підприємство ТОВ «Вінницька птахофабрика», має величезну кількість відходів, адже сільське господарство створює більший вплив на природне середовище, ніж будь-яка інша галузь народного господарства. Щодоби середня за масштабами птахоферма виробляє до 300 тонн посліду. Зокрема, громади трьох сіл Вінницької області подали офіційні скарги у Світовий банк і Європейський банк реконструкції і

розвитку (ЄБРР) на компанію ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» ПрАТ «МХП» з приводу забруднення нею навколишнього середовища. У скарзі зазначено, що з початку діяльності МХП у Вінницькій області в 2016 році місцеві жителі страждають від постійного смороду і пилу від численних виробничих потужностей, а зберігання курячого посліду під відкритим небом на сусідніх полях ускладнює життя місцевих громад [13].

Своєчасне неприйняття примусово попереджувальних заходів щодо утилізації цих відходів може призвести до того, що буде спричинений серйозний негативний вплив на санітарно-екологічний стан навколишнього природного середовища. В кінцевому підсумку наноситься серйозний економічний, екологічний та соціальний збиток не тільки довкіллю, а й мешканцям прилеглих населених пунктів.

Пташиний послід включено до розряду небезпечних відходів птахівничих господарств, надходження якого, у великих кількостях, є істотним джерелом не тільки забруднення рельєфу ґрунтів, водойм, а й підземних вод. Забруднення навколишнього середовища в законодавстві України розцінюється як екологічний злочин, основу якого складають забруднення підземних вод, джерел питного водопостачання, а також інші зміни їх властивостей, в ході яких було завдано істотної шкоди навколишньому середовищу. Залежно від тяжкості наслідків забруднення вод може розглядатися як адміністративне чи кримінальне правопорушення [58].

Саме тому, керівництво ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» приділяє детальну увагу щодо утилізації виробничих відходів підприємства, а отже, проаналізуємо альтернативні методи утилізації відходів від процесів виробництва досліджуваного підприємства.

Досліджуване підприємство використовує різні методи щодо утилізації відходів, донедавна це були доволі примітивні способи, такі як: вивезення відходів у поле, без будь якої переробки. Сьогодні при такому способі внесення виникає ряд проблем. По-перше, перевезення величезної кількості стічних вод (вміст сухої речовини 2-5%) вимагає чималих коштів, по-друге, ґрунт, підземні й

поверхневі води заражаються інфекційними та токсичними елементами, по-третє, це веде до накопичення нітратів, міді й цинку в зерні, траві і водних джерелах. Саме тому, даний метод наразі є неефективним та доведений науково, як небезпечний, і не може бути використаний.

Наступним способом є компостування відходів. Перевагою способу є невисокі капітальні вкладення та енергетичні витрати. Одержуваний біогумус має гарну якість, проте до 30-40% поживних речовин в процесі переробки втрачається у вигляді газів, що завдають вагомої екологічної шкоди. До недоліків способу відносяться: необхідність наявності спеціальних майданчиків, техніки та великої кількості торфу, соломи та іншого матеріалу, знижує вміст вологи, невисока продажна ціна при промислових обсягах виробництва, тривалість і періодичність процесу [59].

У березні 2017 року було анонсовано проект будівництва нового біогазового комплексу на Вінницькій птахофабриці. Проектна потужність складатиме 20 МВт. Станом на 2020 рік, введена в експлуатацію лише перша черга біогазового комплексу, він може стати найбільшим біогазовим комплексом у світі.

Але, було визначено, що не зважаючи на усі перелічені шляхи утилізації відходів виробництва досліджуваного підприємства, недостатньо для забезпечення повного замкненого екологічного циклу, а також зменшення впливу на навколишнє середовище, адже ті способи, які застосовує підприємство є або застарілими та шкідливими для середовища, або їм не вистачає потужностей, це стосується біогазового комплексу, який нажаль не здатен повністю забезпечити переробку усіх відходів виробництва.

На основі виявлених проблем, з яким зіштовхується підприємство під час своєї діяльності, було виявлено, що звертаючи увагу на сучасні реалії, застосування інновацій у діяльності підприємства є основною передумовою подальшого його комплексного розвитку та економічного зростання. Звертаючи увагу на виявлену проблему з утилізацією відходів на підприємстві, планується запропонувати комплекс рішень на основі впровадження інноваційного проекту,

що забезпечить підприємство додатковим прибутком, а також надасть позитивний соціальний та екологічний ефект від реалізації проекту.

Мета інноваційного проекту – виробництво та подальша реалізація екологічно чистих добрив з відходів господарства, шляхом гранулювання сировини, з ціллю зниження шкідливого впливу на навколишнє середовище та отримання додаткового прибутку.

Реалізація інноваційного проекту здійснюватиметься в рамках концепції сталого розвитку підприємства, а саме:

- дбайливе і турботливе ставлення до природних ресурсів;
- охорона родючості ґрунтів шляхом впровадження та реалізації комплексу науково-обґрунтованих технологічних заходів, які забезпечують утримання характерних показників родючості ґрунтів у сталому стані та покращуватимуть такі показники;
- турбота про довкілля і покращення екологічних показників, реалізація безвідходного виробництва та замкнений цикл переробки сировини, що має позитивний вплив на навколишнє середовище;
- зниження викидів шкідливих речовин від виробництва у повітря.

Очікувані результати впровадження інноваційного проекту:

- зкорочення викидів шкідливих речовин в атмосферу на 50% у порівнянні зі старим методом переробки відходів .
- зниження шкідливого впливу на навколишнє середовище від утилізації відходів, проектна потужність виробництва складає 36 тис.тонн на рік;
- переведення утилізації та переробки відходів від виробництва зі статті витрат у статтю доходів із середньорічним прибутком у розмірі 12140 тис.грн, після виходу на проектну потужність;
- отримання на виході екологічно чистого добрива, 25 тис. тонн на рік;
- створення додаткових робочих місць у розмірі 30 одиниць;
- диверсифікація виробництва завдяки впровадженню проекту;
- повністю замкнений цикл виробництва на підприємстві.

Основні напрямки проведення робіт: оформлення відповідної документації,

техніко-економічна оцінка об'єкту, проектна пропозиція, підписання договорів, придбання обладнання, будівельно – монтажні роботи.

Терміни реалізації проекту: грудень 2020 р. – червень 2021 р. Термін окупності проекту – 1 рік 11 місяців. Дисконтований термін окупності – 2 роки 8 місяців.

Джерела фінансування: проаналізувавши фінансові результати підприємства від основної діяльності за останні роки, підприємство здатне реалізувати інноваційний проект за власні кошти.

Значною перевагою є те, що завдяки потужному розвитку інфраструктури та наявності великої кількості основних засобів на балансі підприємства, є можливість суттєво знизити витрати інноваційного проекту на оренду земельних ділянок, побудову складських приміщень для зберігання продукції, оренду або закупівлю транспортних засобів. Усі ці компоненти вже є у наявності підприємства, що суттєво знизить, в першу чергу, вартість проекту, а також термін введення в експлуатацію.

Опис продукту

В результаті реалізації проекту буде організовано виробництво біодобрива на основі пташиного посліду за технологією вакуумної сушки. Вакуумна сушка (до 90 ° C) при якій органічна маса зберігає в своєму складі білки, амінокислоти, вітаміни та інші органічні сполуки, які в процесах високотемпературних сушок (вище 200 ° C) згоряють, перетворюючись в мінеральні форми. Отримується органічне добриво та являє собою гранули діаметром 4 мм з вихідною вологістю від 12% до 19%, в залежності від планованих термінів зберігання. Гранульований продукт зручніше зберігати, транспортувати та вносити в ґрунт при посіві та осінній обробці. Більш детальна інформація щодо хімічного складу посліду після вакуумної сушки наведені у табл.3.2.

Таблиця 3.2.

Хімічний склад посліду після вакуумної сушки, %

Показники	Результат
Масова частка води, %	19,31
Масова частка сухої речовини, %	80,69
Ph, од.	6,73
Азот загальний, %	4,30
Фосфор загальний, %	2,18
Калій загальний, %	1,09
Масова частка органічної речовини, %	60,73
Масова частка органічної речовини в перерахунку на вуглець, %	30,37
Масова частка амонійного азоту, %	0,5

Джерело: [50]

З наведених показників, можемо бачити, що після технологічного процесу вакуумної сушки сировини, усі корисні речовини зберігаються, що є значною перевагою у порівнянні з технологіями високотемпературних сушок, а також суттєво відрізняється по витратах на технологічний процес.

Технологія виробництва продукту.

В рамках традиційної технології на ринку по переробці пташиного посліду представлені два типи обладнання - це спалювання посліду в печах з подальшим отриманням золи і зброджування в танкерах. Перераховані типи методів вимагають або величезної кількості енергії або тривалі в часі.

В технології традиційної сушіння посліду виробничі процеси будуються за принципом багатостадійної обробки вихідного матеріалу: механічне згущення (центрифугування, фільтрація, віджимання і т. д.); випарювання і розпорошення. Багатостадійність використовуються на практиці ліній сушіння призводить до значним капіталовкладенням на етапі формування ділянок зневоднення. Крім того, процеси випарювання і розпилення, як правило, проводяться при температурах від 190 до 350 ° С, що неприпустимо для таких речовин, як вітаміни, цукор, деякі білкові сполуки, амінокислоти і т.д. подібні речовини бажано обробляти в діапазоні температур від 40 до 90 ° С. Цей температурний

діапазон може бути забезпечений лише при веденні процесу переробки в умовах вакууму [50].

Для реалізації проекту передбачається закупівля комплексної інноваційної лінії вакуумної сушки. Устаткування забезпечуватиме комплексне вирішення проблеми переробки та утилізації відходів птахофабрик з допомогою технології вакуумної сушки. Обладнання, що застосовується дозволяє отримувати з пташиного посліду - сухе біоорганічної добриво і / або паливні пелети - калорійне паливо для твердопаливних котлів (в разі використання на птахофермах настилу). Даний метод дозволяє переробляти відходи з вологістю від 40% до 90%.

Технічна характеристика обладнання та технологічний процес.

Необроблений пташиний послід надходить у приймальну ємність, звідти з допомогою скребкового конвеєра подається у вакуумний реактор, де при температурах нижче 100 градусів і низькому тиску відбувається випаровування рідини. За час випарювання гинуть всі патогенні бактерії і насіння рослин. Варіанти виконання роботи реактора можуть бути як циклічним так і безперервним. Висушений послід надходить в змішувач безперервної дії, змішується з золою з пеллетного котла і обробляється біо-препаратами.

Надалі продукт гранулюється і надходить на фасування та упаковку. Крім того, гнучкість і універсальність даного обладнання дозволяє без особливих конструктивних змін використовувати різні види сировини, швидко перебудовуватися з випуску добрива на випуск паливних пелет, а так само забезпечувати необхідну кінцеву вологість продукту.

Переклад обладнання на випуск пелет і назад на випуск добрива займає кілька хвилин і не вимагає механічного перемикання обладнання, досить в комп'ютері управління перейти на програму випуску пелет. Автоматика сама переведе обладнання в потрібний технологічний і температурний режим.

Характеристика обладнання. У табл. 3.3 був складений кошторис витрат проекту по переробці пташиного посліду за технологією вакуумної сушки потужністю до 450 тонн на добу., усі необхідні матеріали та компоненти обладнання, витрати на оформлення документації та будівельно-монтажні роботи

представлені у даній таблиці. Вакуумне сушіння забезпечує:

1. Низьку собівартість добрива;
2. Концентрацію корисних речовин в 2-3 рази більше, ніж у аналогів;
3. Відсутність домішок;
4. Екологічність.

Таблиця 3.3.

Кошторис витрат проекту по переробці пташиного посліду за технологією вакуумної сушки потужністю 100 тонн/доба, од.

Необхідне обладнання	Кількість од.
Ємність для прийому пташиного посліду	1 шт.
Скребковий конвеєр для подачі пташиного посліду у вакуумну камеру	1 шт.
Вакуумна камера з вбудованим пристроєм перемішування	1 шт.
Пристрій контролю вологості у вакуумній камері	1 шт.
Сепаратор пари	1 шт.
Конденсатор пари з нержавіючої сталі	1 шт.
Ємність для конденсату	1 шт.
Вакуумний насос	1 шт.
Повітряний конденсатор	1 шт.
Циркуляційний насос для охолодження парового конденсатора	1 шт.
Стрічковий транспортер	2 шт.
Молоткова дробарка	1 шт.
Змішувач безперервної дії	1 шт.
Бункер накопичувач осушеного посліду	1 шт.
Прийомний бункер для подачі осушеного посліду в фасувальну машину	1 шт.
Фасовка в мішки	1 шт.
Компресор повітряний	1 шт.
Система подачі зневоднених газів на пальник котельні	1 шт.
Електрична шафа управління (Schneider Electric)	1 шт.
Прилади КВП комплект	1 шт.
Комп'ютер управління обладнанням	1 шт.
Система трубопроводів, засувки, клапанів, пневмопроводів, розподільників і т.д.	1 шт.
Вартість обладнання з проектними роботами	15594,69 тис.грн
Лінія гранулювання	
Конвеєр стрічковий	1 шт.
Гранулятор	2 шт.
Охолоджувач гранул	1 шт.
Вартість обладнання гранулюванн	2599,75 тис.грн
Котельня	
Паровий твердопаливний котел серії YSB	1 шт.
Вартість твердопаливного котлу	1113,86 тис.грн
Вартість будівельно-монтажних робіт	245 тис. грн
Витрати на навчання персоналу	75 тис. грн
Організаційні витрати	90 тис. грн
Разом	19718,3 тис.грн

Джерело: складено на основі [49]

Як ми бачимо з кошторису витрат на обладнання та реалізацію проекту

первинні інвестиції складають 19718,3 тис. грн. Проаналізувавши фінансові результати підприємства від основної діяльності за останні роки, підприємство здатне реалізувати інноваційний проект за власні кошти.

Було створено календарний план-графік у якому наведено етапи реалізації інноваційного проекту, що зображений у табл. 3.4.

За календарним план-графіком було розраховано, що період реалізації проекту буде здійснений протягом 7 місяців, починаючи з грудня 2020 р. та закінчуючи у червні 2021 р. Основний проміжок часу, буде відведено на проведення будівельно-монтажних робіт, прогнозований час, яких складає орієнтовно протягом усього 1-го кварталу 2021 року.

Таблиця 3.4.

Календарний план - графік реалізації проекту

№ з/п	Етапи реалізації	Період реалізації проекту		
		2020	2021	
		4-й кв.	1-й кв.	2-й кв.
1	Збір базової інформації про ідею проекту, бажану потужність, розмір інвестицій	✓		
2	Збір точних даних, необхідних для технічної розробки;	✓		
3	Розробка проектних матеріалів і ТЕО		✓	
4	Отримання технічних умов (ТУ) ;		✓	
5	Придбання нематеріальних активів, отримання дозвільних документів тощо		✓	
6	Придбання та поставка обладнання на об'єкт		✓	
7	Початок будівельно-монтажних робіт		✓	
8	Завершення будівельно-монтажних робіт			✓
9	Освоєння проектних потужностей			✓
10	Збут продукції			✓

Джерело: складено автором

Перед оцінкою соціального та екологічного ефекту, слід провести оцінку

ризиків, які можуть виникнути під час впровадження інноваційного проекту на підприємстві. Успіх будь-якого інноваційного проекту залежить не тільки від його внутрішніх характеристик, а й від стану підприємства, на якому він повинен бути реалізований.

Крім того, інноваційна діяльність підприємства також залежить від зовнішніх умов, що впливають і на неї, і на інновацію. Впровадження будь-якого інноваційного проекту на підприємстві завжди пов'язане з певними ризиками. Ризик виникає в силу невизначеності умов і процесів, з якими пов'язаний інноваційний проект. Отже, у таблиці 3.5 представлена оцінка ризиків інноваційного проекту та шляхи їх зниження.

Таблиця 3.5.

Оцінка проектних ризиків

Вид ризику	Вплив	Шляхи зниження негативного впливу ризику
Макроекономічна нестабільність (економічні кризи).	Зниження попиту	Активізація маркетингу для залучення клієнтів, вихід на закордонні ринки
Необхідність збільшення капітальних інвестицій	Незаплановане зростання інвестиційних витрат	Передбачити статті непередбачених витрат у вартості проекту
Зниження цін і обсягів продажів на ринку через конкуренції	Погіршення показників ефективності проекту в частині доходів.	Заходи щодо оптимізації витрат для збереження цінової конкурентоспроможності, вихід на інші територіальні ринки, в тому числі експорт
Приписи контролюючих органів	Обмеження на будівництво і запуск виробничих потужностей.	Обмеження на будівництво і запуск виробничих потужностей.
Вихід з ладу обладнання (Аварії)	Зниження доходів, зростання витрат	Дотримання графіка ремонтів, техобслуговування, діагностики обладнання.

Продовження табл.3.5.

Недосягнення запланованих параметрів роботи нового будівництва, термінів закінчення будівництва та початку експлуатації	Погіршення показників ефективності проекту в частині доходів	Вибір постачальника і висновок договору на поставку спільно з укладенням договору на сервісне, технічне обслуговування та ремонти з цим ж постачальником.
Порушення норм законодавства під час будівництва, експлуатації	Штрафи, затримки будівництва	Підвищення кваліфікації персоналу. Підбір досвідчених підрядників будівництва і постачання обладнання

Джерело: розроблено автором

Усім інноваційно-інвестиційним проектам притаманна ризиковість, адже завжди існуватимуть певні зовнішні та внутрішні фактори, або форс-мажорні обставини, які можуть негативно повпливати на успішність проекту. Саме тому у таблиці 3.4 були розглянуті основні види ризиків, які можуть повпливати на проект, а також шляхи їх мінімізації та упередження. Розглянуті ризики мають ознаки як зовнішнього, так і внутрішнього характеру, які потребують постійного моніторингу та контролю.

3.2.Соціальний та екологічний ефект від реалізації інноваційного проекту на підприємстві ТОВ «Вінницька птахофабрика»

Для отримання комплексної та об'єктивної оцінки інноваційного проекту, що впроваджується, окрім економічного обґрунтування, необхідно дослідити екологічний та соціальний ефект від реалізації досліджуваного проекту, адже у сучасних ринкових умовах підвищуються вимоги до економічних вимірів і економічних обґрунтувань прийняття рішень стосовно інноваційних проектів. Саме тому, необхідність різносторонньої оцінки у сучасних реаліях є дуже вагомим інструментом для визначення векторів розвитку підприємства, на засадах інноваційного проектування.

Сучасна екологічна криза ставить під загрозу можливість сталого розвитку людської цивілізації. Подальша деградація природних систем веде до дестабілізації біосфери, втрати її цілісності і здатності підтримувати якості навколишнього середовища, необхідні для життя. Рівень розвитку птаховничої галузі вимагає інноваційного підходу до переробки пташиного посліду та

виробництва з нього органічного добрива, суть якого полягає у впровадженні маловідходних технологій.

Пташиний послід включено до розряду небезпечних відходів птахівничих господарств, надходження якого, у великих кількостях, є істотним джерелом не тільки забруднення рельєфу ґрунтів, водойм, а й підземних вод. Забруднення навколишнього середовища в законодавстві України розцінюється як екологічний злочин, основу якого складають забруднення підземних вод, джерел питного водопостачання, а також інші зміни їх властивостей, в ході яких було завдано істотної шкоди навколишньому середовищу. Залежно від тяжкості наслідків забруднення вод може розглядатися як адміністративне чи кримінальне правопорушення [58].

Саме тому, керівництво ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» приділяє детальну увагу щодо утилізації виробничих відходів підприємства, а отже, проаналізуємо альтернативні методи утилізації відходів від процесів виробництва досліджуваного підприємства.

Досліджуване підприємство використовує різні методи щодо утилізації відходів, донедавна це були доволі примітивні способи, такі як: вивезення відходів у поле, без будь якої переробки. Сьогодні при такому способі внесення виникає ряд проблем. По-перше, перевезення величезної кількості стічних вод (вміст сухої речовини 2-5%) вимагає чималих коштів, по-друге, ґрунт, підземні й поверхневі води заражаються інфекційними та токсичними елементами, по-третє, це веде до накопичення нітратів, міді й цинку в зерні, траві і водних джерелах. Саме тому, даний метод наразі є неефективним та доведений науково, як небезпечний, і не може бути використаний.

Наступним способом є компостування відходів. Перевагою способу є невисокі капітальні вкладення та енергетичні витрати. Одержуваний біогумус має гарну якість, проте до 30-40% поживних речовин в процесі переробки втрачається у вигляді газів, що завдають вагомої екологічної шкоди. До недоліків способу відносяться: необхідність наявності спеціальних майданчиків, техніки та великої кількості торфу, соломи та іншого матеріалу, знижує вміст вологи, невисока

продажна ціна при промислових обсягах виробництва, тривалість і періодичність процесу [59].

У березні 2017 року було анонсовано проект будівництва нового біогазового комплексу на Вінницькій птахофабриці. Проектна потужність складатиме 20 МВт. Станом на 2020 рік, введена в експлуатацію лише перша черга біогазового комплексу. Він може стати найбільшим біогазовим комплексом у світі.

Але, було визначено, що не зважаючи на усі перелічені шляхи утилізації відходів виробництва досліджуваного підприємства, недостатньо для забезпечення повного замкненого екологічного циклу, а також зменшення впливу на навколишнє середовище, адже ті способи, які застосовує підприємство є або застарілими та шкідливими для середовища, або їм не вистачає потужностей, це стосується біогазового комплексу, який нажаль не здатен повністю забезпечити переробку усіх відходів виробництва.

На підприємстві була затверджена екологічна політика, яка була покликана встановити певні екологічні цілі та принципи, якими керується ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА», та які стануть основою для розробки надійних внутрішніх інструментів для оцінювання та мінімізації впливу господарської діяльності підприємств Компанії на навколишнє природне середовище. Цілями даної політики є [43]:

- скорочення викидів забруднюючих речовин, в т.ч. парникових газів, в атмосферне повітря;
- зменшення обсягів утворення відходів та ступеня їх небезпечності для навколишнього природного середовища;
- зменшення обсягів утворення стічних вод та зниження в них концентрації забруднюючих речовин;
- мінімізація техногенного впливу на земельні ресурси;
- раціональне використання ресурсів та поступове зменшення споживання енергії із не відновлювальних джерел за рахунок енергії із відновлюваних;

– сприяння підвищенню екологічної обізнаності та культури серед працівників, партнерів, споживачів та інших зацікавлених осіб.

Отже, для того щоб впевнитись у відповідності інноваційного проекту до екологічної політики, визначимо екологічний та соціальний ефект запропонованого проекту.

Основні екологічні проблеми, які вирішуватиме інноваційний проект представлені на рисунку 3.2.

Рис. 3.2. Основні екологічні проблеми, з якими зіштовхується підприємство під час виробничого процесу

Джерело: Розроблено автором

Завдяки впровадженню інноваційного проекту з переробки відходів від виробництва ТОВ «Вінницька птахофабрика», буде вирішено чималу кількість екологічних проблем, з яким зіштовхується підприємство під час своєї виробничої діяльності. А саме: зменшення забруднення атмосферного повітря, завдяки унікальній технології «вакуумного сушіння» сировини, буде зменшено кількість

викидів аміаку, сірководню, діоксинів вуглецю, азоту та сірки на 50% у порівнянні із методом компостування.

В цілому за рахунок проекту планується щорічно утилізувати та переробляти 36 тис. тонн відходів від виробництва, у екологічно чисті добрива, завдяки цьому буде зменшена кількість утворених відходів та зменшена токсичність самого виробництва.

Також, в результаті реалізації проекту буде ліквідовано 2 майданчики для компостування пташиного посліду, які в сумі, мають площу у 10 га, а також місця для захоронення відходів від виробництва, які несуть шкідливий вплив на навколишнє середовище, призводять до деградації ґрунтів та забрудненню підземних вод. Завдяки впровадженню проекту, дані об'єкти не будуть затребувані, адже буде використовуватись сучасна інноваційна технологія.

Екологічний ефект визначається ступенем зниження (збільшення) забруднення навколишнього середовища і витрат природних ресурсів, одержуваного в місці здійснення інноваційного проекту (прямий екологічний ефект). Прямий екологічний ефект оцінюється, виходячи з досягнення наступних можливих результатів після реалізації запропонованого інноваційного проекту та вирішення основних екологічних проблем:

- ліквідація джерел негативного впливу на навколишнє середовище;
- зменшення обсягів викидів і скидів забруднюючих речовин, утворення відходів, зниження інтенсивності інших видів впливу на навколишнє середовище;
- зниження рівня небезпеки / токсичності викидів, скидів забруднюючих речовин або інших видів відходів виробництва;

Представимо прямий екологічний ефект від впровадження інноваційного проекту щодо переробки відходів виробництва у чисті екологічні добрива у табл.3.6.

Таблиця 3.6.

Оцінка позитивного прямого екологічного ефекту інноваційного проекту

Необхідні заходи	Результати
<i>Ліквідація джерел негативного впливу на навколишнє середовище</i>	В результаті реалізації проекту будуть ліквідовані такі джерела впливу на навколишнє середовище: <ul style="list-style-type: none"> • 2 майданчики для компостування пташиного посліду, загальною площею 10 га; • місця для захоронення відходів виробництва, площею 5 га;
<i>Зменшення обсягів викидів і скидів забруднюючих речовин, утворення відходів, зниження інтенсивності інших видів впливу на навколишнє середовище</i>	В результаті ліквідації джерел впливу на навколишнє середовище і проведення інших заходів в рамках проекту відбудеться ліквідація та зниження обсягів: <ul style="list-style-type: none"> • <u>викидів</u>: аміаку, сірководню, діоксинів вуглецю, азоту та сірки на 50% у порівнянні з методом компостування. Сумарно перероблено близько 36 тис. тонн/рік. • <u>утворення рідких відходів</u>: зменшення потреби у використанні стічних вод під час виробничого процесу – 12 тис.тонн/рік.
<i>Зниження рівня небезпеки / токсичності викидів, скидів забруднюючих речовин</i>	Під час переробки сировини завдяки інноваційному методу «вакуумного сушіння» та додаванні спеціальної компоненти-речовини при переробці посліду – неприємний та шкідливий запах, повністю зникає вже на завершальному етапі переробки, що зменшуватиме кількість шкідливих викидів в атмосферне повітря.

Джерело: складено автором на основі [53]

Як висновок до таблиці 3.6., можемо зазначити, що реалізація інноваційного проекту на досліджуваному підприємстві може значно вплинути на розвиток підприємства, а також знизити кількість заподіяної шкоди навколишньому середовищу та, навпаки, покращити соціальний статус підприємства, як безвідходне виробництво, яке бережно відноситься до навколишнього

середовища. Наступним етапом дослідження визначимо соціально-екологічні переваги та недоліки запропонованого інноваційного проекту на рис.3.3.

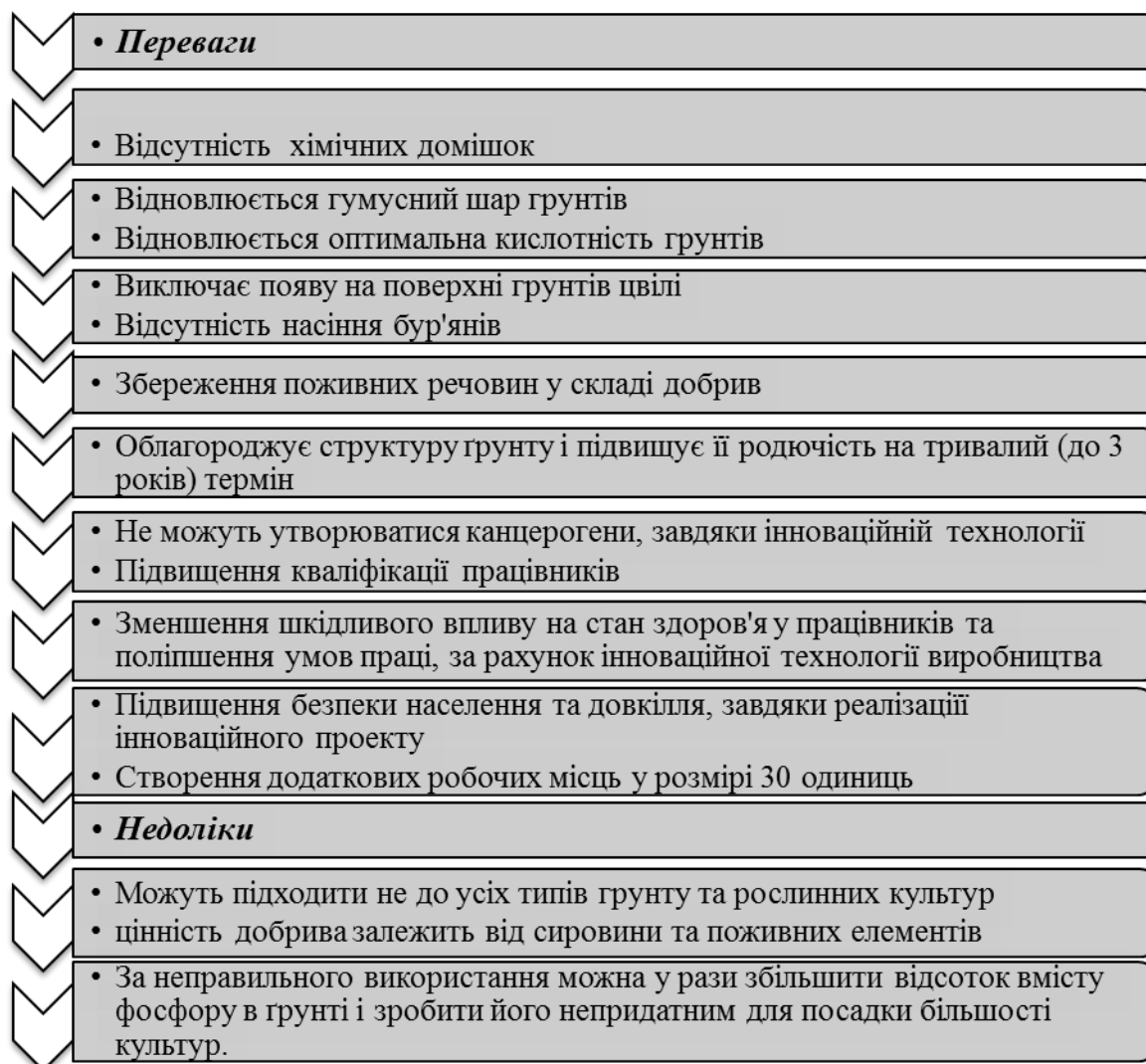

Рис. 3.3. Соціально-екологічні переваги та недоліки запропонованого інноваційного проекту

Джерело: створено автором на основі [48]

Отже, проаналізувавши переваги та недоліки соціально-екологічного характеру, можемо зробити висновок про те, що позитивних факторів від реалізації проекту набагато більше ніж негативних факторів. У зв'язку з високою концентрацією сільськогосподарських тварин на обмеженій території проблема переробки та утилізації відходів, що утворюються від промислового тваринництва є дуже актуальною. Пташиний послід містить велику кількість поживних і гумусоутворюючих речовин, яких потребують сільськогосподарські культури,

тому він вважається одним з традиційних видів органічного добрива. Організмом тварини не повністю використовується енергія, укладена в кормах, і разом з послідом виділяється значна її частина, що обумовлює його енергетичну цінність. Але в той же час відходи сільськогосподарських тварин можуть бути дуже небезпечними джерелами забруднення навколишнього природного середовища - атмосфери, ґрунту, ґрунтових і поверхневих вод. Недостатньо відпрацьовані технології переробки посліду викликають екологічні, соціальні та економічні витрати, це все ускладнює діяльність птахівничих підприємств.

Приріст врожайності за рахунок органічних добрив повинен забезпечити окупність витрат на їх використання. Перевагою органічних добрив у порівнянні з мінеральними є їх тривала післядія. Органічні добрива впливають на врожайність і якість одержуваного врожаю протягом 3-4 років після їх внесення, на відміну від мінеральних добрив, які надають позитивний вплив на рослини тільки один рік, рідше два роки [51].

Різні способи і технології, які застосовуються, при переробці посліду повинні не тільки надійно їх знезаражувати, а й максимально зберігати в них поживні речовини, також потрібно мінімізувати кількість твердих або рідких відходів, так як вони можуть забруднювати навколишнє природне середовище. У сільськогосподарському виробництві основним напрямком, де використовують пташиний послід, це застосування його в якості органічного добрива. Якщо розглядати всі види органічних добрив пташиний послід представляє найбільшу цінність, як за змістом елементів харчування, так і по доступності їх для вирощуваних культур. Як добриво пташиний послід перевершує гній в 8-10 разів і за дією на врожайність культур майже не поступається рівній кількості поживних речовин мінеральних добрив. Норма внесення пташиного посліду до 30 разів нижче, ніж норма внесення гною [50].

При переробці відходів виробництва на біогазовому комплексі, як вже зазначалось раніше, виробляється величезна кількість екологічно чистої «зеленої» енергії, та після закінчення циклу компостування, сировина потребує подальшої утилізації, шляхом удобрення ґрунтів найближчих родючих ґрунтів

підприємства. Проблема полягає в тому, що витрати на транспортування рідкого добрива є вагомими, а також, це безперервний процес, який потребує постійного обслуговування й під час того, коли не має необхідності в удобрюванні ґрунтів.

Саме тому, щорічно втрачається близько 40% корисних добрив, через неможливість їх тривалого збереження та дорого вартісного транспортування у віддалені ділянки. Даний інноваційний проект, покликаний вирішити цю проблему, адже завдяки технології гранулювання пташиного посліду та інших відходів виробництва, набагато збільшується термін придатності продукції, збережується концентрація корисних речовин у значно меншій вазі, що набагато полегшує умови зберігання та транспортування продукції та відкриває нові можливості щодо збуту продукції іншими контрагентами.

Якщо зберігати послід в чистому вигляді, то він швидко злежується і набуває неприємного запаху. Але завдяки інноваційній технології та додаванні спеціального компоненту-речовини при переробці посліду – неприємний та шкідливий запах, повністю зникає вже на завершальному етапі переробки.

Щодо соціального ефекту від впровадження інноваційного проекту, то він дуже тісно пов'язаний із екологічним. Було розглянуто такі аспекти, з точки зору застосування його підприємством:

- поліпшення здоров'я населення і його безпеку. Зміни навколишнього середовища, що призводять до погіршення здоров'я населення або загрозу його життєдіяльності, можливе переселення людей в інші райони. Населення дуже болісно сприймає подібні пропозиції, рішення по інноваційному проекту повинні уникати появи видів впливів, які приводили б до таких наслідків. У випадку із запропонованим проектом на базі підприємства ТОВ «Вінницька птахофабрика», то одна з його основних цілей полягає у зменшенні шкідливого впливу та безпеки для навколишнього середовища завдяки унікальній технології виробництва сумарно перероблятиме 36 тис. тонн шкідливих відходів у безпечні екологічні добрива;

- зміна традиційних форм зайнятості. Важливе значення має збереження не тільки заробітку, але і звичних форм діяльності працездатного

населення. Заявник повинен показати, яка кількість робочих місць відкривається для реалізації інноваційного проекту, можливості додаткового навчання і т.д. Завдяки впровадженню інноваційного проекту щодо переробки відходів виробництва у екологічно чисті добрива, буде створено додатково, щонайменше 30 робочих місць, здебільшого планується виконати набір працівників з мешканців найближчих сіл, що позитивно вплине на розвиток громад;

- використання земель. Цей критерій має велике значення в густонаселених районах, оскільки відвід земель під ту чи іншу виробництво повинен відбуватися після виявлення позицій зацікавлених груп населення, що проживає на даній території. Будівництво об'єкту відбуватиметься на території підприємства, що знаходиться на безпечно віддаленій відстані від житлових територій, а отже, не заважатиме населенню, що проживає поблизу;

- попит і пропозицію на використання природних ресурсів. Основне протиріччя, яке виникає між ініціатором і місцевим населенням при плануванні, наприклад, видобутку корисних копалин, коли виявляються невідповідності між попитом і пропозицією на ресурси. Основну сировину для виробництва добрив підприємство використовуватиме з відходів свого ж виробництва, саме тому, питань щодо зловживання природними ресурсами у запропонованому проекті не повинно бути.

В результаті реалізації інноваційного проекту щодо переробки відходів виробництва, досліджуваного підприємства ТОВ «Вінницька птахофабрика», очікується позитивний соціальний ефект, у вигляді: додаткового створення робочих місць у розмірі 30 одиниць, який складатиметься з мешканців території, де буде реалізовуватися проект, а також їх додаткове навчання та здобуття необхідних професійних навичок, перекваліфікація; завдяки реалізації проекту буде зменшено шкідливий вплив від викидів токсичних речовин у повітря, завдяки унікальній технології виробництва; місце розташування виробничого комплексу буде здійснено на території безпечно віддаленій від населених пунктів, а отже, ніяким чином не буде заважати місцевому населенню при транспортуванні сировини, а виробничий процес ніяким чином не буде негативно

впливати на навколишнє середовище, адже він започаткований, щоб мінімізувати цей вплив.

Отже, провівши детальний аналіз екологічного та соціального ефекту від реалізації інноваційного проекту, можна зробити висновок, що він відповідає усім критеріям екологічної політики досліджуваного підприємства, та матиме позитивний екологічний ефект, підтвердить, вже набутий, високий соціальний статус підприємства, як такого, що піклується про навколишнє середовище та населення регіону, а також, підвищить лояльність працівників до підприємства ТОВ «Вінницька птахофабрика». Наступним етапом проведемо економічне обґрунтування доцільності впровадження запропонованих заходів.

3.3. Економічне обґрунтування доцільності реалізації інноваційного проекту

Одним із найважливіших критеріїв оцінки доцільності реалізації інноваційних проектів є аналіз економічних показників. Дана частина вивчення проекту дозволяє приймати зважені рішення про початок дій по реалізації даного проекту, очікувані вигоди та можливості, а також часові рамки питань окупності інвестицій. Саме для цього пропонується здійснити оцінювання економічної ефективності реалізації інноваційного проекту за наступними методами оцінки ефективності інноваційних проектів, які були детально описані у теоретичній частині роботи. Далі розрахуємо матеріальні затрати на виробництво в абсолютному еквіваленті та проектну потужність для того, щоб надалі визначити виробничу собівартість продукції, наведені нижче у табл.3.7. та табл.3.8.

Таблиця 3.7.

Проектна потужність виробництва

Період	Значення
Рік, тонн	36 000
Місяць, тонн	3 000
Доба, тонн	100

Джерело: складено автором на основі [7]

Таблиця 3.8.

Матеріальні витрати на виробництво

Показник	Од. виміру	Кількість на 1 тонну продукції	Річний об'єм закупівель
Вихідна сировина – пташиний послід з курників	Тонн	2,5	90 000
Витрати на транспортування	Літри	1,12	40320
Електроенергія	Тис. кВт/год	0,119	4 270
Газ	Тис. м.куб.	0,199	7 171
Упакування	шт.	1	36 000

Джерело: складено автором на основі [17]

На першому етапі проектна потужність виробництва з переробки пташиного посліду, за допомогою інноваційної технології вакуумної сушки, у ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА» планується 36 тис. тон на рік, представлена у табл.3.5. Це обумовлено непередбаченими ризиками з якими може зіштовхнутися проект, саме тому було прийнято рішення вибрати саме таку проектну потужність, а по мірі розгортання діяльності нарощувати потужності.

Наступним етапом розрахуємо виробничу собівартість одиниці продукції, яка буде представлена у табл. 3.9.

Таблиця 3.9. Виробнича собівартість 1 тонни продукції

Показник	Од. виміру	На 1 тонну продукції	Ціна, тис. грн, з ПДВ	Ціна, тис. грн., з ПДВ
Вихідна сировина – пташиний послід з курників	Тонн	2,5	-	-
Витрати на транспортування	Літри	1,12	0,013356	0,1484
Електроенергія	Тис. кВт/год	0,119	2,04792	0,243005
Газ	Тис. м.куб.	0,199	2,11841	0,422198
Упакування	шт.	1	0,061215	0,061215
Разом (Виробнича собівартість)	Грн	-	-	0,741

Джерело: складено автором на основі [17]

Отже, можемо бачити з табл. 3.9., що виробнича собівартість одиниці продукції, виходячи з витрат на сировину та матеріали, тобто на 1 тону гранульованого добрива складають 741 грн. Витрат на додаткове обладнання у вигляді транспорту не буде, адже у підприємства є наявності свій власний автопарк із спеціалізованим транспортом, який можна буде використовувати у виробничому процесі для перевезення продукції.

Наступним кроком розрахуємо чисельність персоналу та витрати на заробітну плату працівників, розрахунки представлені у табл.3.10.

Таблиця 3.10.

Чисельність персоналу та місячні витрати на оплату праці, необхідні для реалізації проекту, грн

Посада	Кількість	Заробітна плата, грн.	Соціальні відрахування, грн
Директор	1	20 000	8300
Бухгалтер	1	15 000	6225
Логіст	1	15 000	6225
Робітники на виробництві	10	12 000	49800
Допоміжні робітники	5	10 000	20750
Охорона	6	10 000	24900
Водії	6	12 000	29880
Разом	30	352000	146080

Джерело: Розраховано автором

Отже, виходячи з даних табл. 3.10., можемо бачити, що необхідна чисельність персоналу для реалізації проекту складає 30 осіб, а місячні витрати на оплату праці з урахуванням соціальних відрахувань, у вигляді податку на доходи фізичних осіб, військовий збір та єдиний внесок, складають в цілому 498080 грн на місяць. З урахуванням витрат на оплату праці та сировину і матеріали можна сформулювати повну собівартість (таблиця 3.9), яка враховує в себе собівартість продукції за елементами витрат на амортизацію, електроенергії, витрат на збут та інші витрати.

Таблиця 3.11.

Кошторис витрат на виробництво 1 тонни продукції, тис.грн

Статті витрат	Ціна, тис.грн	Частка
Витрати на сировину	-	-
Паливно-енергетичні витрати	0,665203	58,721
Заробітна плата	0,166027	14,656
Транспортні витрати	0,1484	13,1
Ремонт і утримання основних засобів	0,015	1,324
Амортизація	0,0325	2,869
Витрати на упаковку	0,061215	5,404
Витрати на збут	0,03248	2,867
Інші витрати	0,012	1,059
Повна собівартість продукції	1,1328	100
Рентабельність 30%	0,339	-
Ціна без ПДВ	1,472	-

Джерело: Розраховано автором

Виходячи з розрахованих даних, наведених у табл. 3.11., можемо бачити, що повна собівартість за 1 тонну продукції складає 1,1328 тис.грн., собівартість продукції значно зменшена за рахунок того, що підприємство не буде витратити кошти на основну сировину для виготовлення гранульованих добрив з пташиного посліду. Основна частка собівартості припадає на паливно-енергетичні витрати, частка яких складає 58,7% від загальної собівартості. Далі, немалу частку складають витрати на оплату праці та транспортні витрати -14,65% та 13,1% відповідно.

Проаналізувавши ціни конкурентів, а також попит на продукцію, було вирішено закласти у ціну продукції рентабельність розміром 30% від повної собівартості, а отже, оптова ціна за 1 тонну продукції складатиме 1,472 тис.грн.

Виходячи з попередніх даних можемо розрахувати прогнозований чистий дохід від реалізованої продукції у 2021-2024 рр., згідно запланованого обсягу виробництва продукції наведеного у табл.3.12.

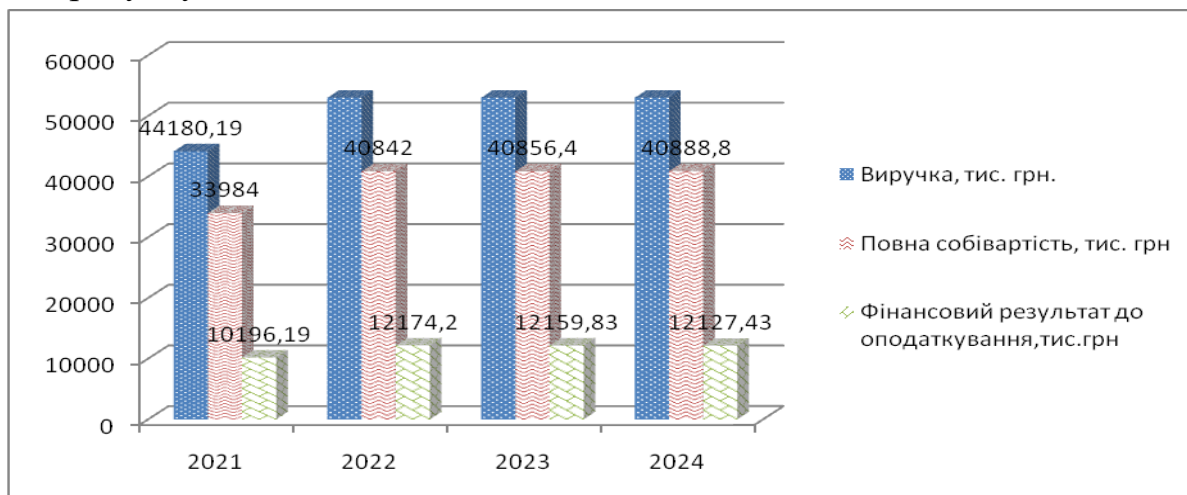
Таблиця 3.12.

Фінансовий результат до оподаткування у 2021-2024 рр., т.грн

Показник	2021	2022	2023	2024
Виручка від реалізації, тис. грн.	44180,19	53016,228	53016,23	53016,23
Повна собівартість продукції, тис. грн	33984	40842	40856,4	40888,8
Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн	10196,19	12174,2	12159,83	12127,43

Джерело: складено автором

З вище наведеної таблиці 3.12, можемо бачити, що виручка від реалізації продукції у 2021 складає 44180,19 тис.грн, що є меншим за показники наступних років. Це обумовлено, тим що проект був введений в експлуатацію не спочатку року. Для більшої наглядності, графічно зображена динаміка прогнозованих фінансових результатів після впровадження інноваційного проекту у 2021-2024 рр. на рисунку 3.4. нижче.

Рис. 3.4. Динаміка прогнозованих показників фінансових результатів після впровадження інноваційного проекту у 2021-2024 рр, тис.грн

Джерело: складено на основі табл. 3.12.

Одним із найважливіших критеріїв оцінки доцільності реалізації інноваційних проектів є аналіз економічних показників, без якого неможливо об'єктивно дати оцінку чи варто вкладати кошти у певний проект та чи принесе він прибуток у майбутньому. Дана частина вивчення проекту дозволяє приймати

зважені рішення про початок дій по реалізації даного проекту, очікувані вигоди та можливості, а також часові рамки питань окупності інвестицій.

Перший критерій оцінки ефективності діяльності – чистий дисконтований дохід (ЧДД) визначається як дисконтована різниця між доходами та видатками проекту [15]. На основі чистого дисконтованого доходу визначаємо дисконтовані показники ефективності проекту в таблиці 3.10. Розрахунок відбувається з використанням ставки дисконту, яка обчислюється за формулою 3.1 [14]:

$$r = r_n + r_p + i \quad (3.1)$$

Де r – ставка дисконту;

r_n – без ризикова відсоткова ставка;

r_p – премія за ризик;

i – відсоток інфляції.

Середня безризикова відсоткова ставка страхування для підприємств АПК становить 8%; відсоток інфляції, за якою формувався державний бюджет України на 2020 рік, становить 8,7%, а премія за ризики по проекту становить 2,3 % то ставка дисконту для проекту становитиме:

$$r = 2,3 + 8 + 8,7 = 19 \%$$

Отже, ставка дисконтування дорівнює 19%. Обчислення дисконтованих грошових потоків відбувається шляхом добутку надходжень або видатків та коефіцієнту дисконтування. Проведемо розрахунок чистого дисконтованого доходу у таблиці 3.13.

Таблиця 3.13.

Розрахунок чистого дисконтованого доходу проекту, тис.грн

Показник	2020	2021	2022	2023	2024
Приплив грошових коштів, Дт, т. грн./рік	-	44180,19	53016,22 8	53016,23	53016,23
Відплив грошових коштів, Вт, т. грн./рік	-	33984	40842	40856,4	40888,8
EBITDA (прибуток до відсотків, податку та амортизації), тис. грн.	-	10196,19	12174,2	12159,83	12127,43

Продовження табл.3.13.

Амортизація, тис. грн.	-	1170	1170	1170	1170
ЕВІТ (прибуток до відсотків та податку на прибуток), тис. грн.	-	9026,19	11004	10990	10957
Податок на прибуток від ЕВІТ (18%), тис. грн	-	1835,31	2191,4	2189	2183
НОРАТ (чистий операційний прибуток після податку), тис. грн	-	7401,47	9023,5	9012	8985
Амортизація, тис. грн.	-	1170	1170	1170	1170
Операційний грошовий потік, тис. грн.	-	8571,47	10193	10182	10155
Інвестиції, тис. грн.	19718,3				
Чистий грошовий потік, тис. грн.	- 19718,3	8571,47	10193	10182	10155
Коефіцієнт дисконтування	1	0,840	0,706	0,593	0,498669
Дисконтований чистий грошовий потік, тис. грн.	- 19718,3	7202,92	7198,27	6041,96	5064
Кумулятивний дисконтований чистий грошовий потік, тис. грн.	- 19718,3	-12515,38	-5317,1	724,846	5789

Джерело: розраховано автором

Чистий кумулятивний дисконтований дохід дорівнює 5789 тис. грн. за 4 роки та розраховується за формулою 1.4.представленої у розділі 1. Оскільки значення показника виконує умову, при якому проект визначають прибутковим, тобто 5789тис.грн більше 0, то проект доцільно реалізовувати [8].

Наступний показник – індекс прибутковості, що показує який обсяг грошей приходить на одну грошову одиницю у прибутку. Розрахунок показника проводиться за формулою 1.7, представленої у розділі 1, та для трьох років реалізації проекту індекс прибутковості становитиме: так як, інвестиції у проект мали одноразовий характер:

$$PI = (7202,92+7198,27+6041,96+5064)/ 19718,3 = 1,29$$

Даний індекс прибутковості виконує умову, де $PI > 1$, то прийнято вважати, що проект є прибутковим і доцільним для впровадження у виробництво без шкоди для основної діяльності ТОВ «Вінницька птахофабрика». Дисконтований коефіцієнт рентабельності показує доходи, які підприємство отримує в результаті витрат кожної 1 одиниці гривні. Розрахунок проводиться за формулою 3.2 [9]:

$$DROI = PI - 1 \quad (3.2)$$

$$DROI = 1,27 - 1 = 0,29 \text{ грн.}$$

За формулою 1.2, яка представлена у розділі 1, розрахуємо термін окупності інноваційного проекту.

$$PP = \frac{19718,3}{10196} = 1,9$$

Оцінка простого терміну окупності (PP) показує, що проект повністю окупиться вже через 1,9 роки (1 рік 11 місяців) після введення його в експлуатацію. Вивчений показник, а саме період окупності в ролі показника оцінки ефективності інноваційного проекту має істотний недолік: цей критерій не враховує часовий фактор.

За формулою 1.6, представленої у розділі 1 дисконтований період окупності проекту для першого року з основними інвестиційними витратами проекту становитиме:

$$DPP = 1 - \frac{|-12515,68|}{7198,27} = 2,7$$

Таким чином було визначено, що проект з реалізації окупить себе повністю за 2,7 роки або за 2 роки та 8 місяців.

Підставляючи у формулу розрахунку ЧДД із заданим кроком змінні значення ставки відсотку i , визначають таке її значення, при якому значення ЧДД стає рівним нулю (ЧДД = 0). При ставці дисконтування 35% показник чистого дисконтованого доходу дорівнює нулю, а отже це i є гранично допустимий показник внутрішньої норми дохідності (IRR=35%) для нашого проекту, який забезпечує життєдіяльність проекту, але не принесе ні прибутків, ані збитків. Також, наступним етапом розрахуємо показники інноваційного потенціалу базового 2020 року у порівнянні з прогнозованим 2023, розрахунки наведено у табл.3.14.

Таблиця 3.14.

**Порівняння часткових показників інноваційного потенціалу ТОВ
«Вінницька птахофабрика» за 2020 та 2023 роки**

Показник	Розрахунок показника	2020	2023	Відносне відхилення, %
Коефіцієнт забезпеченості інтелектуальною власністю (K_{iv})	Права на комерційні позначення, права на об'єкти промислової власності, авторське право / нематеріальні активи	0,05	0,074	2,4
Коефіцієнт персоналу зайнятого в інноваційній діяльності ($K_{пер}$)	Чисельність працівників, зайнятих в інноваційній сфері / середня чисельність працівників підприємства	0,02	0,06	4
Коефіцієнт забезпеченості необхідним для інноваційної діяльності обладнанням ($K_{зо}$)	Вартість виробничого устаткування, пов'язаного з інноваціями / Вартість устаткування виробничого призначення – вартість виробничого обладнання	0,2	0,33	13
Коефіцієнт освоєння нової техніки ($K_{нт}$)	Вартість введених основних фондів / середньорічна вартість основних виробничих фондів	0,3	0,43	13
Коефіцієнт освоєння інноваційної продукції ($K_{пп}$)	Обсяг реалізації нової продукції / загальний обсяг реалізації	0,29	0,38	9
Коефіцієнт інноваційного зростання ($K_{із}$)	Витрати підприємства на інноваційну діяльність / обсяг витрат підприємства	0,4	0,52	12
Коефіцієнт інноваційного потенціалу ($K_{іннов}$)	Інтегральний показник, сума попередніх показників	1,26	1,73	53

Джерело: розраховано автором

З результатів розрахованих показників, можемо бачити, що після впровадження запропонованого інноваційного проекту, показники інноваційного потенціалу у прогнозі на 2023 рік мають тенденцію до збільшення. У відносному

значенні, найбільшого приросту здобули коефіцієнт забезпеченості необхідним для інноваційної діяльності обладнанням та коефіцієнт освоєння нової техніки, на 13%, кожен відповідно. Щодо коефіцієнту забезпеченості інтелектуальною власністю та коефіцієнту персоналу зайнятого в інноваційній діяльності, то ці показники також зросли на 2,4% та 4% відповідно, але спостерігається менша інтенсивність. Це пояснюється тим, що основна робоча сила, зконцентрована у традиційному виробництві підприємства, у порівнянні з інноваційною діяльністю, де багато процесів автоматизовано.

Отже, аналіз показників діяльності підприємства в рамках проекту наводить до висновку в доцільності реалізації проекту, оскільки він передбачає отримання прибутку в довгостроковому періоді зі стійкістю до ринкових змін. Отримані, в ході розрахунків, результати зображено у табл. 3.15.

Таблиця 3.15.

Результати економічного аналізу підприємства

Показник	Значення
Чистий грошовий потік NV, тис.грн	10155
Чистий кумулятивний дисконтований дохід. NPV, тис.грн	5789
Термін окупності, PP	1 рік і 11 місяців
Дисконтований термін окупності. DPP	2 роки і 8 місяців
Прибутковість інвестицій. PI, од.	1,29
Внутрішня норма доходності (IRR), %	35
Дисконтований коефіцієнт рентабельності інвестицій, тис.грн	0,29

Джерело: складено автором

Отже, були виявлені переваги та недоліки інноваційного проекту та розрахована економічна ефективність проекту. В результаті, дослідження стає зрозумілим, що проект є успішним та прибутковим, розрахунки показників ефективності інноваційного проекту дали такі результати: чистий дисконтований дохід за 2021-2024 рр, (ЧДД) = 5789 тис. грн., індекс прибутковості проекту (PI) = 1,29, внутрішня норма доходності (IRR) = 35%, дисконтований термін окупності проекту (DPP) = 2,7 років, а також відповідає концепції сталого розвитку підприємства ТОВ «Вінницька птахофабрика».

Висновки до розділу 3

У третьому розділі було розглянуто можливі напрямки розвитку підприємства ТОВ «Вінницька птахофабрика» на основі реалізації інноваційного проекту на базі підприємства. Визначено проблеми з яким зіштовхується підприємство під час своєї виробничої діяльності, та на основі на основі цих факторів, а саме: постійне збільшення відходів виробництва та проблема транспортування та збереження перероблених відходів, було запропоновано інноваційний проект щодо переробки пташиного посліду в екологічно чисті добрива, шляхом гранулювання сировини, за допомогою інноваційної технології «вакуумного сушіння».

Були виявлені переваги та недоліки інноваційного проекту та розрахована економічна ефективність проекту, яка показала, що згідно розрахованих показників, проект передбачається прибутковим, про що свідчать такі показники як: (ЧДД) = 5789 тис. грн., індекс прибутковості проекту (PI) = 1,29, внутрішня норма дохідності (IRR) = 35% , термін окупності (PP) = 1 рік 11 місяців, дисконтований термін окупності (DPP) = 2 роки і 8 місяців.

Порівняльна оцінка часткових показників інноваційного потенціалу ТОВ «Вінницька птахофабрика» у 2020 та 2023 роках, показала, що після впровадження проекту та його виходу на самоокупність, показники мають тенденцію до зростання, прогностичний коефіцієнт інноваційного потенціалу зріс у відносному значенні на 53%, що позитивно впливатиме на інноваційний розвиток підприємства.

Провівши детальний аналіз екологічного та соціального ефекту від реалізації інноваційного проекту, що він відповідає усім критеріям екологічної політики, напрямкам забезпечення розвитку підприємства, а також відбудеться додаткове створення робочих місць у розмірі 30 одиниць, який складатиметься з мешканців території, де буде реалізовуватися проект, а також їх додаткове навчання та здобуття необхідних професійних навичок, перекваліфікація. Проект можна вважати економічно успішним та відповідає цілям сталого розвитку досліджуваного підприємства.

ВИСНОВКИ

Однією з пріоритетних цілей розвитку підприємницької діяльності сьогодні є перехід до інноваційного шляху розвитку. Актуальність цієї теми обумовлена рядом чинників. Передусім, тому, що розробка інноваційних проектів продиктовано вимогами сучасного бізнесу. Інноваційні проекти, їх втілення в нових продуктах і новій техніці є основою розвитку підприємства та отриманні переваги в конкурентній боротьбі. Було визначено, що розвиток підприємства являє собою процес, результатом якого є набуття нових кількісних і якісних характеристик економіко-виробничої системи, поліпшення показників ефективності функціонування і приріст потенціалу підприємства, який допомагає йому пристосовуватися до динамічних змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі, зберігаючи свою життєздатність.

Було проведено виробничо-господарський аналіз, здійснена оцінка інноваційної діяльності та розглянута система управління інноваційними проектами на ТОВ «Вінницька птахофабрика». ТОВ «Вінницька птахофабрика» – є одним найбільших підприємств в Україні та Європі, яке оснащено сучасним обладнанням з використанням новітніх технологій. До складу підприємства входять Філія «Переробний комплекс» та Філія «Птахокомплекс». ТОВ «Вінницька птахофабрика» виробляє продукцію під одним з найпопулярніших брендів на ринку курячого м'яса України – ТМ «Наша Ряба». Продукція фабрики успішно реалізується на ринках не лише України, а й більш ніж 70 країн, серед яких 36 країн Європи. Випуск продукції здійснюється під торговими марками «Наша Ряба», «Qualiko», «UkrainianChicken», «AlHassanat», «Вінницькі курчата», «Sultanah», «Assilah». Загальний підсумок за проведеним аналізом господарсько-економічної діяльності полягає у тому, що протягом 2017-2019 рр. фінансово-господарська діяльність компанії має тенденцію до збільшення. Протягом досліджуваних років, фінансові показники підприємства знаходились у нормі, а фінансовий результат підприємства збільшився. Про це свідчать такі дані, як: чистий дохід від реалізації продукції, який збільшився на 14,77% у 2018 році відповідно до 2017 року, а також на 18,17% у 2019 році до 2018 року, але також,

можемо спостерігати збільшення собівартості реалізованої продукції, що обумовлено збільшенням обсягів реалізації продукції. Чистий прибуток за підсумками 2019 року становив 2 517 233 тис. грн., що є позитивною ознакою, якщо порівнювати із аналогічним періодом 2018 року, то спостерігається зростання прибутку на 60,54%.

Під час оцінки показників інноваційної діяльності підприємства, провівши детальний аналіз та підсумовуючи отримані результати, було виявлено, що ТОВ «ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА», зважаючи на специфіку діяльності, веде досить ефективну інноваційну діяльність, має виважену систему управління інноваційними проектами, та вкладає кошти у процесні інновації, а також, а саме: закупівля нового обладнання, розширення виробництва, покращення технології підвищення якості продукції, енергозберігаючі технології, вирішення проблеми з утилізації відходів. Наявність досвіду з реалізації масштабних інноваційних проектів у підприємства, як приклад, біогазовий комплекс, дає можливість зробити висновок, що підприємство має достатньо великий потенціал для впровадження нових інноваційних проектів.

Частка витрат у структурі доходу від інноваційної діяльності на досліджуваному підприємстві у 2017 році складала 28,4%. Тобто, для отримання доходу від інноваційної діяльності в 1 грн, підприємство витрачало: у 2017 році - 0,284 грн, у 2018 році – 0,827 грн, у 2018 році – 0,712 грн. Дохід від інноваційної діяльності складає незначну частку у загальному валовому доході підприємства, що, свідчить про те, що інноваційна діяльність не є головною та пріоритетною для підприємства, адже на даному підприємстві важко виокремити інноваційну продукцію від традиційної, через сферу діяльності підприємства. Через це підприємство акцентує увагу на впровадженні процесних інновацій, таких як: модернізація та оптимізація виробничих процесів, диверсифікація виробництва за рахунок інноваційних технологій виробництва та розширення виробничих потужностей.

Завдяки проведеному дослідженню теоретичних та практичних аспектів розвитку підприємства, виду діяльності досліджуваного підприємства, аналізу

господарської та інноваційної діяльності та системи управління інноваційними проектами на досліджуваному підприємстві, були виявлені основні напрямки забезпечення розвитку підприємства, які є необхідними для подальшої його успішної діяльності у сучасних умовах. Звертаючи увагу на виявлену проблему з утилізацією відходів на підприємстві, планується запропонувати комплекс рішень на основі впровадження інноваційного проекту щодо переробки пташиного посліду в екологічно чисті добрива, шляхом гранулювання сировини, за допомогою інноваційної технології «вакуумного сушіння», що забезпечить підприємство додатковим прибутком, а також надасть позитивний соціальний та екологічний ефект від реалізації проекту.

Було дано економічне обґрунтування доцільності інноваційного проекту, розраховані показники свідчать про прибутковість проекту та актуальність його реалізації. Чистий дисконтований дохід складає 5789 тис. грн., індекс прибутковості проекту (PI) = 1,29, внутрішня норма дохідності (IRR) = 35%, термін окупності проекту (PP) = 1 рік 11 місяців, дисконтований термін окупності (DPP) = 2 роки і 8 місяців. Оцінка часткових показників інноваційного потенціалу ТОВ «Вінницька птахофабрика» у 2020 та 2023 роках показує, що інноваційний потенціал у майбутній період збільшиться на 53% після успішного впровадження інноваційного проекту.

Аналіз екологічного та соціального ефекту від впровадження запропонованого інноваційного проекту дав зрозуміти, що він відповідає усім критеріям екологічної політики досліджуваного підприємства та напрямкам забезпечення розвитку досліджуваного підприємства, матиме позитивний екологічний ефект, знизить кількість шкідливих викидів у повітря від переробки відходів на 50% до нормативного показника. Підтвердить, вже набутий, високий соціальний статус підприємства, як такого, що піклується про навколишнє середовище та населення регіону, відбудеться додаткове створення робочих місць у розмірі 30 осіб, буде проведене їх додаткове навчання та здобуття необхідних професійних навичок, перекваліфікація, а також, підвищить лояльність працівників до підприємства ТОВ «Вінницька птахофабрика».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2013. – 779 с.
2. Пухальська Н.О., Гончаренко Л.М. Сучасний стан інноваційної діяльності вітчизняних промислових підприємств. Економіка та управління підприємствами. 2018. №20. 113–118 с.
3. Афанасьєв Н. В. Управління розвитком підприємства : монографія / Н. В. Афанасьєв, В. Д. Рогожкін, В. І. Рудика. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2003. – 184с.
4. Федішин. І.Б. Управління інноваційною діяльністю: навчальний посібник. Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2015. 151 с.
5. Янковець Т. М. Управління інноваційними проектами і програмами для забезпечення економічної безпеки підприємств. URL: <https://knutd.edu.ua/publications/conference/20.03.2015/17.pdf>
6. Богатирьов І.О. Ефективність розвитку підприємства / І.О. Богатирьов // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 8. – С. 79–84.
7. Івашина О.Ф. Економічний розвиток: інституціональний погляд / О.Ф. Івашина // Економіка, фінанси, право. – 2009. – № 2. – С.11-14.
8. Погорелов Ю.С. Розвиток підприємства: поняття та види / Ю.С. Погорелов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://masters.donntu.edu.ua/2011/iem/bashkevich/library/tez7.htm>.
9. [Бабінська С. Я.](#) Сутність та джерела фінансування інноваційних проектів / С. Я. Бабінська / [Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент.](#) - 2015. - Вип. 12. - С. 70-72.
10. Молодоження М. Інноваційні проекти підприємств торгівлі. Економіка України. 2016. № 4 (653). С. 92–103.
11. Семенова В. Г. Система показників оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю підприємств. *Проблеми економіки*. №2. Київ: 2015. 179–185 с.

12. Сабадириова А.Л., Бабій О.М., Куклінова Т.В., Салавеліс Д.Є. Потенціал і розвиток підприємства: Навчальний посібник. – Одеса: ОНЕУ, ротапринт, 2013. – 343 с.
13. Лозовський О. М. Інноваційний проект як пріоритетний напрям розвитку сучасного підприємства / О. М. Лозовський, І. В. Іванцова / Молодий вчений. - 2018. - № 2(2). - С. 723-726. .
14. Лозовський О.М. Особливості використання системного підходу в управлінні проектами на підприємстві / О.М. Лозовський, О.О. Кашина // Вісник ХНУ, 2014. – № 3. – Т. 2. – С. 51–54.
15. Гавкалова Н. Л. Управління розвитком промислового підприємства в контексті зниження трансакційних витрат / Н. Л. Гавкалова, Т. А. Власенко // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Серія : Технічний прогрес та ефективність виробництва. - 2014. - № 64. - С. 58-61. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vcpitp_2014_64_12
16. Турило А.М. Теоретико-методологічні основи фінансово-економічного розвитку підприємства / А.М. Турило, С.В. Святенко // Фінанси України. – 2010. - № 2. – С. 120-126.
17. Шубравська О.М. Сталий економічний розвиток: поняття і напрямки дослідження // Економіка України. – 2015. – №12. – С. 36–42.
18. Чорна М. В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств : монографія. Харків : ХДУХТ, 2012. 210 с.
19. Дудар Т. Г., Мельниченко В. В. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. Тернопіль : Економічна думка, 2008. 250 с.
20. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент: Підручник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2010. 334 с.
21. Мохонько А. А. Проектний менеджмент. Методичні вказівки до виконання розрахункової роботи. Київ: НТУУ «КПІ імені І. Сікорського», 2018. 160 с.
22. Підкамінний І.М. Системні фактори впливу на інноваційний розвиток підприємства / І.М. Підкамінний, В.С. Ціпурида // Ефективна економіка. –

2011. - №3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=480>
- 23..О. Охріменко, Н.Є. Скоробогатова, Управління інноваційними проектами в умовах міжнародної інтеграції: монографія / О.О. Охріменко, Н.Є. Скоробогатова, І.М. Манаєнко, Р.С. Яресько. – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2018. 262с.
- 24.Экономическая оценка инновационных проектов – [Электронный ресурс] / Наука и инновации – Минск, 2019. – Режим доступа: <http://innosfera.by/node/1832> .
- 25.Лисак В.Ю.,Олійник О.С. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємства: методичні підходи. Східна Європа:економіка, бізнес та управління. 2017.№ 1(06).С.51-55.
- 26.Горобець О.А. Методи оцінки ефективності запровадження інновацій на підприємстві. Вісник Хмельницького національного університету. 2009. № 2. Т. 1. С. 124-127.
- 27.Маслак О.І., Квятковська Л.А. Система оцінки показників інноваційного потенціалу промислового підприємства. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2010. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=298>.
- 28.Абакумов, Р.Г. Методы оценки эффективности инновационных проектов / Р.Г. Абакумов, Е.Ю. Подоскина // Инновационная наука: перспективы развития и совершенствования . – 2016. – № 1. , 2016 – С. 9 – 12.
- 29.Інноваційний менеджмент [Електронний ресурс] : навч. посіб. / С. В. Гарбуз, Т. Є. Пенкіна, Л. М. Хоменко, Т. О. Соболева ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – Електрон. текстові дані. – Київ : КНЕУ, 2013. – 667 с.
30. Микитюк П.П., Крисько Ж. Л., Овсянюк-Бердадіна О.Ф., Сковчиляс С. М. «Інноваційний розвиток підприємства» - Навчальний посібник. Тернопіль: ПП «Принтер Інформ», 2015 – 224 с.

- 31.Товт Т.Й. Методичні підходи до визначення показників ефективності інноваційної діяльності промислових підприємств в Україні / Т.Й. Товт // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-тех. праць. – Львів, 2010. – Вип. 20 (11). – С. 240–248
- 32.Трифилова А.А. Оценка эффективности инновационного развития предприятия. Москва: Финансы и статистика, 2015.– 304 с.
- 33.Інноваційний менеджмент: теорія та практика: навчальний посібник. / О. А. Гавриш та ін. Київ: НТУУ «КПІ», Вид-во «Політехніка», 2016. 392 с.
- 34.Смоляр Л.Г. Інноваційний менеджмент Методи створення та розвитку інновацій: консп. Лекцій / НТУУ «КПІ імені І. Сікорського». 2019, 13 с
- 35.Захарченко В.І. , Корсікова Н.М.. Інноваційний менеджмент. Теорія і практика в умовах трансформації економіки :навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури – 2012, 446 с
- 36.Чухраєва Н. М. «Інноваційний розвиток підприємства та забезпечення його ефективності та стійкості» БізнесІнформ №6 2014 рік.УДК 330.341.1:664
- 37.Дрок Т. Є. Інноваційний проект як вихідний елемент інноваційної діяльності підприємства: поняття, зміст і передінвестиційні дослідження / Т.Є. Дрок.- 2015. – №10.2. – С. 60-64.
- 38.Волков, И.М. Критерии оценки проектов / И.М. Волков, М.В. Грачева, Д.С. Алексанов // Институт экономического развития Всемирного банка [Электронный ресурс]. – 2019. – Режим доступа: http://www.cfin.ru/finanalysis/cf_criteria.html .
- 39.Старигін Д. О., Гук О. В. Оцінка ефективності інноваційних проектів: сутність та шляхи вдосконалення. *Modern Economics*. 2020. № 23(2020). С. 204-210. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V23\(2020\)-32](https://doi.org/10.31521/modecon.V23(2020)-32).
- 40.Ярыгин А.И. Моделирование процессов оценки эффективности инновационных проектов предприятия с использованием реальных опционов. Автореф. дисс. ... канд. экон. наук. – СПб., 2016. – 21 с.
41. Головний сайт ПрАТ «Миронівський хлібопродукт». URL: <https://www.mhp.com.ua/uk/home>.

42. Інновації МХП – Інновації задля сталого розвитку. Нефінансовий звіт.
URL: <https://www.mhp.com.ua/library/file/nfr-ukr-final.pdf>.
43. Миронівський хлібопродукт – Звіт про сталий розвиток 2018. URL:
<http://svb.ua/sites/default/files/sustainability-report2018-ukr-version-14-12-2018.pdf>.
44. ТОВ " ВІННИЦЬКА ПТАХОФАБРИКА " - YouControl
URL: <https://youcontrol.com.ua/contractor/?id=8164061&tb=history>
45. Прес-реліз та будовані фінансові результати за 2018 рік. URL:
<https://www.mhp.com.ua/library/file/press-release-12m-2018-ukr-fin.pdf>
46. Річна фінансова звітність ПрАТ «МХП». Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України: вебсайт. URL :
<https://www.mhp.com.ua/uk/dlja-investoriv/financial-reports/richnij-zvit>
47. Скарга на «Миронівський хлібопродукт» – НовостиУкраины – Цензор.НЕТ. URL: https://censor.net.ua/ua/news/3070069/gromady_troh_sil_podaly_skargu_v_yebrr_i_svitovyyi_bank_na_myronivskyyi_hliboprodukt.
48. АВТОМАТИЗАЦІЯ В ТВАРИННИЦТВІ ТА ФЕРМЕРСТВІ: добриво з отрути: гранулювання посліду на птахофабриках URL:
<https://artmash.ua/article/udobrenie-iz-otravy-granulirovanie-pometa-na-ptitsefabrikah>
49. Головний сайт ТОВ «АМ-Профіль». URL: <https://www.am-eco.com.ua/>
50. Офіційний сайт «Агро-Юкрейн»: гранульований пташиний послід URL:
<https://agro-ukraine.com/>
51. Технологія переробляння на органічні та органомінеральні добрива високотемпературним методом. Загальні вимоги. URL:
http://online.budstandart.com.ua/catalog/doc-page?id_doc=75421
52. Уряд уточнив макропрогноз на 2020 рік. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України: вебсайт. URL :
<https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=671cbaf4-7b1c-4ec5-a4af10a852bc5a3e&title=UriadUtochnivMakroprognozNa2020-Rik>
53. Герасимчук Н.А. Економічна ефективність природоохоронних заходів

- сільськогосподарських підприємств: сучасний стан і перспективи розвитку // Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища. – 2010. – №3. – С. 213-219.
54. Скалюк Р.В. Ефекти та ефективність інноваційної діяльності промислових підприємств / Р.В. Скалюк, О.В. Декалюк // Економічні науки. – Вип. 1. – Хмельницький, 2014. – С. 149-154.
  55. Прокопенко О. В. Соціально-економічна мотивація екологізації інноваційної діяльності : монографія / О. В. Прокопенко. – Суми : Вид-во СумДУ, 2010. – 395 с.
  56. Квактун О. О. Реальні екологічні інвестиції як дієвий інструмент сталого проектування та будівництва регіонів України / О. О. Квактун. 2014. – С. 137-145. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ecoukraine.org/_ld/0/7_ecpros_2014_83_.pdf.
  57. Вишницька О. І. Соціально-екологічні інвестиції: сутність, класифікація, принципи та напрями реалізації / О. І. Вишницька // Вісник Сумського державного університету. - 2015. – Вип. 2. – С. 52.
  58. Раціональні способи переробки та застосування посліду у сільськогосподарському виробництві/ С.А. Балюк, Є.В. Скрильник, Л.О. Чаусова та ін. — Х.: "Міськдрук", 2012. — 48 с.
  59. Улько Є.М. Оцінка економічної ефективності змішування компостної суміші за інноваційно-інвестиційного підходу / Є.М. Улько // Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень: матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. 26 квітн. 2018 р. (ЛТЕУ, м. Львів). — Тернопіль: Крок, 2018. — С. 73—76.
  60. Зубець М.В. Стратегія збалансованого використання і охорони земель України / М.В. Зубець, В.В. Медведєв, С.А. Балюк // Вісник аграрної науки. — 2011. — № 4. — С. 19—23.
  61. Старигін Д. О., Гук О. В. Оцінка ефективності інноваційних проєктів: сутність та шляхи вдосконалення. Modern Economics. 2020. № 23(2020). С. 204-210. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V23\(2020\)-32](https://doi.org/10.31521/modecon.V23(2020)-32)

ДОДАТКИ

Додаток А

**Таблиця А.1. Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТОВ «Вінницька
птахофабрика» за 2017-2019 рр., тис грн.**

Назва статті	Код	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:				
залишкова вартість	010	18 346,0	50 040,0	65 800,0
первісна вартість	011	19 007,0	51 000,0	67 000,0
накопичена амортизація	012	(661,0)	(960,0)	(1 200,0)
Незавершені капітальні інвестиції	020	91 131,0	564 213,0	1 037 126,0
Основні засоби:				
залишкова вартість	030	369 132,0	7 641 470,0	10 779 610,0
первісна вартість	031	461 345,0	7 902 213,0	11 100 171,0
знос	032	(92 213,0)	(260 743,0)	(320 561,0)
Довгострокові біологічні активи:				
справедлива (залишкова) вартість	035			
первісна вартість	036			
накопичена амортизація	037			
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	2 000 000,0	2 000 000,0	2 000 000,0
інші фінансові інвестиції	045			
Довгострокова дебіторська заборгованість	050			80,0
Справедлива (залишкова) вартість інвестиційної нерухомості	055			
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	056			
Знос інвестиційної нерухомості	057			
Відстрочені податкові активи	060			
Гудвіл	065			
Інші необоротні активи	070			
Гудвіл при консолідації	075			
Усього за розділом I	080	2 478 609,0	10 255 723,0	13 882 616,0
II. Оборотні активи				
Запаси:				
виробничі запаси	100	951 026,0	1 042 132,0	1 105 382,0
тварини на вирощуванні та відгодівлі	110	463 148,0	543 785,0	624 459,0
незавершене виробництво	120			
готова продукція	130			
товари	140			

Продовження табл. А.1.

Векселі одержані	150			
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:				
чиста реалізаційна вартість	160	4 000 162,0	1 001 316,0	1 645 392,0
первісна вартість	161	4 000 162,0	1 001 316,0	1 645 392,0
резерв сумнівних боргів	162			
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
з бюджетом	170	2 100,0	25 000,0	34 000,0
за виданими авансами	180	95 134,0	391 424,0	18 211,0
з нарахованих доходів	190			
із внутрішніх розрахунків	200			
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	2 101 253,0	2 730 423,0	3 102 234,0
Поточні фінансові інвестиції	220			
Грошові кошти та їх еквіваленти:				
в національній валюті	230	1 402,0	161 247,0	139 541,0
в тому числі в касі	231			
в іноземній валюті	240			
Інші оборотні активи	250	221 216,0	655 241,0	735 774,0
Усього за розділом II	260	7 835 441,0	6 550 568,0	7 404 993,0
III. Витрати майбутніх періодів	270			
IV. Необоротні активи та групи вибуття	275			
Баланс	280	10 314 050,0	16 806 291,0	21 287 609,0
I. Власний капітал				
Статутний капітал	300			
Пайовий капітал	310	800 000,0	14 000,0	14 000,0
Додатковий капітал	320	180 000,0		
Інший додатковий капітал	330		2 900 000,0	4 100 000,0
Резервний капітал	340			
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	3 007 668,0	2 802 347,0	2 100 000,0
Неоплачений капітал	360	(760 000,0)		
Вилучений капітал	370			
Накопичена курсова різниця	375			
Усього за розділом I	380	3 227 668,0	5 716 347,0	6 214 000,0
Частка меншості	385			
II. Забезпечення наступних витрат і платежів				
Забезпечення виплат персоналу	400			
Інші забезпечення	410		32 478,0	49 628,0
Сума страхових резервів	415			
Сума часток перестраховиків у страхових резервах	416			

Продовження табл. А.1.

Залишок сформованого призового фонду, що підлягає виплаті переможцям лотереї	417			
Залишок сформованого резерву на виплату джек-поту, не забезпеченого сплатою участі у лотереї	418			
Цільове фінансування	420		2 100 000,0	4 000 000,0
Благодійна допомога (кошти, товари, роботи, послуги) звільнена від ПДВ	421			
Усього за розділом II	430		2 132 478,0	4 049 628,0
III. Довгострокові зобов'язання				
Довгострокові кредити банків	440			
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	2 310 375,0	5 101 573,0	5 301 964,0
Відстрочені податкові зобов'язання	460			
Інші довгострокові зобов'язання	470			
Усього за розділом III	480	2 310 375,0	5 101 573,0	5 301 964,0
IV. Поточні зобов'язання				
Короткострокові кредити банків	500			
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	772 352,0	1 114 563,0	1 832 098,0
Векселі видані	520			
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	2 337 657,0	1 129 728,0	2 314 577,0
Поточні зобов'язання за розрахункам				
з одержаних авансів	540			
з бюджетом	550	6 394,0	10 463,0	14 115,0
з позабюджетних платежів	560			
зі страхування	570	6 973,0	11 173,0	15 819,0
з оплати праці	580	24 157,0	40 756,0	55 127,0
з учасниками	590			
із внутрішніх розрахунків	600			
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу	605			
Інші поточні зобов'язання	610	528 474,0	329 043,0	141 245,0
Усього за розділом IV	620	3 676 007,0	2 635 726,0	4 372 981,0
V. Доходи майбутніх періодів	630	1 100 000,0	1 220 167,0	1 349 036,0
Баланс	640	10 314 050,0	16 806 291,0	21 287 609,0

**Таблиця Б.1. Звіт про фінансові результати ПрАТ «МХП Еко Енерджи»
за 2017-2019 рр., тис. грн.**

Назва статті	Код	2017	2018	2019
1	2	3	4	5
I. Фінансові результати				
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	9 450 423,0	10 846 145,0	12 816 489,0
Податок на додану вартість	015			
Акцизний збір	020			
Інші збори або податки з обороту	025			
Інші вирахування з доходу	030			
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	9 450 423,0	10 846 145,0	12 816 489,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040	(6 294 759,0)	(8 012 341,0)	(10 247 531,0)
Валовий: прибуток	050	3 155 664,0	2 833 804,0	2 568 958,0
збиток	055			
Інші операційні доходи	060	1 014 264,0	324 578,0	1 247 886,0
у т.ч. дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних унаслідок сільськогосподарської діяльності	061			
Адміністративні витрати	070	(259 142,0)	(318 531,0)	(345 458,0)
Витрати на збут	080	(1 157 651,0)	(947 621,0)	(1 049 782,0)
Інші операційні витрати	090	(201 143,0)	(398 597,0)	(488 143,0)
у т.ч. витрати від первісного визнання біологічних активів сільськогосподарської продукції, одержаних унаслідок сільськогосподарської діяльності	091			
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток	100	2 551 992,0	1 493 633,0	1 933 461,0
збиток	105			
Доход від участі в капіталі	110			
Інші фінансові доходи	120	20,0	840,0	3 500,0
Інші доходи	130	1 100,0	9 000,0	4 900,0
Доход, пов'язаний з благодійною допомогою, яка звільняється від ПДВ	131			
Фінансові витрати	140	(21 465,0)	(259 642,0)	(28 163,0)
Втрати від участі в капіталі	150			
Інші витрати	160	(21 465,0)	(259 642,0)	(28 163,0)

Продовження табл. Б.1.

Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	165			
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування: прибуток	170	2 510 182,0	984 189,0	1 885 535,0
збиток	175			
у т. ч. прибуток від припиненої діяльності та/або від переоцінки необоротних активів та групи вибуття унаслідок припинення діяльності	176			
у т. ч. збиток від припиненої діяльності та/або від переоцінки необоротних активів та групи вибуття унаслідок припинення діяльності	177			
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180			
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185			
Фінансові результати від звичайної діяльності: прибуток	190	2 510 182,0	984 189,0	1 885 535,0
збиток	195			
Надзвичайні: доходи	200			
витрати	205			
Податки з надзвичайного прибутку	210			
Частка меншості	215			
Чистий: прибуток	220	2 510 182,0	984 189,0	1 885 535,0
збиток	225			
Забезпечення матеріального заохочення	226			
II. Елементи операційних витрат				
Матеріальні затрати	230	5 785 415,0	6 402 647,0	7 013 745,0
Витрати на оплату праці	240	509 472,0	785 462,0	1 087 462,0
Відрахування на соціальні заходи	250	99 476,0	161 048,0	228 746,0
Амортизація	260	30 274,0	94 856,0	407 546,0
Інші операційні витрати	270	1 748 697,0	3 247 956,0	3 674 896,0
Разом	280	8 173 334,0	10 691 969,0	12 412 395,0